

Projekt

z dnia 12 marca 2025 r.
Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ W SWARZĘDZU**

z dnia 25 marca 2025 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Swarzędz na lata 2025-2028

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15, art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zmianami) oraz art. 87 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 1292), Rada Miejska w Swarzędzu uchwała co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Swarzędz na lata 2025 - 2028, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały, jako dokument programowy przeznaczony do realizacji w latach 2025 - 2028.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Swarzędz.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Załącznik do uchwały Nr
Rady Miejskiej w Swarzędzu
z dnia 25 marca 2025 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY SWARZĘDZ
NA LATA 2025–2028**

**SWARZĘDZ
2024/2025**

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	5
1.1. Charakterystyka i zarys historii gminy	5
1.2. Postanowienia ogólne	10
1.3. Cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	13
1.4. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	14
2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego	20
2.1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie kraju	20
2.1.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022	20
2.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	21
2.2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego	21
2.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	22
2.2.3. Program opieki nad zabytkami województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020	24
2.2.4. Audyt Krajobrazowy Województwa Wielkopolskiego	27
2.2.5. Program opieki nad zabytkami powiatu poznańskiego na lata 2016-2019	31
3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	32
3.1. Obiekty zabytkowe, nieruchome wpisane do rejestru zabytków	38
3.2. Obiekty z terenu gminy Swarzędz znajdujące się w ewidencji zabytków	40
3.3. Wykaz najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy	55
3.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków	56
3.4.1. Historyczne założenie urbanistyczne	56
3.4.2. Spis zabytkowych parków na terenie gminy	57
3.4.3. Spis zabytkowych cmentarzy na terenie gminy	59
3.5. Zabytki archeologiczne	60
3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy	60

3.5.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej z terenu gminy.	61
3.5.3. Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych na terenie gminy zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków łącznie z funkcją oraz analizą chronologiczną	61
4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego	65
4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków	65
4.2. Uwarunkowania wynikające ze Strategii rozwoju gminy Swarzędz na lata 2021-2030	67
4.3. Uwarunkowania wynikające z Planu rozwoju gminy Swarzędz z Planu Rozwoju gminy Swarzędz na lata 2023-2030	70
4.4. Uwarunkowania wynikające ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Swarzędz (Uwarunkowania oraz kierunki zagospodarowania przestrzennego)	73
4.5. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	79
4.6. Uwarunkowania wynikające z uchwały rady gminy dotyczącej zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie przy zabytkach wpisanych do rejestru	102
4.7. Uwarunkowania wynikające z Gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla miasta i gminy Swarzędz	103
4.8. Uwarunkowania wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji Swarzędza na lata 2024-2030.	104
4.9. Uwarunkowania wynikające ze sprawozdania z realizacji Programu Opieki nad zabytkami gminy Swarzędz na lata 2021- 2024	107
5. Cele Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Swarzędz	114
5.1. Wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	114
5.2. Wynikające ze Strategii rozwoju gminy Swarzędz na lata 2021-2030	114

5.3. Wynikające z Planu rozwoju gminy Swarzędz z Planu Rozwoju gminy Swarzędz na lata 2023-2030	114
5.4. Wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji Swarzędza na lata 2024-2030.	114
6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	115
6.1. Podstawowe kierunki działań	117
6.1.1. Gminna ewidencja zabytków	117
6.1.2. Gminna ewidencja stanowisk archeologicznych	118
6.1.3. Inwentaryzacja zabytków tzw. „małej architektury”	118
6.1.4. Rewitalizacja obiektów zabytkowych	118
6.1.5. Ścieżki i szlaki turystyczno-edukacyjne	119
6.1.6. Edukacja i promocja zabytków miasta i gminy Swarzędz	120
6.1.7. Opieka nad nieczynnymi cmentarzami i miejscami Pamięci narodowej	120
6.1.8. Kontakty z właścicielami obiektów zabytkowych	121
6.1.9. Nadzory nad potencjalnymi inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę	123
6.1.10 Aktualizacja Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	124
6.2. Terminarz realizacji oraz środki finansowania.	119
7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	127
8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami	128
9. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	129

1. Wstęp

1.1. Charakterystyka i zarys historii gminy

Gmina miejsko-wiejska Swarzędz, należąca do powiatu poznańskiego, jedna z 226 gmin województwa, położona jest w centrum Wielkopolski na wschód od miasta Poznania, w granicach aglomeracji poznańskiej. Gmina od zachodu graniczy z miastem Poznań, od północnego-zachodu z gminą Czerwonak, od północnego- wschodu z gminą Pobiedziska i gminą Kostrzyn, a od południa z gminą Kleszczewo. Aglomeracja poznańska, a wraz z nią gmina Swarzędz, postrzegana jest jako jeden z najbardziej dynamicznie rozwijających się obszarów i to nie tylko w skali województwa i regionu, ale i w skali całego kraju. Położona jest po obu stronach głównego europejskiego szlaku komunikacyjnego wschód – zachód. Przez gminę przebiega droga krajowa nr 92 (E-30) Świecko - Poznań – Warszawa, droga wojewódzka nr 194 Poznań – Gniezno (węzeł S5-Gniezno-Południe) oraz linie kolejowe Poznań-Warszawa (nr 3) i Poznań - Bydgoszcz – Gdańsk (nr 353).

Powierzchnia gminy wynosi 10.210 ha, a w tym miasta Swarzędza 816 ha. Według stanu z końca 2019 roku gminę zamieszkuje 49,7 tysięcy mieszkańców, w tym miasto 28,9 tysięcy mieszkańców. Użytki rolne w gminie zajmują powierzchnię ok. 6.715 ha i stanowią 67% jej powierzchni. Lasy zajmują 1.349 ha (w tym 22 ha w mieście), co stanowi blisko 13% obszaru gminy. Sieć osadniczą gminy tworzy miasto Swarzędz - ośrodek miejsko-gminny i 20 wsi sołeckich: Bogucin, Garby, Gortatowo, Gruszczyn, Janikowo Dolne, Janikowo Górne, Jasin, Karłowice, Kobylnica, Kruszewnia, Łowęcin, Paczkowo, Puszczykowo-Zaborze, Rabowice, Sarbinowo, Sokolniki, Uzarszewo, Wierzonka, Wierzenica, Zalasewo, oraz 8 miejscowości i przysiółków: Garby Małe, Gortatowo-Huby, Nowy Dwór, Ligowiec, Katarzynki, Święcinek, Mechowo, Pawłówko.

Według regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski Jerzego Kondrackiego obszar gminy Swarzędz należy do makroregionu Pojezierze Wielkopolskie z dwoma mezoregionami Równiny Wrzesińskiej i Pojezierza Gnieźnieńskiego (Kondracki 2000). Ukształtowanie powierzchni gminy na ogół płaskie, wynoszące 90-95 m n.p.m. charakteryzuje się niewielkimi wyniesieniami w północnej i wschodniej części gminy i urozmaicone jest pagórkami morenowymi o wys. ok. 115 m. w okolicy Janikowa i Wierzenicy. Gminę rozcinają dwie równoległe doliny rzek Cybiny i Głównej, ukierunkowane z północnego - wschodu na południowy - zachód. Zbocza dolin i utworzone wąwozy o znacznych spadkach, towarzyszące dolinie Cybiny spotykamy w

okolicy Uzarzewa i Katarzynek. W gminie występują dwa większe akwenty: Jezioro Swarzędzkie (93,7 ha) i Jezioro Uzarzewskie (11,0 ha) oraz kilka małych zbiorników wodnych w dolinie Cybiny na południe od Gruszczyzna i w dolinie Głównej koło Bogucina. Oczka wodne w okolicy Wierzenicy i Wierzonki pełnią funkcje stawów hodowlanych.

Dzieje gminy powiązane są ściśle z historią **miasta Swarzędza** głównego ośrodka usługowo – administracyjnego. Miasto leży w środkowo- zachodniej części gminy, 11 km na wschód od centrum Poznania, na południowo – wschodnim brzegu Jeziora Swarzędzkiego przy drodze i linii kolejowej Poznań – Warszawa. Pierwsze ślady obecności człowieka w rejonie terenów miasta sięgają mezolitu (8-3,5 tys. lat p.n.e.). Dzięki korzystnemu położeniu na szlaku biegnącym z Poznania na Mazowsze, Swarzędz był dobrze rozwiniętą osadą wiejską. Najstarsza wzmianka źródłowa o Swarzędzu (nazywanym Swarancz) pojawia się w dokumencie z 1366 roku. Z dokumentu tego wynika, że wsie Swarzędz i sąsiedni Gruszczyzn należały do dóbr rodu rycerskiego. Początki parafii w Swarzędzu sięgają już XII wieku, choć pierwsza informacja źródłowa pochodzi dopiero z 1377 roku. Według dokumentów XVI-wiecznych parafia obejmowała wsie Swarzędz, Gruszczyzn, Gortatowo, Paczkowo, Zalasewo oraz Borowy Młyn i Nowy Młyn. W XV i XVI wieku wieś Swarzędz była własnością Górków, a następnie Czarnkowskich. W XVII wieku dobra szlacheckie zwane “kluczem swarzędzkim” należały do wojewody kaliskiego Zygmunta Grudzińskiego. Oprócz wsi Swarzędz majątek obejmował wsie Zalasewo, Spławie, Boguszewo, Zieliniec, Tulce, Grzymałowo, Dachowy i Głębock. Na przełomie XVII i XVIII wieku dobra należały do Garczyńskich, później do Adama Opalińskiego, w latach 1714-91 do Koźmińskich. W latach 1791-95 właścicielem wsi został Jan Klug, a rok później kasztelan Bojanowski, który na początku XIX wieku wraz z radcą Wildegans sprzedali dzierżawcom część dóbr. Około 1844 roku przechodzi na własność państwa pruskiego.

W 1621 r. Zygmunt Grudziński zezwolił na osiedlenie się na terenie wsi Swarzędz Żydów, dla których wybudował 36 domów. Później dołączyli do nich protestanci, którzy w XVIII wieku wybudowali tu swój zbór. Ponieważ większość ludności napływowej była rzemieślnikami, Grudziński postanowił założyć dla nich miasto, nazwane od herbu właściciela Grzymałowo. Nazwa Grzymałowo od początku używana była zamiennie z nazwą Swarzędz, by ostatecznie zaniknąć w XVIII wieku. W 1638 roku miasto otrzymało przywilej lokacyjny na prawie niemieckim, miało wytyczony rynek

z wylotowymi ulicami oraz drewniany ratusz, który istniał do końca XVIII wieku. W 1860 roku wybudowano nowy, murowany jednopiętrowy ratusz. Warunki w mieście wyjątkowo sprzyjały rozwojowi rzemiosła. W XVII wieku powstał cech kupców i rzemieślników. W XVII i XVIII wieku miasto było ważnym ośrodkiem sukiennictwa w Wielkopolsce. W mieście do połowy XIX wieku funkcjonowało 90 warsztatów tkackich. W roku 1798 zamieszkiwało tu 448 rzemieślników, wśród których było 70 sukienników, 36 płócienników oraz 3 producentów wyrobów tytoniowych.

Hamujący wpływ na rozwój Swarzędza miały wojny i kataklizmy, które dotykały miasto. Szczególne spustoszenie miało miejsce podczas „potopu” szwedzkiego i wojny północnej. Miasto nękały liczne pożary w latach 1656, 1704, 1768 i epidemie cholery w 1660-62, 1667, 1704 i 1707 roku.

Koniec XIX wieku to okres największego rozkwitu swarzędzkiego stolarstwa, powstał wtedy cech kupców i rzemieślników. Rozwój zapoczątkowali niemieccy fachowcy, którzy pozakładali szereg warsztatów. W pierwszym dziesięcioleciu XX wieku było w Swarzędzu 30 warsztatów, w latach dwudziestych było 70 warsztatów oraz kilka większych zakładów, w tym fabryka Antoniego Tabaki. Do rozwoju przyczyniła się budowa linii kolejowej na trasie Poznań – Września uruchomiona w 1887 roku. Wkrótce miasto na blisko 120 lat stało się głównym ośrodkiem stolarstwa i meblarstwa w regionie.

Kolejne lata sprzyjały rozwojowi miasta. W pierwszej dekadzie XX wieku powstała rzeźnia, wodociągi, gazownia oraz krótko działająca pierwsza prywatna elektrownia. W okresie II Rzeczypospolitej nastąpił dalszy rozwój meblarstwa, działało 400 warsztatów i Cech Stolarzy Swarzędzkich, który organizował wystawy i targi, Pierwsze Swarzędzkie Targi Meblowe odbyły się w 1934 roku. Poszerzono obszar miasta i włączono w granice miasta gminę wiejską Swarzędz oraz obszar Swarzędz – dwór, co zapewniło miastu rozwój na następne lata.

Wybuch II wojny światowej zatrzymał rozwój rzemiosła, handlu i kultury. Ponowne ożywienie gospodarcze nastąpiło po wojnie, na początku lat 60- tych XX wieku wraz z rozwojem przemysłu meblowego.

Wieś **Bogucin** założona została przed 1720 rokiem w dolinie rzeki Główna, na brzegach której po obu stronach rozciąga się park (10,5 ha), z lat 80. XIX w. Zachowały się tu ślady po zespole dworskim, w którym do znajduje się do dziś dobrze zachowany młyn wodny z pocz. XIX w. Wśród właścicieli wymieniani są w źródłach piekarz

Chwałkowski z Poznania, a około 1884 R. Chłapowski z Poznania. Folwark z młynem miał wtedy powierzchnię 101,36 ha. W 1918 roku majątek o powierzchni 94 ha nabył Stanisław Krokowski, który wraz z Symem Tadeuszem gospodarzył tu do końca lat 40. XX wieku, z przerwą w okresie okupacji, kiedy majątek znalazł się pod zarządem niemieckim. Młyn zgodnie z przeznaczeniem był użytkowany do lat 50. XX wieku. Do wsi należy także osada **Ligowiec**, w której znajduje się lotnisko sportowe - ośrodek szkolenia spadochronowego, szybowcowego i samolotowego Aeroklubu Poznańskiego im. Wandy Modlibowskiej.

Wieś **Garby** wymieniana jest w źródłach 1386, a w 1396 roku stanowiła własność szlachecką, Świętopełka. W 1435 roku Mikołaj i Jan z Komornik, kupują od Wojciecha Garbowskiego część gruntów za 40 grzywien, a w 1444 roku kolejne 2 części za 200 grzywien. Kolejnymi właścicielami wsi wymienianymi w źródłach byli Leonard Modrzewski w 1580 roku i Teodor Koźmiński około 1773 roku. W 2 połowie XIX wieku wśród właścicieli majątku w Garbach wymieniani byli Kazimierz Grossmann, Józef i Tadeusz Pawłowscy. W czerwcu 1893 roku majątek w Garbach nabył Franciszek Andrzejewski wraz żoną Florentyną. Prawdopodobnie oni byli autorami budowy lub przebudowy założenia dworsko-folwarcznego z nieistniejącym dziś dworem. Od 1910 roku majątek należał do Ludwika Furmanka, a po jego śmierci do 1939 roku do jego żony Justyny i syna Józefa.

W **Karłowicach** (w otulinie Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka) przy drodze Wierzonka - Tuczno zachował się zespół dworsko-folwarczny z parkiem krajobrazowym. Dwór i park pochodzą z 2 poł. XIX w., a zabudowania folwarczne (wśród nich kuźnia i spichlerz) z XIX/XX w. Od początku związany był z pobliskim majątkiem w Wierzonce, która była siedzibą jednej z gałęzi rodu von Treskow. Pod koniec XIX wieku dzierżawcą należącego do Hugo von Treskow, był Albert Neumann. Po I wojnie światowej majątek dziedziczyła jego córka Angelika, a w jej imieniu folwarkiem zarządzał plenipotent Wiesner.

Pierwsze wzmianki o **Kobylnicy** (Cobilnicza) pochodzą z 1430 roku. O starszym osadnictwie świadczą znalezione tu ślady obecności schyłkowo paleolitycznych łowców i zbieraczy oraz odkryta w okolicy osada z okresu halsztackiego epoki żelaza (VI-V w. p.n.e.). Po raz pierwszy była wzmiankowana w źródłach w 1435 roku. W średniowieczu była zapewne dobrem rycerskim, należącym do jednego z najzamożniejszych rodów Wielkopolski Łodziów. W 1580 roku właścicielem Kobylnicy był Piotr Potulicki,

wojewoda płocki, a potem Piotr z Pniew. W lat 80. XIX w. Kobylnica była popularną wśród polskich mieszkańców Poznania osadą wycieczkową. W zadbanym zabytkowym parku (2,11 ha) wznosi się neogotycki budynek kaplicy z 1903 r. W lesie na południe od Kobylnicy rośnie najokazalsza w okolicach Poznania sosna o obwodzie pnia równym 380 cm. Przez wieś przebiega Szlak Piastowski.

Puszczykowo- Zaborze należało w 1580 roku do Adama Tarnowskiego. Około 1620 roku wieś była opuszczona. Pod koniec XVIII wieku majątek należał do Michała Radoszewskiego, a w 1 i 2 poł. XIX wieku właścicielami byli Jan i Aleksy Suchorzewscy. We wsi zachował się zespół dworski z pocz. XX wieku. W latach 1891-1920 właścicielem dworu i majątku był Zakrzewski. Po 1920 roku dwór wraz z folwarkiem przeszedł na własność Skarbu Państwa, a jego dzierżawcą był w latach 1920-1939 Dezydery Chłapowski i jego żona Irena. Przy drodze do wsi znajduje się figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem.

W **Sarbinowie** jeszcze kilka lat temu znajdowały się pozostałości zespołu dworskiego z poł. XIX w. przebudowanego w 1910 r. oraz istnieje budynek dawnej szkoły i nieliczne stare budynki gospodarcze.

Najstarsze wzmianki o **Uzarzewie**, zwanym *Uzarzowo* lub *Uraszowo* pochodzą z XIV wieku. W 1306 roku biskup poznański Andrzej przekazał dziesięcinę Uzarzewa kościołowi św. Małgorzaty na Śródce w Poznaniu. W kolejnych stuleciach wieś, należała do Iwińskich, Mielżyńskich, Niepruszewskich, Działyńskich, Kurcewskich, Lipskich, a od połowy XIX wieku do drugiej wojny światowej do Żychlińskich. Wieś leży na północny-wschód od Swarzędza, na prawym brzegu Cybiny i nad Jeziorem Uzarzewskim. W dolinie Cybiny znajduje się kościół p.w. św. Michała Archanioła, szachulcowy z 1749 roku z drewnianą wieżą dobudowaną w 1869 r. (wyposażenie kościoła barokowe). Ponad skarpą doliny góruje zespół pałacowo-folwarczny. Pałac ob. Oddział Muzeum Rolnictwa w Szreniawie z 1860 r., stajnia ob. pawilon wystawowy z ok. 1860, i park krajobrazowy projektu Augusta Denizota. Na zachód od wsi przebiega tzw. *Jar pod Uzarzewem* - krótka, ale głęboka dolina o stromych zboczach i bujnej roślinności. Jego dnem płynie strumień tworzący rozlewiska. Na wschodnim zboczu zachowało się grodzisko - pozostałość grodu strzegącego przeprawy przez jar. Przysiółkiem Uzarzewa są **Katarzynki** - dawna osada olenderska.

W 1153 roku wieś Veremiz dzisiejsza **Wierzenica** została darowana przez rycerza Parandotę cystersom z Łekna, potem należała do cysterek z Owińsk, później Wierzenica

przeszła w ręce księcia Przemysława I, następnie była własnością prywatną i należała do Potulickich, Chudzińskich i Koźmińskich, od 1848 roku do Augusta Cieszkowskiego, pochowanego w kaplicy przy tutejszym kościele. Pierwsza wzmianka o kościele pochodzi z 1335 roku. Drewniany kościół św. Mikołaja wzniesiony przed 1589 r., obecnie z barokowym wyposażeniem. Na krawędzi doliny zlokalizowany jest dwór Cieszkowskich, z poł. XIX w., otoczony parkiem krajobrazowym (2,55ha). Przy wylocie drogi do Wierzonki stoi dawna karczma z XVIII lub pocz. XIX w. Na wschód od wsi na wzgórzu zwanym *żalikiem* odkryto cmentarzysko popielnicowe z pocz. epoki żelaza i groby z wczesnego średniowiecza. Wierzenica leży na terenie otuliny Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka.

Pierwotnie zwana była Małą Wierzenicą lub Wierzeniczką. Pierwsza wzmianka o wsi **Wierzonka** pochodzi z 1252 roku i dotyczyła nadania wsi Weregna cysterką z Owińsk przez Przemysława I. W okresie zaborów tutejsze dobra należały do rodziny Treskow. Zachował się obszerny zespół zabudowań folwarcznych pochodzący z XIX w. Eklektyczny dwór otoczony jest parkiem krajobrazowym (15,13 ha) i łączący się z przyległym lasem. Bardzo interesujący jest drzewostan parku. Na południu od wsi znajduje się kompleks stawów rybnych. W lesie znajduje się cmentarz ewangelicki z nagrobkami von Treskow. Podobnie jak Wierzenica leży na terenie otuliny Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka.

1.2. Postanowienia ogólne

1.1.1. Ilekroć w niniejszym programie mowa jest o:

- a) Ustawie – rozumie się przez to ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2022 poz. 840 ze zm.);
- b) Gminie – rozumie się przez to Gminę Swarzędz;
- c) Miasto- rozumie się przez to Swarzędz;
- d) Programie- rozumie się przez to Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Swarzędz na lata 2025-2028;
- e) Planie – rozumie się przez to Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku z dnia 27 stycznia 2020 r.;
- f) Strategii – rozumie się przez to Strategię Rozwoju Województwa Wielkopolskiego- Wielkopolska +2020 z dnia 25 marca 2019 r.;

g) Konserwatorze – rozumie się przez to właściwego miejscowo konserwatora zabytków- Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora zabytków w Poznaniu. Z dniem 01 marca 2010 r. część kompetencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu została przekazana Powiatowemu Konserwatorowi Zabytków w Poznaniu. Powiatowy Konserwator zabytków został powołany na podstawie porozumienia z dnia 24 marca 2009 roku, zawartego pomiędzy Wojewodą Wielkopolskim i Starostą Poznańskim w sprawie powierzenia Powiatowi Poznańskiemu części spraw z zakresu właściwości Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (Dziennik Urzędowy Województwa Wielkopolskiego z dnia 6 maja 2009 roku, nr 85, poz. 1212).

Do zadań Wydziału Powiatowego Konserwatora Zabytków **należą następujące czynności:**

1/ wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń dotyczących zabytków, określonych w ustawie z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz w przepisach odrębnych, a w szczególności:

- prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,*
- sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych i archeologicznych,*
- sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych prac konserwatorskich, restauratorskich, rewaloryzacyjnych, archeologicznych, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach,*
- wydawanie decyzji i opinii związanych z prowadzeniem prac konserwatorskich, restauratorskich, budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych lub innych działań przy zabytku, jego otoczeniu lub na obszarach wpisanych do rejestru zabytków,*
- wydawanie decyzji i opinii związanych z ochroną dziedzictwa archeologicznego i prowadzeniem badań archeologicznych,*
- wydawanie decyzji i opinii związanych z wycinką drzew i krzewów oraz przeprowadzaniem prac rewaloryzacyjnych zabytkowych zespołów zieleni projektowanej (parki, ogrody, cmentarze, aleje itp.),*
- opiniowanie projektów decyzji o warunkach zabudowy,*
- opiniowanie projektów decyzji o lokalizacji celu publicznego,*

- opiniowanie projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (z wyjątkiem projektów planów obejmujących cała gminę).

2/ upowszechnianie wiedzy o zabytkach przy współpracy z Wydziałem Promocji,

3/ prowadzenie i aktualizowanie podstawowej dokumentacji zabytków,

4/ prowadzenie dla każdego zabytku zbioru dokumentów zawierającego p.w. kartę ewidencyjną, dokumentację prawną, konserwatorską, historyczną, ikonograficzną i inwentaryzacyjną i in.,

5/ umieszczaniem na zabytkach nieruchomych odpowiednich znaków lub zapisów,

6/ wydawaniem decyzji o zabezpieczeniu dobra kultury w formie ustanowienia tymczasowego zajęcia,

7/ ustanawianiem społecznych opiekunów zabytków,

8/ wspieraniem na wniosek zainteresowanych gmin, podjętych przez nie inicjatyw tworzenia parków kulturowych,

9/ wspieraniem na wniosek zainteresowanych stron inicjatyw społecznych w sprawie wystąpienia do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie ustanawiania Pomników Historii,

10/ współpraca z innymi organami administracji publicznej.

Na mocy porozumienia z dnia 24. marca 2009 r. z kompetencji Powiatowego Konserwatora Zabytków **wyłącza się** następujące sprawy:

- prowadzenie rejestru zabytków na terenie województwa wielkopolskiego,

- wydawanie decyzji o wpisie zabytku do rejestru

- prowadzenie wojewódzkiej ewidencji zabytków,

- wydawanie pozwoleń na czasowy wywóz zabytku za granicę oraz zaświadczeń, że wywożone przedmioty nie wymagają pozwolenia na wywóz za granicę,

- wydawanie pozwoleń na sprzedaż, zamianę, darowiznę lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek,

- zabytki ruchome,

- opiniowanie projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gmin oraz z zakresu uzgadniania projektów planów miejscowych obejmujących ten teren **CAŁEJ** gminy określonych w art. 11 pkt. 8 lit c. art. 17 pkt. 7 lit c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,

<https://www.bip.powiat.poznan.pl/2074,powiatowy-konserwator-zabytkow>

1.3. Cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Nadrzędnym celem opracowania Programu jest zahamowanie degradacji i poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy.

Szczegółowo cele zostały określone w art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- a. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- b. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- c. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- d. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- e. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków;
- f. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ponadto celami są:

- Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

- Podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych.
- Inicjowanie i wspieranie działań edukacyjnych, informacyjnych, turystycznych i innych, których celem jest propagowanie znajomości zabytków wśród mieszkańców gminy oraz zaszczepianie w ich świadomości zasadności i potrzeby opieki nad zabytkami.
- Zachowanie oryginalności, odmienności gminy pozwalające na identyfikację kulturową w zglobalizowanym świecie.
- Wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

1.4. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

1.4.1. Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483)

Zgodnie z art. 5: *Rzeczpospolita Polska strzeże (...) dziedzictwa narodowego.* Rozumiejąc zabytki, jako dobro narodowe, wspólne, art. 82 konstytucji mówi: *obowiązkiem obywatela (...) jest troska o dobro wspólne.*

1.4.2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r., poz. 1465).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. sprawy kultury (w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury) oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

1.4.3. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2024 poz. 1292, ze zm.)

Zgodnie z art. 4 i 5 ustawa definiuje pojęcia ochrony zabytków i opieki nad zabytkiem:

a) *ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:*

- 1/ *zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 2/ *zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 3/ *udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 4/ *przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 5/ *kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 6/ *uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska (art. 4).*

b) *opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:*

- 1/ *naukowego badania i dokumentowania zabytku;*
- 2/ *prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;*
- 3/ *zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;*
- 4/ *korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;*
- 5/ *popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury (art.5).*

Ustawa, w zakresie ochrony zabytków z późniejszymi zmianami, nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- a) *prawo utworzenia przez Radę Gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii Konserwatora) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji (art. 16 ust. 1);*
- b) *obowiązek uwzględniania w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planie ogólnym gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków nieruchomych i ich otoczenia oraz ustaleń programu;*

Studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia przez Konserwatora (art. 18, art. 19 i art. 20).

- c) obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy;
- d) przyjmowanie zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem i zawiadamianie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 32 ust.1 pkt. 3 i ust.2);
- e) przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i zawiadamianie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33 ust. 1 i ust. 2);
- f) sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada Gmina (art. 71 ust. 1 i 2);
- g) w trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale (art. 81 ust.1). Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków(art. 81 ust.2);
- h) sporządzanie przez Wójta/ Burmistrza gminy i przyjmowanie przez Radę Gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1, ust. 2, ust. 3 i ust.4). Co dwa lata Wójt Gminy sporządza i przedstawia Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji programu (art. 87 ust. 5).

Ustawa z ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. z 2022 r., poz. 840) wprowadza również administracyjne kary pieniężne.

Aktualne zasady ich nakładania zawarte są w Rozdziale. 10a, art. 107. Wspomnieć można niektóre z nich:

- właściciel zabytkowego obiektu wpisanego do rejestru zabytków, który bez pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WKZ) lub niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu WKZ/PKZ podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt.1-5, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł;

- administracyjnej karze pieniężnej podlega również podjęcie badań archeologicznych bez pozwolenia konserwatora zabytków lub niezgodnie z zakresem i warunkami określonymi w pozwoleniu;

- administracyjnej karze pieniężnej w wysokości od 500 do 50 000 zł podlega ten kto wbrew obowiązkowi nie wykonuje zaleceń pokontrolnych o których mowa jest w art. 40 ust.1.

1.4.4. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. 1997 Nr 115 poz. 741 z późniejszymi zmianami, tj. Dz. U. 2024 poz. 1145).

Ustawa określa zasady dotyczące sprzedaży, zamiany itp. obiektów będących własnością jednostek samorządu terytorialnego:

a) Sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 13, ust. 4).

b) Sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 13, ust.5).

1.4.5. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 roku o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2015 r. poz. 774, 1688).

Tzw. „ustawa krajobrazowa” weszła w życie z dniem 11 września 2015 roku. Najważniejszym celem ustawy krajobrazowej jest wprowadzenie narzędzi umożliwiających skuteczniejszą niż dotychczas ochronę krajobrazu. Jednym z celów tej ustawy było wywiązanie się ze zobowiązań Europejskiej Konwencji Krajobrazowej ratyfikowanej przez Polskę w 2004 roku, poprzez uporządkowanie reklam w przestrzeni publicznej. Zmiany polegały na wprowadzeniu nowych przepisów w już obowiązujących aktach prawnych, m.in.:

- w ustawie o drogach publicznych z dnia 21 marca 1985 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 460);
- ustawie o podatkach i opłatach lokalnych z dnia 12 stycznia 1991 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 849 oraz z 2015 r. poz. 528 i 699);
- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2013 r. poz. 1409, z późn. zm.);
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232, z późn. zm.);
- ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 199 i 443);
- ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 oraz z 2015 r. poz. 397, z późn. zm.);
- ustawie o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.).

Ustawa krajobrazowa definiuje podstawowe pojęcie reklamy, szyldu, krajobrazu, czy krajobrazu priorytetowego. Ten ostatni termin odnosi się do krajobrazu szczególnie cennego dla społeczeństwa, który wymaga określenia szczegółowych zasad i warunków jego kształtowania.

Daleko idące kompetencje w przedmiocie ochrony krajobrazu uzyska przede wszystkim rada gminy, której ustawodawca przyznał możliwość uchwalenia lokalnego kodeksu reklamowego. Pozwala on gminom na określenie

zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, a także wprowadzenia opłat za umieszczenie tablic i urządzeń reklamowych. Władze samorządowe będą mogły określać zasady, warunki, gabaryty, a nawet rodzaje materiałów budowlanych przeznaczonych do budowy reklam na terenie gminy. W ten sposób samorzady otrzymały długo wyczekiwane narzędzie do walki z nieopanowanym chaosem reklamowym.

Przyjęcie uchwały krajobrazowej przez samorzady nie jest obligatoryjne. Zgodnie z **art. 37a ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym**, rada gminy może uchwalić taki akt. Jeżeli jednak już się na to zdecyduje, musi obowiązkowo zawrzeć w nim określone w ustawie elementy, takie jak:

- zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych oraz urządzeń reklamowych i ogrodzeń;

- gabaryty urządzeń wyżej wymienionych;

- rodzaje i standardy jakościowe materiałów budowlanych, z których urządzenia te mogą być wykonane;

- okres dostosowania.

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

2.1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie kraju:

2.1.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026 (dalej Program 2023-2026) został przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą nr 242 z dnia 8 grudnia 2023 roku (Dziennik Urzędowy RP., poz. 1470 z dnia 28.12.2023 roku).

Program ma na celu realizację ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 roku (Dz.U. z 2022 roku, poz. 840 z późniejszymi zmianami) i jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w tym zakresie oraz środki służące realizacji zamierzonych celów.

W Programie 2023-2026 dokonano ewaluacji poprzednio obowiązującego Programu na lata 2019-2022, którego głównym celem było: *Stworzenie warunków do zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami*. Biorąc pod uwagę wnioski z realizacji i ewaluacji poprzedniego Programu oraz zmiany ustawowe został sformułowany główny cel Programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026:

Zwiększenie odporności zasobu zabytkowego Polsce

Dla jego realizacji założono trzy cele szczegółowe dotyczące:

- *weryfikacji wybranego zasobu zabytków i wzmocnienia narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości (Cel 1),*
- *wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków (Cel 2),*
- *roli zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja (Cel 3).*

Ustalono podstawowe kierunki działań i konkretne zadania priorytetowe w obszarze ochrony zabytków, do realizacji do 2026 r.:

- *podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju,*
- *ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości,*

- realizacja międzynarodowych zobowiązań,
- cyfryzacja procesów administracyjnych,
- wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków,
- reforma finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych,
- edukacja- podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

Dla realizacji wszystkich celów i zadań w Programie (2023-2026) opracowano szczegółowy harmonogram wraz z planem finansowym oraz projektem systemu wdrażania, monitoringu, ewaluacji oraz analizy ryzyka.

2.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu:

2.2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego.

Strategia rozwoju województwa Wielkopolskiego do 2030 roku jest dokumentem o charakterze planistycznym opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 27 stycznia 2020 r.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia tam zawarte stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co jej ustalenia mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę jakości krajobrazu kulturowego. Wśród kilku najważniejszych wyzwań, jakie służą rozwojowi Wielkopolski i wynikających z nich celów wymieniono:

- *Przeciwdziałanie dezintegracji społecznej i utracie regionalnej tożsamości, rozwijanie kapitału społecznego i kulturowego* (Wyzwanie 4). Stwierdzono m.in., że kultura jest jednym z obszarów wpływających na budowanie kapitału społecznego. Zabytki nieruchome, muzea, teatry, instytucje muzyczne stanowią około 1/10 tego typu obiektów, a wiele obiektów zostało uznanych za najciekawsze obiekty krajoznawcze w kraju. Mimo występowania licznych instytucji kulturowych w regionie, pod względem odwiedzających województwo zajmuje niskie pozycje w skali całego kraju.

- *Poprawa warunków życia z poszanowaniem środowiska przyrodniczego* (Wyzwanie 5). Stwierdzono m.in., że bogate dziedzictwo kulturowe w połączeniu

z obszarami zalesionymi i cennymi przyrodniczo, tworzą podstawy do rozwoju turystyki i rekreacji w regionie. Za walor regionu o randze krajowej i międzynarodowej uznano m.in. Wielką Pętlę Wielkopolską.

Za jedną z mocnych stron województwa wielkopolskiego uznano m.in.:

- *dużą różnorodność i wartość dziedzictwa kulturowego*
- *silną tożsamość regionalną opartą na wizerunku, pracowitości i porządku, samoorganizacji i samorządności Wielkopolan.*

W dokumencie zaprezentowano wizję województwa w perspektywie najbliższej dekady:

Wielkopolska w 2030 roku to region przodujący w kraju, liczący się w Europie i szanujący jej uniwersalne wartości, świadomy swojego dziedzictwa przyrodniczego i cywilizacyjnego, spójny, zrównoważony i dostępny terytorialnie, otwarty na nowe idee i ludzi, silny nowoczesną gospodarką, aspiracjami, wiedzą swoich mieszkańców, zapewniający im bardzo dobre warunki do życia, pracy i wypoczynku na całym obszarze województwa.

Za podstawowy cel samorządu lokalnego w Strategii rozwoju uznano:

Samorząd województwa wielkopolskiego umacnia krajową i europejską pozycję Wielkopolski, rozwija jej potencjał społeczny i gospodarczy, podnosi poziom życia mieszkańców oraz dba o środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe regionu, dla dobra jego obecnych i przyszłych pokoleń w myśl zasad zrównoważonego rozwoju.

2.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Dnia 25 marca 2019 r. Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr V/70/2019 przyjął Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego – Wielkopolska 2020+.

W syntezie uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego województwa za najważniejsze cechy środowiska kulturowego Wielkopolski uznano:

- dużą różnorodność dziedzictwa kulturowego,
- wysoką wartość kulturową obiektów zabytkowych,
- bogactwo obszarów i obiektów zabytkowych,
- liczne zabytki archeologiczne,
- obszary kulturowo cenne,
- niewielki stopień rozpoznania dóbr kultury współczesnej,
- gęsta sieć szlaków kulturowych.

Wśród największych zagrożeń dla środowiska kulturowego wymieniono m.in.

- lokowanie w sąsiedztwie zabytków obiektów niedostosowanych do skali otoczenia, często stwarzających kolizję widokową w obszarach stanowiących przedpola ekspozycji dla obiektów cennych kulturowo oraz wynikające z nieodpowiedniej dbałości o estetykę nowych obiektów, niedostosowaną do wartości przestrzeni, w której są realizowane,

- konflikty wynikające z prowadzonej działalności gospodarczej rolnej i wydobywczej oraz wynikające z przeprowadzonych inwestycji budowlanych, m.in. budowy nowych szlaków komunikacyjnych, linii energetycznych, zbiorników wodnych czy budownictwa w ujęciu ogólnym, wymagających prac ziemnych zagrażających przede wszystkim zabytkom archeologicznym...

W planie wyznaczono główne cele polityki przestrzennej, zasady ich realizacji oraz przyjęto kierunki działań. Za jeden z głównych celów uznano:

Ochronę potencjału kulturowego i krajobrazu oraz rozwoju konkurencyjnych form turystyki i rekreacji.

Dla realizacji tego celu polityki przestrzennej, regionalnej i narodowej określono podstawowe kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- wzmocnianie tożsamości narodowej i regionalnej
- rozwój zróżnicowanych form turystyki

Dla realizacji wskazanych kierunków zagospodarowania przestrzennego określono szerokie spektrum działań w zakresie:

- kształtowania głównego obszaru kulturowego,
- zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego materialnego

i niematerialnego,

- poprawy jakości przestrzeni kulturowej i krajobrazu,
- rozwoju instytucjonalnej działalności kulturalnej,
- zwiększenia atrakcyjności obszarów wizerunkowych dla zróżnicowanych form turystyki,
- rozwoju turystyki kulturowej, kwalifikowanej, wypoczynkowej i biznesowej.

2.2.3. Programem opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024.

W chwili tworzenia Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Swarzędz na lata 2025-2028 obowiązywał Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024. Został on przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego nr XXXVII/714/21 z dnia 20 grudnia 2021 roku (Dz. U. Woj. Wlkp. poz. 710 ze zm.)

Głównym zamierzeniem „Programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024” jest określenie warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach Samorządu Województwa Wielkopolskiego, służących polepszeniu stanu zasobów dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu Wielkopolski...

...Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2021-2024” stanowi kontynuację "Programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020". Realizacja wcześniejszych programów wykazuje, iż dzięki dotacjom z budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego oraz wysiłkowi właścicieli coraz więcej obiektów zabytkowych zostaje poddanych pracom remontowym i konserwatorskim, stając się wyróżnikami przestrzennymi w lokalnym krajobrazie.

Przyjęty program ma m.in. na celu:

- Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego łącznie z uwarunkowaniami przyrody i równowagi ekologicznej;

- *Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*
- *Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*
- *Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
- *Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków i eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*
- *Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

W punkcie 1 programu omówiono prawne i strategiczne uwarunkowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

W punkcie 2 zaprezentowano charakterystykę zasobów dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego.

W punkcie 4 programu *Cele Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2021-2024* stwierdzono, że cele wynikają z art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Za cel główny Programu uznano:

Samorząd Województwa Wielkopolskiego stwarza warunki dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami oraz dba o materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe regionu dla dobra jego obecnych oraz przyszłych pokoleń.

Określono 5 celów szczegółowych i wynikających z nich kierunków działań oraz zadań do realizacji:

1. *Zahamowanie procesów degradacji zabytków, poprawa ich stanu zachowania oraz optymalizacja skuteczności systemu ochrony dziedzictwa materialnego i niematerialnego województwa wielkopolskiego, w tym:*
 - *podjęcie działań mających na celu poprawę stanu zachowania zabytków;*
 - *wspieranie ochrony zabytków archeologicznych;*

- *popularyzowanie działań w zakresie opieki i ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego;*
- *monitoring i aktualizacja uregulowań prawnych oraz dokumentów strategicznych i planistycznych w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.*

2. Budowanie tożsamości regionalnej i narodowej oraz świadomości społecznej mieszkańców Wielkopolski w oparciu o wartości dziedzictwa kulturowego, w tym:

- *wspieranie programów i projektów edukacyjnych popularyzujących dziedzictwo kulturowe oraz wzmacniających kompetencje kulturowe;*
- *wspieranie inicjatyw związanych z upamiętnianiem Powstania Wielkopolskiego oraz popularyzacji i upowszechniania wiedzy na jego temat;*
- *stwarzanie warunków dla opieki nad dziedzictwem materialnym i niematerialnym w duchu partycypacji społecznej.*

3. Włączenie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego w rozwój społeczny, kulturowy i ekonomiczny województwa, w tym:

- *wsparcie zagospodarowywania, adaptacji i wykorzystania zabytków i dziedzictwa niematerialnego na cele kulturalne, turystyczne lub społeczne;*
- *wzmocnienie działań związanych z rozwojem usług turystycznych;*
- *wspieranie dawnych rzemiosł, ginących zawodów i form twórczości charakterystycznych dla Wielkopolski.*

4. Rozwijanie przedsięwzięć ułatwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami Kierunki działania, w tym:

- *włączanie zabytków w procesy gospodarcze;*
- *włączanie cyfryzacji do ochrony i opieki nad zabytkami;*

5. Podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych, w tym:

- *wskazywanie potencjalnych źródeł finansowania;*
- *udostępnianie obiektów zabytkowych;*
- *wskazywanie potencjalnych źródeł finansowania.*

W punkcie 6 programu zaprezentowano przykładowe źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Wśród wymienionych źródeł były m.in.:

- środki samorządowe;
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- dofinansowanie Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021-2027;
- środki Samorządu Województwa Wielkopolskiego.
- Fundusz Kościelny.

2.2.4. Audyt Krajobrazowy Województwa Wielkopolskiego

Audyt został uchwalony przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego w dniu 27 marca 2023 roku (uchwała Nr LI/1000/2023). Audyt krajobrazowy jest narzędziem polityki przestrzennej w zakresie krajobrazu, ukierunkowanym na jego ochronę gospodarkę i planowanie. Obok zasobów przyrodniczych elementem wyróżniającym się i mającym wpływ na charakter krajobrazu jest także dziedzictwo kulturowe, będące obrazem historii rozwoju przestrzennego regionu. Audyt jest dokumentem o złożonej strukturze, składającym się z szeregu plików tekstowych, tabelarycznych oraz graficznych.

W tekście wprowadzającym (część A) podano podstawę prawną sporządzenia audytu, określono jego zakres, nakreślono strukturę dokumentu oraz podano ogólną charakterystykę krajobrazu województwa wielkopolskiego. W poszczególnych rozdziałach zaprezentowano identyfikację i klasyfikację krajobrazów oraz przedstawiono zidentyfikowane krajobrazy województwa wielkopolskiego, podano ich charakterystykę oraz ocenę. W dalszej kolejności wskazano obszary krajobrazów priorytetowych w województwie wielkopolskim oraz przedstawiono ich analizę. Przedstawiono również krajobrazy na obszarach chronionych oraz znaczenie audytu w planowaniu przestrzennym. W kolejnych częściach audytu zaprezentowano: wykaz wszystkich typów krajobrazów w województwie, w tym zestawienie krajobrazów w poszczególnych gminach z podaniem unikalnego numeru ID (część B); przedstawiono w

formie modułów charakterystykę krajobrazów z uwzględnieniem cech (przyrodniczych, kulturowych i syntetycznych) dla każdego krajobrazu z podziałem na krajobrazy priorytetowe i pozostałe-niemające statusu krajobrazu priorytetowego (część C); ocenę wszystkich krajobrazów województwa z podziałem na krajobrazy priorytetowe i pozostałe (część D); dane dotyczące krajobrazów priorytetowych, w tym ich granice ich zestawienia w poszczególnych gminach, szczegółowe analizy (składające się z tekstu, załączników graficznych oraz zdjęć) oraz podano również lokalne formy ochrony (część E); dane dotyczące krajobrazów w granicach obszarów prawnie chronionych, w tym m. in. zestawienie form ochrony, ich granic oraz analizę krajobrazów w obszarach chronionych (część F); propozycje (rekomendacje) form ochrony obszarów, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody lub zabytków oraz propozycje zmian granic istniejących form ochrony (część G):

Na terenie gminy Swarzędz wyróżniono łącznie 18 krajobrazów reprezentujących 11 typów i podtypów. Za priorytetowe uznano dwa krajobrazy to jest: *Rejon Wierzenicy* (ID2298) oraz *Poznań- wschodni klin zieleni* (ID 2354).

W charakterystyce pierwszego z wymienionych, podano jego lokalizację, strukturę i fizjonomię obszaru. Obok wskazanych licznych walorów przyrodniczych oraz estetyczno widokowych tego krajobrazu priorytetowego wymieniono także walory kulturowe. Za najważniejsze uznano obecność obiektów wpisanych do rejestru zabytków (tj. kościoła pw. Św. Mikołaja, zespołu dworskiego z dworem i parkiem oraz karczmy), a także kilkunastu innych obiektów i zespołów obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków Gminy Swarzędz. Obiekty/obszary te uznano za wartościowe krajobrazowo, wpływające na kompozycję i charakter przestrzeni oraz wyróżniające się w krajobrazie. Uznano, że Wieś Wierzenica jest przykładem doskonale zachowanego krajobrazu dziwiętnastowiecznej „wsi folwarcznej”, na którą składały się: dwór, podwórze folwarczne z zabudowaniami, kościół, budynki mieszkalne dla pracowników (czworaki, pięcioraki i sześcioraki), gorzelnia, kuźnia, karczma, młyn i „Akademia”. Stwierdzono, że zachowany w Wierzenicy układ ruralistyczny ma szczególne walory krajobrazowe oraz niezniszczony historyczny układ przestrzenny. W południowo-wschodniej części krajobrazu odnotowano także zabytek archeologiczny, który tworzą pozostałości po późnośredniowiecznym grodzisku. Na terenie krajobrazu znajduje się tzw. Aleja Filozofów, biegnąca leśną ścieżką, na skarpie wzdłuż doliny rzeki Głównej, naprzeciwległym do dworu Cieszkowskich brzegu (nazwa alei wywodzi się od

spacerów, jakie odbywał nią August Cieszkowski ze swoimi gośćmi m.in. przyjacielem Zygmuntem Krasińskim i członkami Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauki).

Za walor uznano również, że krajobraz ten... jest częścią *obszaru analiz mogących stanowić podstawę powołania parku kulturowego na obszarze o zachowanych wartościach kulturowych i krajobrazowych związanych z kulturą i tradycją religijną zakonu Cysterek w rejonie Owińsk i Radojewa* oraz fakt że przez krajobraz przebiega Szlak Piastowski odnoszący się do dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ogólnopolskim.

W dalszej części wskazano potencjalne zagrożenia dla zachowani wartości krajobrazu, a w tym m. in. zły stan techniczny budynków dawnego folwarku w sąsiedztwie dworu Cieszkowskich i niską estetykę obiektów współczesnych tam zlokalizowanych, a także niską estetyka budynków gospodarczych i obiektów pomocniczych położonych przy budynkach mieszkalnych we wsi Wierzenica.

W kolejnej części przedstawiono rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazu priorytetowego. W zakresie ochrony przyrody zabytków rekomendowano utworzenie Zespołu przyrodniczo-krajobrazowego doliny rzeki Głównej. Następnie zaprezentowano wnioski i rekomendacje dotyczące kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów, a w tym dotyczące ochrony potencjału kulturowego. Na poziomie regionalnym, stwierdzono m in konieczność:

- *Utrzymanie ochrony prawnej obiektów i obszarów zabytkowych;*
- *Wzmacnianie działań ochronnych obiektów i obszarów zabytkowych;*
- *Podnoszenie rangi ochrony najcenniejszych obiektów i obszarów zabytkowych;*
- *Obejmowanie ochroną prawną najcenniejszych obszarów i obiektów zabytkowych o wysokich wartościach kulturowych, historycznych i krajobrazowych, w tym poprzez wspieranie działań na rzecz przeprowadzania analiz mogących stanowić podstawę powołania parku kulturowego na obszarze o zachowanych wartościach kulturowych i krajobrazowych związanych z kulturą i tradycją religijną zakonu Cysterek w rejonie Owińsk i Radojewa;*
- *Rewaloryzacji struktur funkcjonalno-przestrzennych, w tym historycznych (ruralistycznych) oraz decydujących o tożsamości i specyfice miejsca poprzez m.in. poprawę estetyki budynków założenia folwarcznego w Wierzenicy;*

- Rewaloryzację oraz modernizację obiektów zabytkowych, w tym m.in. obiektów folwarcznych, poprzez ich adaptację do nowych funkcji, z zachowaniem walorów krajobrazowych i architektonicznych;

- Ograniczanie przekształceń elementów tradycyjnego krajobrazu wiejskiego, w tym historycznych cech zabudowy regionalnej oraz rozplanowania wiejskich jednostek osadniczych (zagród i podziałów gruntów), zieleni przydrożnej, zadrzewień śródpolnych, enklaw leśnych i łąkowych, cieków wodnych oraz małej architektury.

Na poziomie lokalnym, przedstawiono szczegółowe wytyczne odnoszące się do kierunków zmian w strukturze przestrzennej oraz w przeznaczeniu terenów lub zasad ich zagospodarowania. Określają one dopuszczalny zakres i ograniczenia tych zmian, w tym wytycznych odnośnie nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów m.in:

- kształtowanie struktury przestrzennej z uwzględnieniem wyróżników kompozycji przestrzennej (kościół, dwór, grodzisko, zespół dworski aleje) jako elementów szczególnie odznaczających się w przestrzeni krajobrazu wysokością, gabarytami oraz formą lub sposobem zagospodarowania;

- zachowanie zwartej struktury wsi, w tym części historycznych: zespołu folwarcznego i założenia dworskiego z parkiem oraz domów typu czworaki – rewitalizacja obiektów o niedostatecznym stanie zachowania, szczególnie wpisanych do gminnej ewidencji zabytków;

- ograniczenie wprowadzania nowych obiektów gospodarczych w obrębie dawnego podwórza folwarcznego (w sąsiedztwie zespołu dworsko-parkowego) zakłócających pierwotny układ założenia,

- dążenie do poprawy estetyki budynków pomocniczych i gospodarczych towarzyszących zabudowie mieszkaniowej we wsi Wierzenica – poprzez przebudowę istniejących obiektów, likwidację obiektów niewykorzystywanych oraz stosowanie zieleni przestaniącej,

- wykluczanie możliwości realizacji w obrębie wsi Wierzenica zabudowy w formie tzw. osiedli deweloperskich,

- zachowanie historycznie wykształconej struktury przestrzennej i wizualnego charakteru wsi Wierzenica.

Odnośnie drugiego wspomnianego obszaru priorytetowego (Poznań- Wschodni Klin Zieleni), tylko niewielki, najbardziej wysunięty na wschód skrawek gminy Swarzędz

w dolinie Cybiny znalazł się w jego granicach. W szczegółowej charakterystyce tego krajobrazu, nie odnoszono się do żadnych obiektów kulturowych zlokalizowanych na terenie Gminy Swarzędz.

2.2.5. Program opieki nad zabytkami powiatu poznańskiego

W trakcie tworzenia obecnego Programu opieki nad zabytkami dla gminy Miasta i Gminy Swarzędz na lata 2025-2028, Powiat Poznański nie posiadał aktualnego programu opieki

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

W myśl art.6 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami za zabytki nieruchome uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości.

Zasoby dóbr kultury w gminie Swarzędz przedstawia się następująco; gminnej ewidencji zabytków nieruchomych znajdują się 344 obiekty (w tym 1 układ urbanistyczny, 315 budynków, 10 parków, 13 cmentarzy, 5 figur i kapliczek), z czego 28 jest wpisanych 20 decyzjami do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego. Ponadto odnotowano około 408 stanowisk archeologicznych znanej lokalizacji w tym trzy ujęte w rejestrze zabytków (włączając nawarstwienia osadnicze historycznego układu urbanistycznego miasta).

Na terenie gminy występuje jeden zabytkowy **układ urbanistyczny miasta Swarzędza** reprezentujący średniowieczny model przestrzennego rozplanowania, choć wytyczony, w drugiej ćw. XVII wieku. Wpisany w 1992 roku do rejestru zabytków obszar obejmuje prostokątny rynek z 3 – kondygnacyjną zabudową pochodzącą z poł. XIX i przełomu XIX i XX wieku, z ulicami wychodzącymi z naroży rynku, północno - zachodnią część miasta, zwłaszcza zachodnią pierzeję wytyczonego prawdopodobnie w połowie XVII wieku placu Niezłomnych, ze starszą zabudową z końca XVIII i połowy XIX wieku oraz zabudową przy ulicach Ogrodowej, Małej Rybackiej i Wielkiej Rybackiej. Granice strefy ochrony konserwatorskiej obejmują również teren kościoła parafialnego p.w. św. Marcina przy ul. św. Marcina.

W gminie znajdują się dwa cenne **układy ruralistyczne w Wierzenicy i Uzarzewie** o szczególnych walorach krajobrazowych i niezniszczonym historycznym układzie przestrzennym.

Do najcenniejszych obiektów sakralnych gminy należą **kościół** w Swarzędzu w Uzarzewie i Wierzenicy wpisane do rejestru zabytków. Najstarszy i najokazalszy jest kościół parafialny w **Swarzędzu** p.w. św. Marcina, wzniesiony 1638, przebudowany w XVIII, 1894-96, usytuowany w pobliżu rynku miasta na niewielkim wzniesieniu. Świątynia ceglana, otynkowana na planie krzyża greckiego. W latach 1894 - 96 dobudowano transept, zakrystię i kruchty. Wieżę wybudowano w 1792 roku. Kościół

kryty dachem dwuspadowym i dachami trójspadowymi. Trzykondygnacyjna wieża kościoła zwieńczona stożkowym hełmem.

Szczególnie cenne są dobrze zachowane **kościół drewniane** w Uzarzewie i Wierzenicy. W **Uzarzewie** kościół szachulcowy p.w. św. Michała Archanioła wzmiankowany w 1391 z 1749, 1869, 1902 remontowany w latach 1995-2004 oraz w Wierzenicy z 2 poł. XVI kościół p.w. św. Mikołaja ujęty w rejestrze już w 1932 roku. Parafia Uzarzewska istniała prawdopodobnie od XII wieku. W 1749 roku F. Niepruszewski właściciel Uzarzewa ufundował nowy kościół do którego dobudowano w 1869 roku drewnianą wieżę, w 1900 murowaną zakrytą i kaplicę grobową rodziny Żychlińskich. Kościół szachulcowy konstrukcji słupowo – ryglowej z wypełnieniem z cegły i gliny, salowy z wielobocznym prezbiterium i kwadratowa wieżą. W nawie głównej znajduje się sklepienie pozorne drewniane, a w murowanej kaplicy ceramiczne krzyżowe. Wnętrze z dekoracją roślinną i odkrytymi freskami na ścianach po bokach ołtarza głównego. Bryła kościoła jest rozczłonkowana i przykryta dwuspadowym dachem z dominującą kwadratową wieżą, zwieńczoną ośmioboczną iglicą. W sąsiedztwie kościoła, w dolinie Cybiny, znajduje się budynek plebani z lat 1860 -65.

Do najpiękniejszych drewnianych budowli sakralnych w Wielkopolsce należy późnośredniowieczny kościół w **Wierzenicy**, malowniczo położony na wzniesieniu, orientowany, o konstrukcji zrębowej, oszalowany kryty gontem z nawą główną na rzucie kwadratu z węższym trójbocznym prezbiterium i z domurowaną przed 1635 rokiem zakrytą. W 1742 roku kościół restaurowano i dobudowano dwukondygnacyjną wieżę z dzwonnica. W 1870 roku wybudowano kaplicę mauzoleum rodu Cieszkowskich, którą przebudowano w 1930 r. wg projektu arch. M. Andrzejewskiego.

Jedną z cech charakterystycznych krajobrazu kulturowego Wielkopolski jest znaczna ilość **pałaców i dworów**. W powiecie poznańskim na około 107 obiektów, do rejestru zabytków wpisanych jest 33 dworów, 36 pałaców i 78 parków podworskich. W ewidencji gminy Swarzędz figuruje osiem obiektów, w tym dwa pałace i sześć dworów, z których ochroną konserwatorską oprócz pałaców objęto trzy zabytkowe dwory. Niewątpliwie do najcenniejszych zabytków na terenie gminy z tej grupy należy uznać dwa zespoły **rezydencjonalne** ujęte w rejestrze zabytków w Swarzędzu – Nowej Wsi i Uzarzewie. Założenie w **Swarzędzu – Nowej Wsi** położone w parku krajobrazowym powstało na przełomie XIX i XX wieku. Pałac był siedzibą majątku ziemskiego. Obiekt

jest murowany, tynkowany na rzucie prostokąta przykryty dachem mansardowym. W części wschodniej od frontu znajduje się okrągła baszta. Dekorację architektoniczną stanowią figurki amorków w elewacji frontowej, łeb koński w elewacji wschodniej. Pałac otacza park o pow. 3,65 ha założony w 2 połowie XIX wieku o charakterze krajobrazowym z elementami układu regularnego opartego na dwóch głównych osiach skupionych w centralnym punkcie założenia. Na terenie parku od połowy lat 60-tych XX wieku mieści się Muzeum Pszczelarstwa im. prof. R. Kostekiego z największą w kraju ekspozycją dotyczącą bartnictwa, pszczelarstwa i historii jedwabnictwa (obecnie Oddział Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie). Ekspozycja unikatowych zabytkowych uli, licząca obecnie około 230 unikatowych obiektów. W pałacu mieści się obecnie hotel i restauracja. Drugim ciekawym przykładem rezydencji ziemiańskiej jest zespół pałacowo – parkowy usytuowany w bardzo atrakcyjnym terenie na skarpie rzeki Cybiny w centrum wsi **Uzarzewo**. Składa się on z wzniesionego w latach 1860 - 1865 przez J. Żychlińskiego pałacu oraz rozległego parku krajobrazowego założonego przez architekta A. Denizota. Pałac dwukondygnacyjny z poddaszem formie neorenesansowej willi z czterokondygnacyjną narożną wieżą mieści od 1977 roku Muzeum Przyrodniczo i Łowieckie w Uzarzewie (obecnie Oddział Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie), od 1982 roku Oddział Muzeum Narodowego Rolnictwa w Szreniawie. W skład zabudowań złożenia wchodzi zabytkowa stajnia z 1860 roku pełniąca obecnie funkcje muzealne.

Wśród najcenniejszych zabytków gminy należy wymienić również **zespoły dworskie** w Karłowicach, Wierzenicy i Wierzonce. Dwór w **Karłowicach** wzniesiony został ok. XIX wieku jako skromna wiejska siedziba i przebudowany w części południowo – zachodniej w 1865 roku, po przejęciu dóbr przez Hugo von Treskow. Obiekt związany historycznie i kompozycyjnie z krajobrazowym parkiem, formą nawiązuje do wzorów włoskiej architektury, prezentuje typ niewielkiej rezydencji, charakterystycznej dla terenu Wielkopolski od poł. XIX wieku. Dwór w **Wierzenicy** z 2 ćw. XIX, wzniesiony został przez Augusta Cieszkowskiego, filozofa, działacza narodowego i społecznego. Budynek jest murowany, parterowy na wydłużonym prostokątnym rzucie, nakryty wysokim, dwuspadowym dachem z głównym akcentem architektonicznym w postaci piętrowego ryzalitu, znacznie wysuniętego i nakrytego

oddzielnym, dwuspadowym dachem. Założenie dworskie reprezentujące przykład skromnej rezydencji łączącej cechy klasycystyczne oraz elementy historyzmu znajdujemy należący do rodziny Ludwika Augusta von Treskow w **Wierzonce**. Zabytkowy dwór z 2 ćw. XIX wieku murowany, 1-kondygnacyjny z użytkowym wysokim poddaszem, nakryty jest dachem naczółkowym. Sąsiadująca z nim oficyna powstała w 2 poł. XIX w. i została rozbudowana na pocz. XX w. o wieżę i budynek gospodarczy oraz drewniany łącznik. Łącznik w postaci ganka wspartego na słupach z elementami dekoracyjnej snycerki. Dwór wraz z oficyną i łącznikiem – integralnie i kompozycyjnie związany z otaczającym parkiem.

Do szczególnie interesujących zaliczyć można **budynki użyteczności publicznej**, powstałe przeważnie na przełomie XIX i XX wieku. Należy do nich zlokalizowany na swarzędzkim rynku **ratusz** z 2 poł. XIX w. Jest on jednym z trzech zachowanych zabytkowych ratuszy w powiecie poznańskim (poza Poznaniem). Dwa pozostałe to ratusz w Kórniku z ok. poł. XIX w. i Bninie z poł. XVIII w. W grupie tej występują obiekty z początku XX wieku w Swarzędzu **szkoła** przy ul. Zamkowej 20, **kino** przy ul. św. Marcina 8, **budynek poczty** przy ul. Piaski 11 oraz budynki **dworcowe** w Swarzędzu przy ul. Dworcowej 24 z ćw. XX, w Kobylnicy z XIX/XX i w Paczkowie z 1 dek. XX.

Zabudowa miasta Swarzędza, zwłaszcza z czasów jego intensywnego rozwoju na przełomie XIX i XX stulecia jest zachowana w niemal niezmiennym kształcie. W rejestrze znajdują się domy reprezentujące wczesną zabudowę miasta, są to dom przy **Rynku 23** oraz dwa domy przy ulicy **Piaski 3, 8**. Do grupy tej można zaliczyć także domy figurujące w gminnej ewidencji zabytków: dom z pierwszej, połowy XIX wieku przy **ul. Niezłomnych nr 7 i 11, Wielkiej Rybackiej 13** oraz **Małej Rybackiej 2** z pocz. XIX wieku. Do najciekawszych zabytków rzadko już spotykanych na terenie Wielkopolski należy **dworska karczma** z XVII, XIX, w Wierzenicy wpisana w 1970 roku do rejestru zabytków. Położona na wschodnim skraju wsi, parterowa, składająca się z sieni, izby i komory, na rzucie prostokąta konstrukcji mieszanej murowanej i ryglowej z wypełnieniem gliną, kryta jest czterospadowym dachem pokrytym strzechą. Obecnie obiekt jest w rękach prywatnych po generalnym remoncie.

Prawdopodobnie jednym z najstarszych **zabytków techniki** w gminie, należący do nielicznych tego typu obiektów w Wielkopolsce, jest **młyn wodny** z początku XIX

wieku usytuowany przed ujściem rzeki Głównej do Warty we wsi Bogucin. Młyn położony w zespole podworskim wpisany jest do rejestru wraz z 10 hektarowym parkiem. Tworzy on cenny zespół ze względu na walory krajobrazowe założenia parkowego jak i na wartość zabytkową samego młyna. Z dawnego układu przestrzennego zachowały się oprócz murowanego dawnego młyna z zapleczem gospodarczym, budynek mieszkalny, fragment alei przy młynie oraz aleja kasztanowa rosnąca wzdłuż dawnego podjazdu.

Pozostałe obiekty techniki, które spotykamy na terenie gminy związane są z produkcją rolno – spożywczą, z komunikacją kolejową, tzw. produkcją miejską i przemysłem meblarskim w zaadaptowanych obiektach gospodarczych pochodzących z XIX i XX wieku. Należą do nich obiekty produkcyjne gorzelnia, 3 stodoły, 7 spichlerzy, 8 obór, 2 stajnie, chlewnia i 3 kuźnie, zlokalizowane w siedmiu zewidencjonowanych zespołach folwarcznych. W Karłowicach znajduje się najstarszy w gminie spichlerz z 1881 oraz **kuźnia** z 1870 roku, w Paczkowie (obora, chlewnia, stodoła, spichlerz), w Uzarzewie (stajnia, ob. pawilon wystawowy z ok. 1860, obora I, ul. Akacyjowa, obora II, ul. Akacyjowa, stodoła, spichlerz, gorzelnia, kuźnia), w Wierzenicy (obora I, obora II, obora III), w Wierzonce (stajnia-wozownia, obora, spichlerz, kuźnia, budynek gospodarczy).

Ponad to interesujące przykłady **architektury przemysłowej** związanej z miastem reprezentują znajdujące się w Swarzędzu zespoły produkcyjne z 1896 roku dawnej rzeźni przy ul. Strzeleckiej nr 2, z wieżą ciśnień z 1903 i budynkiem administracyjnym z lat 20 XX, dawn. stacja transformatorowa. Na uwagę zasługuje również zespół budynków gospodarczych 1 ćw. XX w. przy ul. Kórnickiej 1. później zaadaptowanych przez zakład meblarski oraz magazyny przy pl. Niezłomnych 20, z 4 ćw. XIX w., przy ul. Piaski 8 z pocz. XX w. i ul. Warszawskiej z k. XIX w. Dziedzictwo kolejowe oprócz wymienionych budynków dworcowych reprezentują budynki z XIX/XX wieku w Swarzędzu magazyn z 1 ćw. XX w. w Kobylnicy dom dróżnika i dwa domy pracownicze, w Paczkowie, budynek gospodarczy i dom pracowniczy przy ul. Średzkiej 2a (dawn. Dworcowej 1).

Na terenie gminy oprócz pięciu **cmentarzy** rzymsko – katolickich, w Swarzędzu przy ul. Św. Marcin z pocz. XX w. i przy ul. Poznańskiej 27 z ok. 1900 r., dwóch w Uzarzewie i jednego w Wierzenicy w ewidencji WWKZ znajduje się sześć cmentarzy ewangelickich usytuowanych w Swarzędzu, w Łowęcinnie, Rabowicach, Sokolnikach

Gwiazdowskich, Uzarzewie, Wierzonce i jeden żydowski w Swarzędzu z poł. XIX wieku przy ul. Poznańskiej oraz cmentarz rodowy von Treskow z 2 poł. XIX wieku w Wierzonce.

Szczególnie wartościowe dla krajobrazu gminy są zespoły zieleni parkowej. W gminie jest 11 założeń, w czego siedem objęto ochroną konserwatorską wpisując je do rejestru zabytków. Są to z reguły założenia krajobrazowe. Do najciekawszych i najlepiej zachowanych o czytelnym układzie kompozycyjnym należy park z końca XIX wieku w Swarzędzu – Nowej Wsi oraz siedmio hektarowe założenie parkowe krajobrazowe z 2 poł. XIX wieku roztaczające się wokół pałacu w Uzarzewie. W Uzarzewie doskonale prezentuje się utrzymany ogród parkowy, a szczególnie kompozycje roślin niskopiennych. Autorem kompozycji ogrodu był Augustyn Denizot, Francuz sprowadzony do Polski przez Albina Węsierskiego. Później projektował także ogród w Turwi dla Dezyderego Chłapowskiego. Ochroną konserwatorską objęto również parki dworskie w: Karłowicach z 2 poł. XIX wieku, w Paczkowie z lat 1929-1930, w Wierzenicy z 2 ćw. XIX wieku, w Wierzonce i w Bogucinie park podworski w zespole młyna wodnego z początku XIX wieku. Szczególnie cenny jest park dworski pochodzący z ok. poł. XIX wieku w Wierzonce rozciągający się wzdłuż rzeki Głównej przy szosie Poznań, Tuczno, Pobiedziska. Park krajobrazowy usytuowany na łagodnych zboczach, a częściowo na wysokich i stromych wzniesieniach morenowych posiada założenie w przeważającej części o charakterze leśnym, które w najbliższym otoczeniu dworu przechodziło w założenie komponowane. Podzielony rzeką park pierwotnie połączony był w 2 mostkami. Park ten posiada szczególnie cenny starodrzew.

W gminie spotykamy także **miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne**. W Swarzędzu na budynku dworca kolejowego znajduje się tablica upamiętniająca obóz pracy, w którym przy budowie linii kolejowej Swarzędz – Antoninek, od 12.7.1940 – 26.8.1943 r. zginęło z rąk niemieckiego okupanta setki Żydów pochowanych na cmentarzu żydowskim przy ul. Poznańskiej. Obecnie na tym terenie znajduje się budynek dawnego żłobka adaptowany na Ośrodek Kultury w Swarzędzu. Synagogę i dzielnicę żydowską Swarzędza zniszczyli Niemcy w czasie II wojny Światowej.

W Wierzenicy – **miejsca związane z jedną z najwybitniejszych postaci** Wielkopolski Augustem Cieszkowskim herbu Dołęga (1814-1894) - naukowcem, myślicielem, filozofem i politykiem, autorem prac filozoficznych, historycznych i ekonomicznych, organizatorem życia naukowego, współtwórcą i pierwszym prezesem

Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, członkiem Akademii Umiejętności w Krakowie, a ponadto posłem do parlamentu w latach 1848-1855 i przewodniczącym Koła Polskiego w tym zgromadzeniu. W 1850 roku za poniesione zasługi uzyskał papieski tytuł hrabiowski. Po nabyciu majątku w Wierzenicy August Cieszkowski zamieszkał w istniejącym dworze, zachowanym w zasadniczym kształcie do naszych czasów. Był rzecznikiem postępu w rolnictwie, wprowadzał nowoczesne metody gospodarowania. Jego największym dziełem filozoficznym jest czterotomowa publikacja *Ojciec nasz*, wydana w latach 1848-1906, 1922-23. Zmarł w 1894 r. w Wierzenicy, spoczywa w podziemiach miejscowego kościoła.

Szczególnie cennymi obiektami zabytkowymi są także znajdujące się na terenie gminy **stanowiska archeologiczne**, których odnotowano ponad 400. Do najważniejszych zaliczyć należy osadę w Wierzonce i grodzisko w Uzarzewie (obydwa wpisane do rejestru zabytków). Są to stanowiska interesujące pod względem usytuowania, zachowania materiału archeologicznego jak i szczególnej wartości poznawczej dla pradziejów tej strefy Wielkopolski. Badania archeologiczne świadczą, iż był to teren intensywnie zasiedlony, a osadnictwo skoncentrowane wzdłuż rzek Cybiny i Głównej występowało tutaj we wszystkich okresach pradziejów i średniowiecza. Wyróżnione skupiska znajdują się w dolinie rzeki Cybiny, nad jeziorem Swarzędzkim, w okolicy Uzarzewa, nad dopływami Cybiny w Gortatowie i Łowęcinnie oraz na stokach krawędzi rzeki Główna. Z epoki brązu pochodzi cmentarzysko w Wierzenicy związane ze społecznościami kultury łżyckiej. Bogato reprezentowane jest osadnictwo w okresie wpływów rzymskich. Z tego okresu pochodzi duża osada w Wierzonce, obok której odkryto także osadę z okresu wczesnego średniowiecza. Osadnictwo z okresu średniowiecza jest najliczniej reprezentowane. W okresie tym zajmowano nie tylko rejony dolin rzecznych, ale także tereny wysoczyzny, a ślady osadnictwa odzwierciedlają obecny układ miejscowości na terenie gminy.

3.1. Obiekty zabytkowe, nieruchomości wpisane do rejestru zabytków.

(obiekty podświetlone kolorem żółtym są własnością Gminy Swarzędz)

SWARZĘDZ- MIASTO

- HISTORYCZNE ZAŁOŻENIE URBANISTYCZNE, 1366-XX nr rej. 2255/A z 24.11.1992

- KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MARCINA, 1638, XVIII-XX, nr rej. 1189/A z 24.07.1970
- ZESPÓŁ PAŁACOWY UL.POZNAŃSKA (Nowa Wieś), pałac i park, XIX/XX, nr rej. 2115/A z 30.03.1987
- DOM UL. PIASKI 17 (dawn. PIASKI 3), szach. XVIII/ XIX, nr rej. 1157/A z 19.06.1970
- DOM UL. PIASKI 8, pocz. XIX, nr rej. 1191/A z 24.04.1970
- DOM RYNEK NR 23, pocz. XIX, nr rej. 1190/A z 24.07.1970

BOGUCIN

- MŁYN WODNY, pocz. XIX, nr rej. 1997/A z 19.03.1985
- PARK DWORSKI, j. w.

KARŁOWICE

- ZESPÓŁ DWORSKI, 2 poł. XIX:
 - dwór, nr rej. 24/A z 10.04.2000
 - park, nr rej. 1806/A z 18.08.1980

PACZKOWO

- PARK, 1929-1930, nr rej. 2009/A z 05.08.1985

UZARZEWO

- KOŚCIÓŁ PAR. P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA, 1749, 1869, 1900, nr rej. 1195/A z 24.07.1970.
- PLEBANIA, poł. XIX., nr rej. 1739/A z 31.12.1975.
- ZESPÓŁ PAŁACOWO- FOLWARCZNY, poł. XIX
 - pałac i park, nr rej. 1421/A z 11.04.1973
 - stajnia, nr rej. 1737/A z 16.12.1975

WIERZENICA:

- KOŚCIÓŁ PAR. P.W. ŚW. MIKOŁAJA, drewn. 2 poł. XVI, nr rej. 2414/A z 21.12.1932
- KARCZMA DREWNIANA., XVII (?), XIX, nr rej. 1196/A z 24.07.1970.
- ZESPÓŁ DWORSKI, 2 ćw. XIX (dwór i park), nr rej. 1736/A z 09.12.1975.

WIERZONKA:

- ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY 1 poł. XIX- XX
 - dwór, 2 ćw. XIX, nr rej. 2339/A z 14.02.1995
 - oficyna, 2 poł. XIX, nr rej. j.w.
 - park, poł. XIX, nr rej. 1779/A z 10.08.1979
 - folwark, 2 poł. XIX (rządówka nr 6, kuźnia, spichlerz, stajnia z wozownią), nr rej. 2340/A z 14.02.1995

3.2. Obiekty z terenu gminy Swarzędz znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków (obiekty podkreślone kolorem są własnością Gminy Swarzędz).

SWARZĘDZ

1/ HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY, 1366 XIX/ XX w

2/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. MARCINA:

a/ kościół, mur., XVII/XVIII, wielokrotnie przebud., m.in. 1777, 1792, 1894-1896, 1904,

b/ kaplica, mur., k. XIX,

c/ plebania, mur., l. 90 XIX.

3/ RATUSZ, mur., 2 poł. XIX, rozbud. 1 ćw. XX.

4/ SZKOŁA, ul. Zamkowa 20, mur, pocz. XX.

5/ KINO, ul. św. Marcina 8, mur., pocz. XX.

6/ POCZTA, ul. Piaski 11, mur., pocz. XX.

7/ ŻŁOBEK, (ob. Dom Kultury), ul. Poznańska, mur., po 1945.

8/ DWORZEC KOLEJOWY, ul. Dworcowa 24, mur. 1 ćw. XX., przebud.

9/ ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY (w Nowej Wsi), ul. Poznańska:

a/ pałac, mur., XIX/XX, dobud. skrzydła z basztą 1923, odbud. po zniszczeniu 1954-1958, remont l. 70 XX,

b/ park krajobrazowy (ob. skansen), k. XIX, odnowiony 1954-1958,

c/ oficyna, mur., 2 poł. XIX, przybudówka, 2 dek. XX w., remont l. 70 XX,

d/ stajnia I, ob. magazyn, mur. 4 ćw. XIX,

e/ stajnia II, mur. k. XIX,

f/ budynek gospodarczy, mur. k. XIX.

10/ ZESPÓŁ DWORSKI, ul. Zamkowa:

a/ dwór, mur., ok. 1896,

b/ obora, mur. 1911,

c/ schody w parku dworskim, XIX/XX.

11/ REMIZA STRAŻACKA, ul. Bramkowa 6, mur., 1 poł. XX.

ul. Bramkowa

12/ DOM NR 3, mur., l. 20/30 XX.

13/ DOM NR 4 (dawn. ul. Sawickiej nr 1), mur., 1903.

ul. Cieszkowskiego

14/ DOM NR 6, mur., pocz. XX.

15/ DOM NR 10, mur., pocz. XX.

16/ DOM NR 12, mur., pocz. XX.

17/ DOM NR 16, mur., pocz. XX.

18/ DOM NR 20/22, mur., pocz. XX.

ul. Dworcowa

19/ DOM NR 2, mur., 1 ćw. XX.

20/ DOM NR 3, mur., 1 ćw. XX.

21/ DOM NR 11, mur., 1 ćw. XX.

22/ DOM NR 12, mur., XIX/ XX.

23/ DOM NR 14, mur., 1 ćw. XX.

24/ DOM NR 16, mur., ok. 1910.

ul. Jesionowa

25/ DOM NR 1, mur., l.20/ 30 XX.

26/ DOM NR 3, mur., ok. 1935.

ul. Kilińskiego

27/ DOM NR 8 (dawn. 3), mur., l. 20/30 XX.

28/ DOM NR 16 (dawn. 6/7) , mur., l. 20 XX.

29/ DOM NR 28 (dawn.11), mur., 1 ćw. XX.

- 30/ DOM NR 30 (dawn. 12), mur. 1894.
- 31/ DOM NR 17, mur., l. 20/30 XX.
- 32/ DOM NR 7 (dawn. nr.18), mur., l. 20/30 XX.
- 33/ DOM NR 3 (dawn.19), mur. ok. poł. XIX, remont z wymianą okien.
- 34/ DOM NR 11 (dawn. 28), mur., 1 ćw. XX.

ul. Kościuszki

- 35/ DOM NR 1, mur. l. 20/30 XX.
- 36/ DOM NR 3, mur. l. 20/30 XX.
- 37/ DOM NR 4, mur. l.30 XX.

ul. Kórnicka

- 38/ DOM NR 2, mur., pocz. XX.
- 39/ DOM NR 4, mur., l. 20/30 XX.
- 40/ DOM NR 6, mur., ok. 1910.
- 41/ DOM NR 9, mur., l. 30 XX.
- 42/ DOM NR 10, mur., 1928.
- 43/ DOM NR 16, mur., l. 30 XX.
- 44/ DOM NR 17a, mur., l. 30 XX.
- 45/ DOM NR 27, mur., l. 20/30 XX.
- 46/ DOM NR 32, mur., 1932.
- 47/ DOM NR 33, mur., l. 20/30 XX.
- 48/ DOM NR 34, mur., 1933.
- 49/ DOM NR 38, mur., l. 30 XX.
- 50/ DOM NR 39, mur., l. 20/30 XX.
- 51/ DOM NR 45, mur., pocz. XX.
- 52/ DOM NR 47/49, drewn., pocz. XX.
- 53/ DOM NR 52, mur., l. 20/30 XX.
- 54/ DOM NR 53, mur., pocz. XX.
- 55/ DOM NR 54, mur., l. 20/30 XX.
- 56/ DOM NR 55, mur., pocz. XX.
- 57/ DOM NR 56, mur., l. 20/30 XX.
- 58/ DOM NR 57, mur., XIX/XX.

59/ DOM NR 60, mur., l. 20/30 XX.

60/ DOM NR 62/64, mur. l. 30 XX.

61/ DOM NR 65, mur., 1 ćw. XX.

62/ DOM NR 66, mur., l. 30. XX.

63/ DOM NR 67, mur., 1 ćw. XX.

ul. Łąkowa

64/ DOM NR 2, mur., l. 30 XX.

65/ DOM NR 3, mur., l. 30 XX.

ul. Mała Rybacka

66/ DOM NR 2, szach., pocz. XIX.

ul. Św. Marcin

67/ DOM NR 2/4 (dawn. Strzelecka 15), mur., XIX/XX.

68/ DOM NR 7, mur., pocz. XX.

69/ DOM NR 38, drewn.- mur., l. 40 XX

ul. Marcinkowskiego

70/ DOM NR 3, mur. szach., ok. 1900

ul. Mickiewicza

71/ DOM NR 1, mur., k. XIX.

72/ DOM NR 2, mur., 1 ćw. XX.

73/ DOM NR 3, mur., l. 30 XX.

pl. Niezłomnych

74/ DOM NR 1, ob. szkoła, mur., 1 ćw. XX.

75/ DOM NR 3, mur., XIX/XX.

76/ DOM NR 4, mur., ok. 1900.

77/ DOM NR 5, mur., 1900.

78/ DOM NR 6, mur., k. XIX.

79/ DOM NR 7, mur., 1 poł. XIX.

- 80/ DOM NR 14, mur., XIX/XX.
81/ DOM NR 17, mur., XIX/XX.
82/ DOM NR 18, mur., pocz. XX.
83/ DOM NR 19, szach., 1 poł. XIX, nadbud.

ul. Nowowiejska

- 84/ DOM NR 13, mur. l. 30 XX.

ul. Nowy Świat

- 85/ DOM NR 1, mur., l. 20/30 XX.
86/ DOM NR 4, mur., l. 20/30 XX., przebud.
87/ DOM NR 19, mur., l. 20/30 XX.
88/ DOM NR 21, mur., l. 30 XX.

ul. Ogrodowa

- 89/ DOM NR 1, mur., 3 ćw. XIX.
90/ DOM NR 1a, mur., 4 ćw. XX.
91/ DOM NR 2, mur., 1 poł. XIX.
92/ DOM NR 3, mur., 1 poł. XIX.

ul. Piaski

- 93/ DOM NR 1, mur., k. XIX.
94/ DOM NR 2, mur., l. 20/30 XX.
95/ **DOM NR 3, mur., 1932.**
96/ DOM NR 4, mur., XIX/XX.
97/ **DOM NR 4a, mur., 20/30 XX.**
98/ DOM NR 5, mur., l. 20/30 XX.
99/ **DOM NR 6, mur., l. 20/30 XX.**
100/ DOM NR 7, mur., 4 ćw. XIX.
101/ DOM NR 8, mur., pocz. XIX.
102/ DOM NR 9, mur., l. 20/30 XX.
103/ DOM NR 10, mur., pocz. XX.
104/ DOM NR 15, mur., l. 20 XX.

105/ DOM NR 17 (dawn. 3), szach. XVIII/ XIX.

106/ DOM NR 22, mur., 1 ćw. XX.

ul. Podgórna

107/ DOM NR 4, mur., l. 30 XX.

108/ DOM NR 6, mur., XIX/XX.

pl. Powstańców Wielkopolskich

109/ DOM NR 4, mur., l. 20/30 XX.

110/ DOM NR 5, mur., 1 ćw. XX.

ul. Poznańska

111/ DOM NR 3 (ob. ul. Kraszewskiego 10), mur., 1936.

112/ DOM NR 17, mur., 1 ćw. XX.

Rynek

113/ DOM NR 2/3, mur., 1 ćw. XX.

114/ DOM NR 4, mur., pocz. XX.

115/ DOM NR 5, mur., pocz. XX.

116/ DOM NR 6, mur., pocz. XX.

117/ DOM NR 7, mur., pocz. XX.

118/ DOM NR 8, mur., pocz. XX.

119/ DOM NR 9, mur., k. XIX.

120/ DOM NR 10, mur., k. XIX.

121/ DOM NR 11, mur., 1 dek. XX.

122/ DOM NR 12, mur., pocz. XX.

123/ DOM NR 13, mur., 1911.

124/ DOM NR 14, mur., 1 dek. XX.

125/ DOM NR 15, mur., k. XIX.

126/ DOM NR 16, mur., pocz. XX.

127/ DOM NR 17, mur., k. XIX, przebud.

128/ DOM NR 18, mur., pocz. XX.

129/ DOM NR 19, mur., pocz. XX.

130/ DOM NR 20, mur., pocz. XX.
131/ DOM NR 21, mur., XIX/XX.
132/ DOM NR 22, mur., XIX/XX.
133/ DOM NR 23, mur., pocz. XIX.
134/ DOM NR 24, mur., 1 ćw. XX.
135/ DOM NR 25, mur., pocz. XX.
136/ DOM NR 26, mur., k. XIX.
137/ DOM NR 27- 28, mur., 1905.
138/ DOM NR 29, mur., pocz. XX.
139/ DOM NR 30, mur., pocz. XX.
140/ DOM NR 31, mur., 1 ćw. XX.
141/ DOM NR 32, mur., k. XIX.
142/ DOM NR 33, mur., 1 ćw. XX.
143/ DOM NR 36, mur., 1 ćw. XX.
144/ DOM NR 37, mur., pocz. XX.
145/ DOM NR 38, mur., XIX/XX.

ul. Strzelecka

146/ DOM NR 4, mur., 1 ćw. XX.
147/ DOM NR 5, mur., 1 ćw. XX.
148/ DOM NR 7, mur., l. 20/30 XX.
149/ DOM NR 7a, mur., l. 20/30 XX.
150/ DOM NR 7b, mur., 1 ćw. XX.
151/ DOM NR 8, mur., l. 20/30 XX.
152/ DOM NR 10, mur., 1 ćw. XX.
153/ DOM NR 13, mur., pocz. XX.

ul. Warszawska

154/ DOM NR 1 (dawn. nr 29), mur., pocz. XX.
155/ DOM NR 3 (dawn. nr 28), mur., 4 ćw. XIX.
156/ DOM NR 15 (dawn. nr 23), mur./szach., ok. poł. XIX.
157/ DOM NR 25 (dawn. nr 18), mur., 1 ćw. XX.

ul. Wiankowa

158/ DOM NR 2, mur., 1911.

ul. Wielka Rybacka

159/ DOM NR 3, mur., XIX/XX.

160/ DOM NR 11, mur., l. 20/30 XX.

161/ DOM NR 13, mur., poł. XIX.

162/ DOM NR 18, mur., XIX/XX.

163/ DOM NR 19, mur., 1 ćw. XX.

ul. Wrzesińska

164/ DOM NR 2 (dawn. nr 1), mur., 1896.

165/ DOM NR 6 (dawn. nr 2), mur., pocz. XX.

166/ DOM NR 8 (dawn. nr 3), mur., XIX/XX.

167/ DOM NR 10 (dawn. nr 4), mur., XIX/XX.

168/ DOM NR 18 (dawn. nr 5), mur., ok. 1910.

169/ DOM NR 24 (dawn. nr 7), mur., ok. 1905.

170/ DOM NR 24a (dawn. nr 7a), mur., ok. 1905.

171/ DOM NR 26 (dawn. nr 8), mur., ok. 1910.

172/ DOM NR 27 (dawn. nr 51), mur., l. 20/30 XX.

173/ DOM NR 33 (dawn. nr 48), mur., k. XIX.

ul. Zamkowa

174/ DOM NR 2, mur., 1 ćw. XX.

175/ DOM NR 4, mur., 1 ćw. XIX.

176/ DOM NR 7, mur., pocz. XX.

177/ DOM NR 8, mur., pocz. XX.

178/ DOM NR 10, mur., l. 20/30 XX.

179/ DOM NR 18, mur., l. 20/30 XX.

180/ DOM NR 22, mur., l. 20/30 XX.

ul. Zapłocie

181/ DOM NR 2, mur., l. 30 XX.

182/ ZESPÓŁ BUDYNKÓW PRZEMYSŁOWYCH, ul. Strzelecka nr 2:

a/ rzeźnia, mur., 1896,

b/ wieża ciśnień, mur., 1903,

c/ budynek administracyjny, dawn. stacja transformatorowa, mur., l. 20 XX.

183/ ZESPÓŁ BUDYNKÓW GAZOWNI, ul. Strzelecka 7

a/ gazownia miejska, mur., 1905,

b/ zabudowa produkcyjna gazowni, mur. 1905,

184/ ZESPÓŁ BUDYNKÓW GOSPODARCZYCH, ob. zak. produkcji mebli, ul. Kórnicka 1:

a/ budynek gospodarczy I nr 1, mur., 1 ćw. XX,

b/ budynek gospodarczy II nr 1, mur., 1 ćw. XX.

185/ MAGAZYN, pl. Niezłomnych 20, mur., 4 ćw. XIX.

186/ MAGAZYN, ul. Piaski 8a, mur., pocz. XX.

187/ MAGAZYN, ul. Warszawska (obok nr 15- róg Gołębiej), mur., k. XIX.

BOGUCIN

188/ POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKIEGO:

a/ dwór, mur., l.20/30 XX,

b/ młyn, mur., 4 ćw. XIX,

c/ park krajobrazowy, XIX.

GARBY

189/ Park podworski, k. XIX,

190/ DOM NR 26, ul. Podleśna, mur., pocz. XX.

191/ DOM NR 32, ul. Podleśna, mur., 1 dek. XX.

GORTATOWO

192/ DOM ZE STODOŁĄ, ul. Fabryczna nr 42, mur., k. XIX.

193/ STODOŁA, ul. Swarzędzka nr19, szach., 1 poł. XIX (?).

GRUSZCZYN

194/ DRÓŻBÓWKA, OB. DOM MIESZKALNY, ul. Mechowska 38, mur 1900-1910

JASIN

195/ DOM MIESZKALNY, ul. Wiejska 29, mur., ok. 1900

196/ ZESPÓŁ DOMU, ul. Wiejska 48

a/ dom, mur, 1 ćw. XX

b/ budynek gosp., mur, 1 ćw. XX

KARŁOWICE

197/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

a/ dwór, mur., 2 poł. XIX,

b/ oficyna, ob. ul. Topolowa 2, mur., 1924

c/ park krajobrazowy, 2 poł. XIX,

d/ spichlerz, mur., 1881,

e/ kuźnia, mur., 1870,

f/ czworak, ob. ul. Topolowa nr 8, mur., 1907,

g/ czworak z bud. gospodarczym, zespół domu nr 6, ob. Topolowa 14 mur., 1909-1910,

h/ czworak, ob. ul. Kasztanowa nr 3, mur., po 1910,

i/ czworak, ob. Kasztanowa nr 1, mur., ok. 1910,

KOBYLNICA

198/ KAPLICA, mur., pocz. XX,

199/ DOM DZIECKA, ul. Łąkowa (ob. Poznańska 91), mur., pocz. XX,

200/ ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO, ul. Dworcowa:

a/ dworzec, mur., XIX/XX,

b/ magazyn kolejowy, mur., 1 ćw. XX w.

c/ dom pracowniczy (obecnie nr 1), mur., XIX/XX,

d/ dom pracowniczy (obecnie nr 5), mur., XIX/XX,

e/ dróżbówka, (obecnie dom, ul. Szkolna nr 12), mur., XIX/XX,

201/ DOM, ul. Dworcowa nr 1 (obecnie nr 2), mur., ok. 1910,

202/ DOM, ul. Poznańska nr 10, mur., l. 30 XX.

203/ POCZTA, DOM MIESZKALNY ul. Poznańska 117, mur., 1 ćw. XX

KRUSZEWNIA

204/ ZESPÓŁ DWORSKO- FOLWARCZNY:

- a/ dwór, mur ., k. XIX, rozbud., l. 30 XX,
- b/ czworak, mur., pocz. XX,
- c/ obora, mur., pocz. XX,
- d/ park, 2 poł. XIX

ŁOWĘCIN

205/ SZKOŁA, ul. Szkolna, mur., 2 dek. XX.

206/ ZESPÓŁ DOMU, ul. Łowiecka nr 26:

- a/ dom, mur., pocz. XX,
- b/ budynek gospodarczy, mur., pocz. XX.

207/ DOM Z CZĘŚCIĄ GOSPODARCZĄ, ul. Sarbinowska nr 25, mur., pocz. XX.

PACZKOWO

208/ SZKOŁA, ul. Szkolna, mur., pocz. XX

209/ ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO:

- a/ dworzec, mur., 1 dek. XX,
- b/ budynek gospodarczy, mur., 1 dek. XX,
- c/ dom pracowniczy, ul. Średzka 2a (dawn. Dworcowa nr 1), mur., 1 dek. XX,

210/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- a/ dwór, ob. szkoła podstawowa, mur., ok. 1910,
- b/ obora, mur., pocz. XX,
- c/ chlewnia, mur., pocz. XX,
- d/ stodoła, mur., pocz. XX,
- e/ spichlerz, mur., pocz. XX, rozbud. l. 30 XX.
- f/ park dworski, 1929-1930

ul. Szkolna

211/ DOM NR 2, ob. poczta, mur., 1 ćw. XX.

212/ DOM NR 3, ob. nr 2a, mur., 1 ćw. XX.

213/ DOM NR 11, mur., XIX/XX, przebud.

214/ ZESPÓŁ DOMU NR 13:

a/ dom mur., 1911,

b/ budynek gospodarczy, mur., 1912.

215/ DOM NR 15, mur., 1909.

PUSZCZYKOWO-ZABORZE

216/ ZESPÓŁ DWORSKI,

a/ dwór, mur., pocz. XX (z wykorzystaniem murów poprzedniego dworu), odnow. elewacji 1995,

b/ park krajobrazowy, XIX,

c/ dwojak (ob. ul. Zaborska nr 12), mur., pocz. XX,

d / dwojak (ob. ul. Zaborska nr 14), mur., pocz. XX

e/ czworak (ob. ul. Zaborska nr 24, mur., pocz. XX.

RABOWICE

217/ DOM NR 3, mur. 1926.

SARBINOWO

218/ DOM, ul. Chmielna nr 3, ob. Klub Rolnika, mur. 1 dek. XX.

SOKOLNIKI GWIAZDOWSKIE

Ul. Łubinowa

219/ DOM NR 2, drewn.- mur. XX.

Ul. Sokolnicka

220/ ZESPÓŁ DOMU NR 1 (ob. nr 11):

a/ dom, mur., 1901,

b/ obora, mur., pocz. XX.

221/ DOM NR 3, mur., 1900.

222/ DOM NR 5 (ob. nr 1), mur., pocz. XX.

223/ ZESPÓŁ DOMU NR 11:

a/ dom, mur., pocz. XX,

b/ budynek gospodarczy, mur., 1927.
224/ DOM NR 14, mur., 1902.

ŚWIĘCINEK

225/ OBORA FOLWARCZNA, mur., pocz. XX.

UZARZEWO

226/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA:

a/ kościół, szach., 1749, dobudowa wieży drewn. 1869, kaplicy i zakrystii, mur.,
1900,

b/ plebania, mur., ok. poł. XIX.

c/ grobowiec rodziny Brodowskich na cmentarzu przykościelnym, mur. 1 ćw. XX

d/ grobowiec rodziny Frąckowiaków i Waligórskich na cmentarzu
przykościelnym, mur. l. 20/30 XX

e/ nagrobek z figurą Pielgrzyma, 1 ćw. XX ?

227/ ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY:

a/ pałac, mur., 1865,

b/ stajnia, ob. pawilon wystawowy, mur., ok. 1860,

c/ obora I, ul. Akacyjowa, mur. 4 ćw. XIX,

d/ obora II, ul. Akacyjowa, mur. 4 ćw. XIX,

e/ stodoła, mur., 4 ćw. XIX,

f/ spichlerz, mur., 4 ćw. XIX,

g/ gorzelnia, mur., 4 ćw. XIX,

h/ kuźnia, mur. 4 ćw. XIX,

i/ park krajobrazowy, 1 poł. XIX.

j/ czworak ul. Czeremchowa nr 2, mur., 1905

k/ czworak ul. Czeremchowa nr 4, mur., 1903,

l/ czworak ul. Czeremchowa nr 5, mur., 1904

m/ dwojak, ul. Czeremchowa nr 3, mur., 1 dek. XX,

228/ WIATRAK, ul. Kobylnicka (DK5), drewn. XIX/XX w.

229/ SZKOŁA, OB. DOM ul. Kasztanowa 14, mur., pocz. XX

WIERZENICA

230/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO, P.W. ŚW. MIKOŁAJA:

a/ kościół szach.-mur., 3 ćw. XVII, rozbud. XVIII, 1870,

b/ plebania, mur., 1910-1920.

c / kostnica, mur. XIX/XX w.

231/ KARCZMA, szach., XVIII/XIX.

232/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

a/ dwór., mur., 2 ćw. XIX,

b/ sześciorek, nr 4 (ob. Wierzenicka 14), mur., l. 20/30,

c/ pięćorek nr 7 (ob. Wierzenicka 17), mur., 1910-1920,

d/ czworak nr 9 (ob. Wierzenicka 16), mur., XIXZ/XX, przebud., l.60 XX,

e/ sześciorek nr 10 (ob. Wierzenicka 20), mur., 1910-1920,

f/ obora I, mur., XIX/XX,

g/ obora II, mur., 3 ćw. XIX, rozbud., l. 30 XX,

h/ obora III, mur., l. 20/30 XX,

i/ spichlerz, mur., 1. ćw. XX,

j/ park krajobrazowy, 1 poł. XIX.

WIERZONKA

233 ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

a/ dwór, mur., 1 ćw. XIX, rozbud., 1908, po 1945,

b/ oficyna, mur., k. XIX,

c/ rządcówka, mur., 1910,

d/ czworak nr 24, mur., XIX/XX,

e/ czworak nr 26, mur., XIX/XX,

f/ czworak nr 28, mur., XIX/XX,

g/ dwojak nr 25, mur., XIX/XX,

h/ czworak nr 29, mur., XIX/XX,

i/ sześciorek nr 27, mur., XIX/XX,

j/ dom mieszkalny nr 7, mur., XIX/XX,

k/ stajnia-wozownia, mur., XIX/XX,

l/ obora I , mur., XIX/XX,
m/ obora II, mur, XIX/XX,
n/ gorzelnia, mur., XIX/XX w.
o/ stodoła, mur.-drewn., , XIX/XX w.
p/ spichlerz, mur., k. XIX, 1910,
r/ kuźnia, mur., 1849, 1900,
s/ budynek gospodarczy, mur., k. XIX,
t/ park krajobrazowy, XIX,

234/ DOM NR 10, mur. pocz. XX.

235/ LEŚNICZÓWKA, mur.-szach., XIX/XX

236/ ZESPÓŁ SZKOŁY, UL. KARŁOWICKA NR 3
a/szkoła, mur 1905

ZALASEWO

237/ SZKOŁA, (ob. dom mieszkalny, ul. Kórnicka 241), mur., XIX/XX

Cmentarze

SWARZĘDZ

238/ CMENTARZ EWANGELICKI, ul. Dworcowa, poł. XIX.

239/ CMENTARZ ŻYDOWSKI, ul. Poznańska, poł. XIX.

240/ CMENTARZ PARAFIALNY (RZYM.-KAT), ul. Św. Marcin pocz. XX.

241/ CMENTARZ MIEJSKI, ul. Poznańska, ok.1900.

ŁOWĘCIN

242/ CMENTARZ EWANGELICKI, ok.1870

RABOWICE

243/ CMENTARZ EWANGELICKI, ok.1870

SOKOLNIKI GWIAZDOWSKIE

244/ CMENTARZ EWANGELICKI, ok. 1870

UZARZEWO

245/ CMENTARZ WIEJSKI, ok.1910

246/ CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY, pocz. XX

247/ CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX- 1 poł. XX w?

WIERZONKA:

248/ CMENTARZ RODOWY (von Treskow), 2 poł. XIX

249/ CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX

WIERZENICA:

250/ CMENTARZ WIEJSKI, 2 poł. XIX

Figury i Kapliczki

GARBY

251/ FIGURA NIEPOKALANEGO SERCA MARYI, ul. Tulecka, 1894

GRUSZCZYN

252/ FIGURA NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA, ul. Swarzędzka/Zielińska, 1923

UZARZEWO

253/ FIGURA NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA, ul. Akacyjowa, XIX/XX

254/ KAPLICZKA Z FIGURĄ NIEPOKALANEGO SERCA MARYI, ul. Akacyjowa7, 1 poł. XX

WIERZENICA

255/ FIGURA NAJŚWIĘTSZEGGO SERCA PANA JEZUSA, ul. Wierzenicka, l. 20., 30. XX

3. 3. Wykaz najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy.

BOGUCIN

- „Drzwi z Bogucin, pow. Poznań” - wpisane do rejestru zabytków decyzją nr 313 B z 3 grudnia 1973 roku. Metalowe drzwi, odlewane, wykonane w początkach XX wieku prawdopodobnie do zbudowanego w 1910 roku zamku cesarza Wilhelma w Poznaniu. W chwili wydawania decyzji o wpisie do rejestru drzwi znajdowały się pod opieką Instytutu Weterynarii Zakładu Badania Chorób Owadów Użytkowych w Swarzędzu. Brak nowszych informacji na temat obiektu).

SWARZĘDZ

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MARCINA:

- wyposażenie kościoła, wpisane do rejestru zabytków decyzją nr 381/B z 27 maja 1976 roku (łącznie 6 pozycji).

PRYWATNA KOLEKCJA LAMP NAFTOWYCH

- wpisana do rejestru zabytków decyzją nr 386/B z 1976 (łącznie 27 pozycji). (Według raportu o stanie zabytków w gminie Swarzędz z 2005 roku rozproszona i zaginiona. Brak nowszych informacji na temat kolekcji).

WIERZENICA

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MIKOŁAJA:

- wyposażenie i wystrój kościoła wpisany do rejestru zabytków 65/ Wlkp./B z 13 maja 2004 roku.

Gmina nie dysponuje aktualnymi danymi na temat stanu zachowania zabytków ruchomych znajdujących się w rękach prywatnych lub stanowiących własność parafii rzymsko-katolickich.

3.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków, cmentarze.

3.4.1. Historyczne założenie urbanistyczne

SWARZĘDZ

- HISTORYCZNE ZAŁOŻENIE URBANISTYCZNE MIASTA SWARZĘDZ, 1366- XX, nr rej. 2255/A z 24.11.1992

Swarzędz po raz pierwszy był wzmiankowany w 1366 roku. Od tego czasu do końca XVIII wieku był własnością prywatną. Wytyczenie miasta dokonało się dopiero w 2 ćw. XVII wieku (prawa miejskie Swarzędz uzyskał w 1638 roku) za sprawą wojewody kaliskiego Zygmunta Grudzińskiego. Reprezentuje ono jednak średniowieczny model rozplanowania przestrzennego, którego ośrodek stanowi rynek. Jego zwartą zabudowę stanowią 3 kondygnacyjne, ustawione kalenicowo budynki, pochodzące z 2 poł. XIX i przełomu XIX/XX wieku. Z każdego narożnika poza południowo- zachodnim wybiegają po 2 prostopadłe do siebie ulice, wokół których skupia się mniej zwarta i niższa XIX i XX wieczna zabudowa. Relikty starszej zabudowy z końca XVIII i 1 poł. XIX wieku zlokalizowane są w północno-

zachodniej części założenia urbanistycznego miasta, czego przykładem są budynki stojące w zachodniej pierzei placu Niezłomnych (wytyczonego w XVII wieku), Mała Rybacka, Ogrodowa (patrz załącznik graficzny poniżej).

Zabytkowy układ urbanistyczny miasta Swarzędza (zaznaczony zieloną linią)

3.4.2. Spis zabytkowych parków na terenie gminy

SWARZĘDZ (NOWA WIEŚ)

- PARK W ZAŁOŻENIU PAŁACOWO-PARKOWYM, k. XIX, nr rej. 2115/A z 30.03.1987

Park o czytelnym układzie kompozycyjnym, pielęgnowany i porządkowany na bieżąco.

BOGUCIN

- PARK W ZESPOLE MŁYNA, pocz. XIX, nr rej. 1997/A z 19.03.1985

Park rozciągał się na powierzchni ponad 10 ha z czego znaczną część stanowiły stawy rybne. Obecnie pierwotny układ parku jest zatarty. Przeważającą powierzchnię zajmują dziś stawy rybne. Starodrzew zachował się

tylko na obszarze 1.5-2 ha. Brak bieżącej pielęgnacji przyczynia się do jego złego stanu.

GARBY

- PARK W ZESPOLE DWORSKO-FOLWARCZNYM, k. XIX,

Park o częściowo zatartym układzie kompozycyjnym, pielęgnowany i porządkowany na bieżąco.

KARŁOWICE

- PARK W ZAŁOŻENIU DWORSKO-PARKOWYM, 2 poł. XIX, nr rej. 1806/A z 18.08.1980.

Układ kompozycyjny parku mimo złego stanu, wynikającego z braku pielęgnacji i prac sanitarnych jest czytelny. Uległ on zniekształceniu w wyniku lokalizacji na jego terenie hydroforni oraz wydzielenie z jego obszaru budynku mieszkalnego.

KRUSZEWNIA

- PARK W ZAŁOŻENIU DWORSKO-PARKOWYM, 2 poł. XIX

Park krajobrazowy o powierzchni około 2,92 ha. Układ kompozycyjny parku mimo kiepskiego stanu, wynikającego z braku pielęgnacji i prac sanitarnych jest czytelny. Uległ on zniekształceniu w wyniku lokalizacji na jego terenie hydroforni oraz wydzielenie z jego obszaru budynku sklepu (dziś ruina).

PACZKOWO

- PARK W ZESPOLE DWORSKO-FOLWARCZNYM, 1929-1930, nr rej. 2009/A z 05.08.1985

Park o czytelnym układzie kompozycyjnym, pielęgnowany i porządkowany na bieżąco.

PUSZCZYKOWO-ZABORZE

- PARK W ZESPOLE DWORSKO-FOLWARCZNYM, XIX

Pierwotny układ parku jest czytelny dzięki systematycznie i fachowo prowadzonym pracom pielęgnacyjnym i porządkowym.

UZARZEWO

- PARK W ZESPOLE PAŁACOWO-PARKOWYM, poł. XIX, nr rej. 1421/A z
11.04.1973

Pierwotny układ parku jest czytelny dzięki systematycznie i fachowo prowadzonym pracom pielęgnacyjnym i porządkowym.

WIERZENICA,

- PARK W ZESPOLE DWORSKO-FOLWARCZNYM, 2 ćw. XIX, nr rej. 1736/A z
09.12.1975.

Zabytkowy park podobnie jak dwór został w ostatnich latach gruntownie zrewitalizowany. Wykonano szereg prac porządkowych oraz cięć sanitarnych starodrzewu.

WIERZONKA,

- PARK W ZESPOLE DWORSKO-FOLWARCZNYM, 1 poł. XIX- XX, nr rej. 1779/A z
10.08.1979

Park podzielony jest na dwie części położone wzdłuż rzeki. Jego kompozycja jest czytelna. Część parku z dworem i folwarkiem jest zadbana dzięki pracom restauratorskim i bieżącej pielęgnacji. Odtworzono między innymi pierwotne osie widokowe. Pielęgnacja w drugiej części parku (należącej obecnie do Nadleśnictwa Łopuchówko) ogranicza się wyłącznie do usuwania posuszu i drzew niebezpiecznych.

3.4.3 Spis zabytkowych cmentarzy na terenie gminy

SWARZĘDZ

CMENARZ EWANGELICKI, ul. Dworcowa, poł. XIX.

CMENARZ ŻYDOWSKI, ul. Poznańska, poł. XIX

CMENARZ PARAFIALNY (RZYM.-KAT), ul. Św. Marcin pocz. XX

CMENARZ MIEJSKI, ul. Poznańska, ok.1900

ŁOWĘCIN

CMENTARZ EWANGELICKI, ok.1870

RABOWICE

CMENTARZ EWANGELICKI, ok.1870

SOKOLNIKI GWIAZDOWSKIE

CMENTARZ EWANGELICKI, ok.1870

UZARZEWO

CMENTARZ WIEJSKI, ok.1910

CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY, pocz. XX

CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX- 1 poł. XX w?

WIERZONKA:

CMENTARZ RODOWY (von Treskow), 2 poł. XIX

CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX

WIERZENICA:

CMENTARZ WIEJSKI, 2 poł. XIX

3.5. Zabytki archeologiczne

3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy:

UZARZEWO

GRODZISKO Wczesnośredniowieczne- Stan. 4 (obszar AZP 51-29/108), nr rej. 1643/A z 16. grudnia 1974 roku, wpisane do księgi C rejestru zabytków Województwa Wielkopolskiego pod numerem 183/Wlkp./C z 31. 03. 2009 roku.

WIERZONKA

OSADA Z Wczesnego okresu rzymskiego- Stan. 1 (obszar AZP 51-29/61),

nr rej 1642/A z 10. grudnia 1974 roku, wpisane do księgi C rejestru zabytków Województwa Wielkopolskiego pod numerem 182/Wlkp./C z 01. 04. 2008 roku

3.5.2. Stanowiska o własnej formie krajobrazowej z terenu gminy

UZARZEWO

Grodzisko (stanowisko 4), położone w lesie, około 600 m na zachód od zabudowań PR- P Sp. z o.o. w Uzarzewie. Grodzisko jest dobrze zachowane i wraz z otaczającymi go osadami tworzy cenny wczesnośredniowieczny zespół osadniczy. W chwili obecnej nie zagraża mu działalność gospodarcza człowieka, natomiast zagrożeniem są nielegalne poszukiwania wykrywaczami metali

3.5.3 Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych na terenie gminy zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków łącznie z funkcją oraz analizą chronologiczną.

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	LICZBA OGÓŁEM	W tym stanowiska wpisane do rejestru zabytków
a. grodziska	1	1
b. osady	401	1
c. cmentarzyska	5	X
d. inne	1	1
Łącznie	408	3

Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych na terenie gminy Swarzędz

Jak wynika z badań archeologicznych prowadzonych na obszarach obejmujących gminę Swarzędz, teren ten był intensywnie zasiedlony przez wszystkie okresy, od pradziejów (począwszy od schyłkowego paleolitu) po okres nowożytny, czego egzemplifikacją jest około ponad 400 (według danych uzyskanych od Powiatowego Konserwatora Zabytków w Poznaniu) zarejestrowanych tu stanowisk archeologicznych. Stanowiska o znanej lokalizacji

oraz archiwalne stanowią zapewne tylko część wszystkich stanowisk z terenu gminy i powyższe dane mogą ulegać zmianie w toku dalszego archeologicznego rozpoznania terenu.

Osadnictwo koncentruje się przede wszystkim wzdłuż cieków wodnych. Teren gminy Swarzędz, położony w obrębie Wysoczyzny Gnieźnieńskiej, przecinają dwa dopływy Warty: Cybina oraz Główna, a na zachód od miasta położone jest jezioro Swarzędzkie. Tereny wzdłuż cieków wodnych szczególnie atrakcyjne dla osadnictwa urozmaicone są rozcięciami erozyjnymi i cyplami. Na terenie gminy wyróżniono kilka szczególnych skupisk osadniczych. Występują one w następujących rejonach:

- **Dolina Cybiny nad Jeziorem Swarzędzkim**
- **Dolina Cybiny w rejonie Uzarzewa**
- **Dopływy Cybiny w rejonie Gortatowa i Łowęcina**
- **Dolina (krawędź i stoki) rzeki Główna**

Na obszarach obejmujących teren gminy dominują rozległe wielokulturowe osady o dużym rozrzucie materiału zabytkowego, wśród których spotyka się narzędzia krzemienne z epoki kamienia oraz materiały zabytkowe z epok brązu i żelaza. Pod względem chronologicznym przeważają osady kultury łużyckiej i przeworskiej z okresu wpływów rzymskich oraz wczesnośredniowieczne. Za przykład mogą tu służyć osady w Wierzonce, Gruszczynie, Gortatowie. Tylko nieco mniej liczne są pozostałości starszego osadnictwa neolitycznego stwierdzone na około 40 stanowiskach. Przykładem są tu osady w Garbach i Uzarzewie. Do wyjątkowych zaliczyć można ślady najstarszego osadnictwa schyłkowo paleolitycznego (w Kobylnicy) oraz mezolitycznego (w Gruszczynie, Jankowie i Swarzędzu).

Stanowiska późnośredniowieczne i nowożytne występują przeważnie w pobliżu współczesnych miejscowości wyznaczając tym samym ich metrykę. Za przykład mogą tu służyć ich koncentracje wokół Swarzędza, Uzarzewa, Gortatowa, Wierzenicy i Wierzonki.

Wszystkie stanowiska zlokalizowane na terenie gminy oraz nawarstwienia kulturowe w obrębie historycznego układu urbanistycznego w Swarzędza podlegają ochronie konserwatorskiej w myśl Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 roku. Część stanowisk znana jest tylko na podstawie danych archiwalnych z końca XIX wieku bądź początków XX wieku, bez dokładnej lokalizacji, określającej zazwyczaj tylko miejscowość. Większość stanowisk rozpoznana jest na podstawie szczegółowych badań powierzchniowych w ramach programu Archeologicznego Zdjęcia Polski. Jest to jednak rozpoznanie wstępne, przy którym określenie zarówno funkcji, jak i wartości poznawczej stanowiska może ulec zmianie po przeprowadzeniu prac wykopaliskowych. Dodatkowo zasięg stanowiska wyznaczony na podstawie badań powierzchniowych nie zawsze jest zasięgiem, który dokładnie odpowiada występowaniu pozostałości pradziejowego osadnictwa pod ziemią. Wyznaczony na mapach obszar stanowiska należy traktować orientacyjnie, może się bowiem okazać w trakcie realizacji prac ziemnych, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie stanowisk lokalizowanych na podstawie obserwacji powierzchniowych.

Aby zapewnić prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych należy:

- respektować wyznaczone strefy ochrony stanowisk archeologicznych na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych,
- wprowadzić zapis zapewniający prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych, tj. założeń pałacowo-parkowych, zabytkowych cmentarzy, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków.

„Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia badań archeologicznych”

W odniesieniu do stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków obowiązuje zakaz wszelkiej działalności związanej z pracami ziemnymi. W przypadku planowania jakiegokolwiek działalności należy wystąpić o szczegółowe wytyczne do właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków.

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków:

Na podstawie prospekcji terenowej przeprowadzonej w latach 2010 i 2017, 2019-2020 do obiektów pilnie wymagających prac remontowych należą;

- **Dwór w Karłowicach**- *w katastrofalnym stanie technicznym, spękania części murów, więźba częściowo spróchniała, zniszczone drewno ozdobnych zwieńczeń szczytów, ściany zawilgocone, częściowo zniszczona stolarka okienna i drzwiowa, konieczny remont kapitalny oraz uporządkowanie parku.*

- **Dwór w Wierzonce**- *w złym stanie technicznym, zawilgocenie murów, więźba dachowa częściowo spróchniała, rynny i opierzenia przerdzewiałe lub zarwane, na poddaszy w jednym pomieszczeniu zwalony strop, pofałdowane połacie dachu, obiekt do natychmiastowego remontu kapitalnego, pilne uporządkowanie parku.*

- **Oficina z łącznikiem w Wierzonce**- *elewacja zaniedbana, silnie zawilgocona z ubytkami tynków, w łączniku częściowo zniszczone elementy drewniane, ubytki dekoracji snycerskiej.*

Uporządkowania i prac pielęgnacyjnych wymagają również parki wokół dworów w **Karłowicach i Wierzonce** oraz park podworski przy młynie w **Bogucinie**. Stan zachowania, będących własnością Gminy parków w **Garbach** (zachowany w formie szczątkowej z nielicznymi okazami starodrzewu) oraz w **Paczkowie** (z częściowo zatartą pierwotną kompozycją, z zachowanym starodrzewem) jest zadawalający. Cięcia pielęgnacyjne zieleni wykonywane są na bieżąco.

W bardzo dobrym stanie i należycie pielęgnowane przez obecnych właścicieli są parki krajobrazowe w **Puszczykowie - Zaborzu, Wierzenicy oraz Uzarzewie**, a także, będący własnością gminną park dworski w **Paczkowie** i pozostałości parku w **Garbach**.

W ostatnich latach gruntowną rewitalizację przeszedł dwór w **Wierzenicy**, natomiast w zachowanych do dziś zespołach dworsko-folwarcznych pilnych remontów wymaga większość budynków gospodarczych. Przykładem są tu obiekty w **Karłowicach, Wierzonce, Wierzenicy**. W dobrym stanie utrzymane są natomiast zabudowania folwarczne w zespole w **Uzarzewie**.

W dobrym i bardzo dobrym stanie jest większość znajdujących się na terenie gminy obiektów sakralnych w tym drewnianych kościołów w **Wierzenicy i Uzarzewie**. W kościele w

Uzarzewie prace prowadzono przy odnowie wnętrza świątyni, a dzięki dotacjom uzyskanym m.in. z Powiatu Poznańskiego oraz w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład (w ramach Programu Odbudowy Zabytków) podjęto w 2024 roku prace związane z izolacją ścian fundamentowych, remontem elewacji i dachu, a także konserwacją elementów wyposażenia kościoła (ołtarzy bocznych, chrzcielnicy, wejściowych). W Wierzenicy odnowiono kryptę nagrobną rodziny Cieszkowskich oraz prowadzono w 2023 roku remont głównej połaci dachu (m. in. dzięki dotacji z Budżetu Gminy Swarzędz, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Powiatu Poznańskiego). W 2024 roku otrzymano również dotację z Rządowego Funduszu Polski Ład na wykonanie konserwacji i renowacji drewnianego szalunku elewacji bryły kościoła. W 2019 roku przeprowadzono remont dachu kościoła **p.w. św. Marcina Biskupa w Swarzędzu**. Prace objęły wymianę zniszczonych części więźby dachowej oraz wymianę pokrycia dachowego (dachówka karpiówka). W ostatnim czasie przeprowadzono również remont ogrodzenia cmentarza parafialnego.

W ostatnich latach podjęto prace remontowe w znacznej części zabytkowych budynków mieszkalnych położonych na terenie gminy. Zakres prowadzonych, przeważnie przez prywatnych właścicieli lub użytkowników prace remontowych, obejmuje najczęściej wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie budynków, wymianę pokrycia dachowego. Z jednej strony zahamowany został proces degradacji tych obiektów, z drugiej często zatarciu uległ pierwotny wygląd i charakter tych obiektów. Dotyczy to przede wszystkim domów mieszkalnych znajdujących się w dawnych koloniach mieszkalnych, w zespołach dworsko-folwarcznych.

Jako dobry należy ocenić stan zachowania i techniczny będących własnością Gminy budynków szkolnych (Paczkowo, Swarzędz, Wierzonka). Remontu wymaga budynek dawnej szkoły w Łowęcinie (obecnie mieszkania komunalne), noszący na elewacjach ślady zawilgocenia. W dobrym stanie zachowania i należycie pielęgnowane są wszystkie obiekty sakralne znajdujące się na terenie gminy.

Prospekcje terenowa przeprowadzone roku przy okazji przygotowania Programu oraz wcześniej Gminnej Ewidencji Zabytków na terenie miasta Swarzędza, uwidoczniała konieczność przeprowadzenia pilnych remontów znacznej liczby budynków zabytkowych znajdujących się w gminnych zasobach zabytków, zlokalizowanych w rejonie historycznego założenia urbanistycznego- swarzędzkiej starówki. Dotyczy to przede wszystkim obiektów położonych poza głównym rynkiem miejskim, w bocznych

uliczkach. Przykładem mogą być obiekty zlokalizowane w rejonie ulicy Wielkiej Rybackiej, Podgórnej, Strzeleckiej, Mickiewicza, Warszawskiej, Nowego Świat.

Ponieważ osadnictwo pradziejowe i wczesnośredniowieczne grupuje się przede wszystkim wokół jezior i wzdłuż cieków wodnych, szczególnie atrakcyjnych dla turystyki i rekreacji, dużym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są nowopowstające osiedla mieszkaniowe i domków letniskowych. Zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych mogą być również wszelkie prace ziemne związane z inwestycjami budowy kanalizacji, wodociągów, linii energetycznych, dróg, obwodnic, zbiorników retencyjnych, regulacją cieków wodnych, eksploatacją kopalni kruszywa, planowanymi zalesieniami.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych, niezbędne jest uzgadnianie oraz wypełnianie przez wszystkich inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Powiatowego Konserwatora Zabytków w Poznaniu.

Znajdujące się na terenie gminy cmentarze rzymsko-katolickie są zadbane i nie wymagają większych prac konserwatorskich. Żaden nie jest wpisany do rejestru zabytków. Występują 4 cmentarze rzymsko – katolickie w tym 2 przykościelne. Do tej pory nie prowadzono natomiast większych prac porządkowych związanych z pozostałościami cmentarzy ewangelickich na terenie Gminy (wyjątkiem jest cmentarz w Wierzonce i Swarzędzu).

4.2. Uwarunkowania wynikające ze Strategii rozwoju gminy Swarzędz na lata 2021-2030.

Prace nad rozpoczęto w październiku 2020 roku, po przyjęciu Uchwały Rady Miejskiej w Swarzędzu Nr XXIX/335/2020 z dnia 27 października 2020 roku *w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy Swarzędz na lata 2021-2030*. W kwietniu 2021 roku dokument ten został opublikowany.

https://www.swarzedz.pl/fileadmin/Pliki_info/Pliki_info_2021/20210422_Strategia_Swarzedz.pdf

W projekcie strategii znalazły się tylko dość ogólne sformułowania, które pośrednio można odnieść do zagadnień związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami.

W części I ***Stan i wyzwania rozwoju Gminy Swarzędz***

W rozdziale 1. Znalazł się następujący zapis:

Na obecny stan struktury funkcjonalnej miasta w znacznym stopniu wpływa również, wpisany do rejestru zabytków, układ urbanistyczny Swarzędza powodując występowanie istotnych ograniczeń i wymagań zarówno w stosunku do wszelkich prac prowadzonych przy istniejącej zabudowie, jaki dla nowej zabudowy. Ograniczenia te obejmują ochronę istniejącej zabudowy przed rozbiórką, zakaz zmiany formy zewnętrznej obiektów zabytkowych, obowiązek zachowania historycznych układów urbanistycznych i utrudniają eliminowanie uciążliwości komunikacyjnych. Zauważalny jest również niewykorzystany potencjał śródmieścia oraz potrzeba jego rewitalizacji.

Zapis ten znalazł się również w podrozdziale 1.3 załącznika nr 1 do *Strategii*, obejmującym diagnozę sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej gminy Swarzędz. W tym samym załączniku wśród najcenniejszych walorów kulturowych Gminy wymieniono działające na jej terenie Skansen i Muzeum Pszczelarstwa w Swarzędzu, Muzeum Przyrodniczo-Łowieckie w Uzarzewie oraz Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki. Wymieniono również obiekty z terenu Gminy wpisane do rejestru zabytków oraz kilka obiektów (z terenu Swarzędza) znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków.

W części II ***Strategiczne kierunki rozwoju gminy Swarzędz***,

W rozdziale 1 określono misję i wizję Gminy:

Gmina Swarzędz miejscem otwartym na ludzi i świat – bądź z nami, by tworzyć gminę przyjazną, aktywną i bezpieczną.

Gmina Swarzędz to gmina otwarta na mieszkańców, przyjazna, bezpieczna i rozwijająca się, wspierająca aktywność społeczności lokalnej,

przedsiębiorców i inwestorów, łącząca historię i tradycję z nowoczesnością oraz poszanowaniem środowiska naturalnego.

W rozdziale 2 określono cele strategiczne i operacyjne Strategii oraz wskazano kierunki działań, oczekiwane rezultaty i wskaźniki ich osiągnięcia.

Wśród wskazanych 3 celów strategicznych i 12 operacyjnych wyróżniono m.in.:

Cel 1- Rozwój przestrzenny zwiększający dostępność i spójność terytorialną

1.4. Poprawa estetyki przestrzeni publicznej.

Cel 2- Rozwój gospodarczy wzmacniający konkurencyjność w regionie

2.2. Wzmocnienie znaczenia turystyki i rekreacji w gospodarce Gminy

2.4. Intensyfikowanie działań promocyjnych Gminy

Cel 3- Rozwój społeczny wspierający aktywność mieszkańców

3.2. Wzmacnianie tożsamości lokalnej i oferty kulturalnej

A wśród kierunków działań wymieniono m.in.:

Ad. 1. 4 - Rewitalizację śródmieścia Swarzędza, w tym m.in. poprawa estetyki elewacji budynków,
- Rewitalizację Wierzenicy, Wierzonki, Karłowic, Uzarzewa, w tym poprawa infrastruktury drogowej i aktywizację mieszkańców.

Ad. 2.2 - Ujednolicenie sieci ścieżek rowerowych na terenach rekreacyjnych, w szczególności kontynuację budowy ścieżki rowerowej wokół Jeziora Swarzędzkiego i wzdłuż Doliny Cybiny do Uzarzewa.

Ad. 2.4 - Wspieranie istniejących produktów turystycznych i tworzenie nowych;
- Promocja Swarzędzkiego Szlaku Meblowego;
- Zdefiniowanie punktów informacji turystycznej;
- Rozwój informacji wizualnej;
- Promocja wydawnictw na temat Gminy.

Ad. 3.2 - Utworzenie szlaku turystycznego w uwzględnieniem historii i tradycji Gminy.

W rozdziale 7 *Źródła finansowania strategii*, stwierdzono, że do realizacji strategii powinny zostać zaangażowane środki pochodzące z różnych źródeł w tym min:

- budżetu gminy;
- fundusze unijnych w tym w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz programów ogólnopolskich;
- programów rządowych, w tym m.in. Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych, Maluch+, Senior+, Dostępność+, Fundusz Inwestycji Lokalnych, oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych;
- programu jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Wielkopolskiego;
- nieunijne fundusze międzynarodowe, np. Fundusze Norweskie;
- innych zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane
- przez podmioty publiczne i prywatne.

4.3 Uwarunkowania wynikające z Planu rozwoju gminy Swarzędz z Planu Rozwoju gminy Swarzędz na lata 2023-2030.

Dokument o charakterze planistycznym, opublikowano w czerwcu 2023.

https://swarzedz.pl/fileadmin/Pliki_info/Pliki_info_2023/plan_rozwoju_2023_2030.pdf

Wśród zadań strategicznych dla miasta założono m.in.

- budowę obwodnicy Swarzędza (etap I od ul. Średzkiej w Rabowicach do ul. Rabowickiej w Jasinie – gotowa dokumentacja z pozwoleniem na budowę; etap II od ul. Średzkiej w Rabowicach do ul. Spółdzielczej w Kruszewni wraz z łącznikiem do ronda w ulicach Kórnicka-Transportowa – dokumentacja w trakcie opracowania; etap III od drogi krajowej nr 92 do ul. Grudzińskiego w Jasinie; etap IV od ul. Grudzińskiego w Jasinie do ul. Cmentarnej w Gortatowie).
- Rewitalizacja starówki – rozdział kanalizacji w centrum Swarzędza wraz z przebudową płyty rynku i ulic dojazdowych. [We wszystkich etapach

projektowych dotyczących przebudowy płyty rynku powinien brać czynny udział Powiatowy Konserwator Zabytków. Projekt przebudowy płyty rynkowej wymaga uzyskania pozwolenia konserwatorskiego- przypis red.].

Wśród innych planów wymieniono:

SWARZĘDZ

- Budowa ulic: Żurawinowej (łącznie od ul. Poznańskiej do ul. Działkowej), Cybińskiej (etap I), ul. Armii Poznań (od ul. Planetarnej do ul. Kórnickiej wraz z budową ronda), Kossaka, Wyczółkowskiego, Chełmońskiego i Kopernika;
- Budowa ronda na skrzyżowaniu ulic Cieszkowskiego – Kwaśniewskiego – Cmentarna oraz ronda na skrzyżowaniu ul. Strzelecka – ul. św. Marcina oraz ul. Strzeleckiej do ul. Piaski. 20
- Przebudowa ulic Polnej i ul. Cieszkowskiego (wraz z dwoma rondami), Warszawskiej, Piaski, Strzeleckiej (od skrzyżowania z ul. Piaski do skrzyżowania z ul. św. Marcina), Wielkiej Rybackiej i oraz Podgórznej. 17. Kossaka, ul. Wyczółkowskiego, ul. Chełmońskiego i ul. Kopernika.
- Rewitalizacja Rynku wraz z rozdzieleniem kanalizacji ogólnospławnej. 19.
- Wymiana sieci wodociągowej: Plac Niezłomnych oraz ulicach Platynowej, Wyczółkowskiego, Chełmońskiego, Kossaka, Przybylskiego, Kilińskiego, Wiankowej, Kasprowicza, Napoleońskiej i Spornej.

BOGUCIN

- Budowa ulic: Kolejowej, Gruszowej i Jabłoniowej;
- Budowa sieci wodociągowej z Bogucina do Janikowa (połączenie z siecią Aquanet).

GARBY

- Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Opłotki.

GORTATOWO

- Budowa sieci wodociągowej w ulicach: Darniowej, Fabrycznej, Swarzędzkiej i Cichej.

GRUSZCZYN

- Budowa ulic Moniuszki, Chopina, Klonowej i ul. Jałowcowej;
- Rozbudowa ul. Katarzyńskiej w kierunku Uzarzewa oraz na odcinku od ul. Mechowskiej do ul. Spadochronowej;
- Budowa sieci wodociągowej w ulicach: Katarzyńskiej, Wacława z Szamotuł i Wierzbowej.

JANIKOWO DOLNE I GÓRNE

- Budowa sieci wodociągowej w ul. Odrzutowej.

JASIN

- Budowa sieci wodociągowej w ulicach: Bolesława, Rutkowskiego, Leszka, Piasta

- Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicach Leszka, Sołeckiej, Gromadzkiej, Kmiecej, Włodarskiej, Bolesława, Rutkowskiego, Wójtowskiej i Poznańskiej.

KARŁOWICE

- Budowa sieci wodociągowej z Wierzonki do Karłowic.

KRUSZEWNIA

- Budowa ul. Spółdzielczej – II etap, ul. Złotopolskiej i ul. Słowiańskiej.

PACZKOWO

- Budowa studni głębinowej oraz stacji uzdatniania wody po południowej stronie sołectwa.

- Adaptacja budynku przy ul. Dworskiej 1 na cele Domu Dziennego Pobytu Seniora wraz z ogólnodostępnym parkiem.

RABOWICE

- Budowa sieci wodociągowej w ulicach Bliskiej, Leśna Polanka, Azaliowej, Limbowej i Magnoliowej.

SOKOLNIKI GWIAZDOWSKIE

- Budowa sieci wodociągowej w ulicach: Winogronowej, Łubinowej i Skałowskiej

UZARZEWO

- Rewitalizacja popegerowskiego terenu w Uzarzewie dla potrzeb społecznych, kulturalnych i sportowych mieszkańców poprzez budowę Centrum Integracji Wiejskiej.

WIERZENICA

- Budowa boiska wraz z zagospodarowaniem działki przy ulicy Dębowej.

- Budowa świetlicy wiejskiej.

- Budowa ścieżki pieszo- rowerowej do Kobylnicy

WIERZONKA

- Budowa nowej ścieżki pieszo-rowerowa do szkoły i do Kobylnicy;

- Rozbudowa Szkoły Podstawowej w Wierzonce wraz z budową sali gimnastycznej

ZALASEWO

- Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicy Planetarnej;

- Zmiana sposobu użytkowania wraz z przebudową budynku mieszkalnego po dawnej Szkole Podstawowej na filię biblioteki miejskiej z czytelnią.

4.4. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Swarzędz (uwarunkowania oraz kierunki zagospodarowania przestrzennego).

Rada Miejska Swarzędza Uchwałą Nr XXXV/402/2021 z dnia 23 marca 2021 roku przyjęła zmianę Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Swarzędz. Zmiana dotychczasowego studium (przyjętego uchwałą Nr X/51/2011 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 29 marca 2011 r. ze zmianami wprowadzonymi Zarządzeniem zastępczym Wojewody Wielkopolskiego Nr KN-I.4201.2.2019.10 z dnia 19.02.2019 r.) dotyczy obszaru „Rejon ulicy Swarzędzkiej w Janikowie”, wg granic wskazanych na mapie stanowiącej załącznik graficzny nr 1 do uchwały Nr XXXIII/319/2017 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 28 lutego 2017 r.

W tomie I studium (*UWARUNKOWANIA*):

W rozdziale II.2 *Stan ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony*, stwierdzono między innymi, że:

Na stan struktury funkcjonalnej miasta wpływa, wpisany do rejestru zabytków, układ urbanistyczny Swarzędza. Wpływa on na kształtowanie przestrzeni miasta, powodując: ograniczenia, konflikty, wymagania zarówno w stosunku do wszelkich prac prowadzonych przy istniejącej zabudowie, jak i dla nowej zabudowy. W strefie wpisanej do rejestru zabytków ograniczenia obejmują ochronę istniejącej zabudowy przed rozbiórką, zakazy zmiany formy zewnętrznej obiektów zabytkowych, obowiązek zachowania historycznych układów urbanistycznych i eliminowanie uciążliwości komunikacyjnych. Obszar zabytkowy musi być uwolniony od ruchu komunikacyjnego, niezwiązanego z otoczeniem, z dopuszczeniem niezbędnego dojazdu pojazdów do obiektu.

W rozdziale 4 *Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej* został opisany stan dziedzictwa kulturowego:

W podrozdziale 4.1 wymieniono wszystkie obiekty z terenu Gminy wpisane do rejestru zabytków.

W podrozdziale 4.2 dotyczącym zabytków archeologicznych wymieniono stanowiska wpisane do rejestru zabytków oraz szeroko omówiono strukturę osadnictwa pradziejowego, średniowiecznego i nowożytnego na terenie Gminy. Dalej, podano szczegółowe przepisy odnoszące się do stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków, a w tym m.in.:

- *zakaz wszelkiej działalności związanej z pracami ziemnymi*
- *ochroną obejmuje się otoczenie zawierające wartości widokowo-krajobrazowe grodziska*
- *w przypadku planowania jakiegokolwiek działalności należy wystąpić o szczegółowe wytyczne do WUOZ*

W podrozdziale 4.3 dotyczącym zabytkowych cmentarzy wymieniono wszystkie cmentarze znajdujące się na terenie Gminy

W podrozdziale 4.4 wymienione zostały wszystkie obiekty z terenu gminy znajdujące się w ewidencji WUOZ.

W podrozdziale 4.5 Przedstawiono stan obiektów zabytkowych w oparciu o „Raport o stanie zabytków w Gminie Swarzędz” z 2005 roku.

W rozdziale 5 *Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia*, w podrozdziale dotyczącym Sytuacji mieszkaniowej w gminie Swarzędz stwierdzono, że najwięcej z mieszkań stanowiących własność gminy bo blisko 188 znajduje się w budynkach powstałych przed 1918 rokiem, a kolejnych 39 w latach 1918-1944. Gmina jest drugim po osobach fizycznych, największym właścicielem budynków znajdujących się w zasobach Gminnej Ewidencji Zabytków.

W rozdziale 9 *Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie odrębnych przepisów*, w podrozdziale 9.2 *Obszary i obiekty zabytkowe*, odwołano się do informacji szczegółowych wcześniej zaprezentowanych w rozdziale 4.

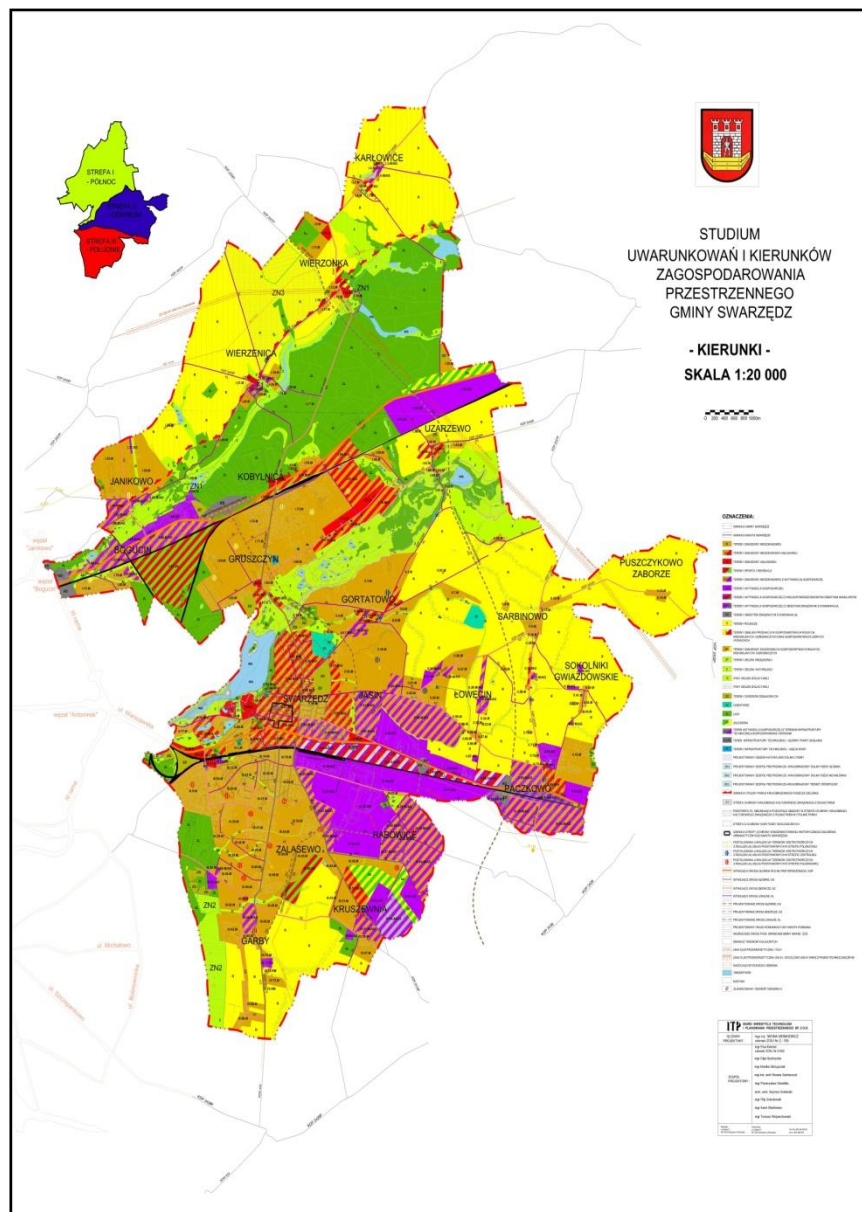
W tomie II studium (*KIERUNKI*):

W podrozdziale 1.1 *Ogólne kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy*, stwierdzono między innymi, że:

- Rozwój turystyki i rekreacji przewiduje się w miejscach o wysokich walorach przyrodniczo-kulturowych, tj. Wierzenicy, Wierzonce, Uzarzewie, Gruszczynie w sąsiedztwie dolin rzek Głównej i Cybiny...

- Stosunkowo niewielkie przeobrażenia zaplanowano dla miasta Swarzędz, które jest w dużym stopniu zabudowane. Projektowane zmiany mieszczą się w zakresie działań porządkujących (uzupełnienie zabudowy) oraz mają na celu rewitalizację terenów zainwestowanych.

W podrozdziale 1.2 Ogólne kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy stref zagospodarowania gminy, określono 3 strefy zagospodarowania terenów gminy, różniące się między sobą kierunkami zagospodarowania, wynikającymi z różnorodności problemów i uwarunkowań (patrz załącznik graficzny poniżej).

Strefa I- Północ obejmuje obszar na północ od doliny Cybiny, łącznie z tą doliną oraz Jeziorem Swarzędzkim. Strefę tą uznano za obszar umiarkowanego rozwoju społeczno-gospodarczego. W jej północnej części występują silne uwarunkowania środowiskowe i kulturowe, w tym dolina rzeki Głównej i zabytkowe zespoły i obiekty. W jej południowej części znajduje się dolina rzeki Cybiny z jej zasobami i walorami krajobrazowo-kulturowymi co wymusza między innymi działania zmierzające do ochrony środowiska kulturowego, przede wszystkim zabytków wsi Uzarzewo.

Strefa II- Centrum, obejmuje obszar między doliną Cybiny, a drogą KDK 92. Strefę tą uznano za obszar szybkiego rozwoju społeczno-gospodarczego. Do najbardziej istotnych uwarunkowań tego obszaru zaliczono m.in. charakter istniejącej zabudowy.

Strefa III- Południe, obejmuje obszar na południe od drogi KDK 92. Uznano ją za strefę najszybszego rozwoju społeczno-gospodarczego.

W podrozdziale 2.1 *Ogólne wytyczne użytkowania i zagospodarowania terenów oraz podstawowe wskaźniki zabudowy*, stwierdzono m.in. że:

Dla strefy I, II, III

- *Ochroną należy objąć krajobraz obszaru, w tym w szczególności rzeźbę terenu.*
- *Działania w strefie ochrony konserwatorskiej oraz z obiektami wpisanymi do rejestru zabytków wymagają współdziałania ze służbami ochrony zabytków, które określają szczegółowe wymagania w oparciu o przepisy prawa. Szczegółowe zasady ich ochrony należy ustanowić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.*
- *Wszelkie działania inwestycyjne na terenach występowania stanowisk archeologicznych wymagają współdziałania ze służbami ochrony zabytków, które określą szczegółowe wymagania w oparciu o przepisy prawa. Szczegółowe zasady ich ochrony należy ustanowić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.*

W podrozdziale tym stwierdzono również, że szczególną opieką należy objąć założenia ruralistyczne wsi Wierzonka, Wierzenica, Karłowice, Uzarzewo i doprowadzić do ich rewitalizacji.

W rozdziale 2.2. określono szczegółowe kierunki i wskaźniki dla poszczególnych terenów w we wszystkich strefach.

W rozdziale 3 *Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk*, w podrozdziale 3.5 dotyczącym charakterystyki otuliny Parku Krajobrazowego „Puszcza Zielonka”, wprowadzono również szczegółowe ustalenia dla poszczególnych podstref wyróżnionych w *Planie ochrony Parku Krajobrazowego „Puszcza Zielonka”*. Na terenie gminy Swarzędz występują podstrefy F1i F2 oraz strefa G, W podstrefie F1 za konieczne uznano podjęcie m.in. następujących działań:

- *nie zmienianie w sposób trwały konfiguracji terenu;*
- *wskazanie zasad harmonizowania przestrzeni współczesnej i historycznych wartości kulturowych dla wsi Wierzenica, poprzez wykonanie studium krajobrazu;*
- *dążenie do utrzymania istniejącego charakteru zabudowy w obrębie strefy;*
- *powiązanie nowo powstającej zabudowy z istniejącą zabudową wsi i jej układem przestrzennym (np. zachowywać formę jednostronnej ulicówki, wsi owalnicowej itp.);*
- *nie lokalizowanie obiektów zakłócających harmonię krajobrazu.*

W podstrefie G wprowadzono następujące działania.

- *Zachowanie wartości kulturowych i przyrodniczych starych i zapomnianych nieparafialnych cmentarzy. Podejmowanie działań mających na celu zabezpieczenie tych terenów przed dalszą dewastacją;*
- *Koordinacja działań w zakresie turystyki i rekreacji na terenie parku i otuliny., Podejmowanie wspólnych działań przez służby parku krajobrazowego, nadleśnictwa i samorządy terytorialne.*

W rozdziale 4 *Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej*, przedstawiono:

- W podrozdziale 4.1 obszary objęte ochroną, wśród których wymieniono obszary (wśród nich obszar ochrony Konserwatorskiej Wierzenica) i obiekty wpisane do rejestru zabytków, ujęte w ewidencji konserwatorskiej, zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, zabytkowe cmentarze.
- W podrozdziale 4.2 określono główne zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Za podstawowy instrument ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej na terenie gminy Swarzędz przyjęto ustawę z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2009 Nr 151, poz.1220, z późniejszymi zmianami). Na mocy tej ustawy wszelka działalność inwestycyjna, przebudowa, remont obiektów będących w wykazie wymaga zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Określono także szczegółowe wytyczne, które należy uwzględnić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, wynikających z przyjęcia następujących zasad o skutecznej ochronie:

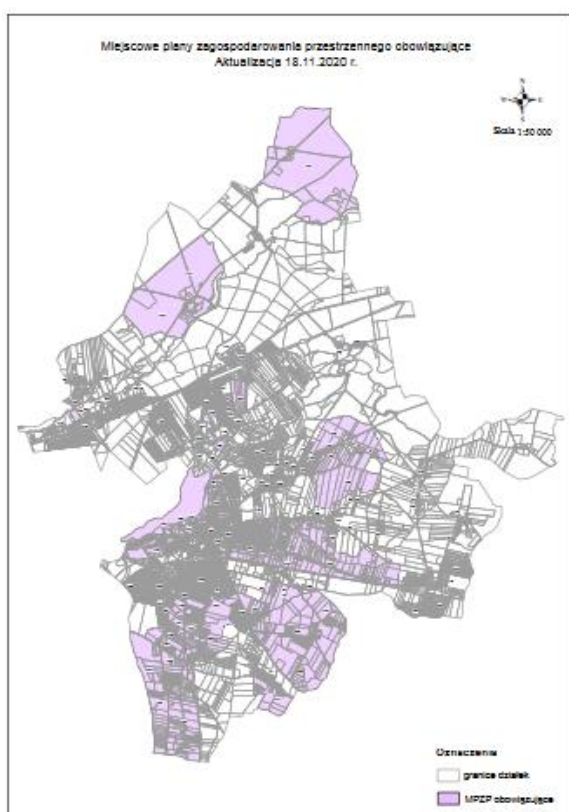
- *Zabezpieczenie śladów przeszłości historycznej regionu, kultury i państwowości polskiej, miejsc występowania materiału archeologicznego (także hipotetycznych), przez przyjmowanie ustaleń w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub postępowaniach administracyjnych, gwarantujących ich ochronę i dostępność do eksploracji naukowej.*
- *Zachowania oraz przywrócenia naturalnego otoczenia (krajobrazu lub środowiska) obiektom i zespołom zabytkowym dla wyeksponowania i podkreślenia ich rangi przez: ograniczenie urbanizacji oraz lokalizacji form obcych, w otoczeniu(...) obiektów i zespołów zabytkowych (...); wprowadzenie ograniczeń stosownych zakazów i nakazów w inwestowaniu w otoczeniu ww. obiektów; uporządkowanie i rewaloryzację istniejącej w sąsiedztwie zabudowy(...); wskazanie kierunku rozwoju dla obszaru sprzyjającego utrzymaniu wartościowych obiektów, jak np. rozwijania funkcji turystycznej.*
- *Adaptacja obiektów na funkcje związane ze współczesnymi potrzebami(...)- użytkowanie obiektów zgodnie z aktualnym zapotrzebowaniem pozwoli znacznie skuteczniej na zachowanie i utrzymanie obiektów.*

Wśród szczegółowych wskazań wymieniono konieczność opracowania miejscowego planu (z szczegółowymi ustaleniami) dla obszaru ochrony konserwatorskiej w Wierzenicy. W odniesieniu do stanowisk archeologicznych

wpisanych do rejestru zabytków powtórzono wcześniej cytowane szczegółowe ustalenia.

4.5. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Na terenie Miasta i Gminy Swarzędz obowiązują obecnie 142 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (stan na 22. stycznia 2025). Ich lista opublikowana jest na stronie: (<https://bip.swarzedz.pl/index.php?id=350&L=716>)

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Swarzędz

L.p.	Nr MPZP	Obręb	Uchwała w sprawie	Nr Uchwały Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia
1	2	Gruszczyn	Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego w Gruszczynie.	XXIX/207/96 25 listopada 1996 r.

2	9	Łowęcin	Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów aktywizacji gospodarczej w Łowęcinie gm. Swarzędz działki o nr geod. 20/7, 20/8, 20/9.	XLVII/357/98 29 kwietnia 1998 r.
3	14	Gortatowo	Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej- jednorodzinnej i usług rzemieślniczych w Gortatowie gm. Swarzędz działka o nr geod. 125/1.	XLVII/362/98 29 kwietnia 1998 r.
4	15	Sokolniki Gwiazdowskie	Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów aktywizacji gospodarczej w Sokolnikach Gwiazdowskich gm. Swarzędz działka o nr geod. 27.	XLVII/363/98 29 kwietnia 1998 r.
5	17	Sarbinowo	Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Sarbinowie działka o nr geod. 83/4.	XLVIII/370/98 02 czerwca 1998 r.
6	25	Gortatowo	Zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz dla terenu wsi Gortatowo działki 93/12, 93/13, 93/14.	XXVII/184/2000 15 lutego 2000 r
7	28	Gruszczyn	Zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego działki nr ewid. 273/1, 273/8, 274/2, 275/3, 275/4, 277/19, 278/21, 279/16, 280/14, 281/20 położone w Gruszczynie w rejonie ulic Krańcowej i Katarzyńskiej.	XXIII/234/2000 20 czerwca 2000 r.
8	30	Janikowo	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej część działki o pow. 4500 m2 we wsi Janikowo w rej. ul. Leśnej o nr ewid. 6/2.	XXIV/243/2000 30 sierpnia 2000 r.
9	32	Gruszczyn	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego	XXIV/245/2000 30 sierpnia 2000 r.

			dla działki nr 257/2 przy ul. Polnej we wsi Gruszczyn gm. Swarzędz.	
10	37	Gortatowo	Zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej część działek położonych w Gortatowie przy ul. Fabrycznej i oznaczonych numerami geodezyjnymi 36 (pow. zmiany 0,90 ha) i 90 (pow. zmiany 0,90 ha) – zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.	XXVII/313/2000 06 grudnia 2000 r.
11	38	Jasin	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Swarzędza obejmującej działkę położoną w Jasieniu przy ul. Rabowickiej i oznaczonej numerem geodezyjnym 287.	XXVIII/314/2000 06 grudnia 2000 r.
12	39	Łowęcín	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Łowęcín dla działki o nr ewid. 175/1 (przedmiotem zmiany planu jest przeznaczenie terenów ośrodków rolniczych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej).	XXVII/315/2000 06 grudnia 2000 r.
13	43	Uzorzewo	Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego dla działek nr 40/1, 40/2 przy ul. Kasztanowej we wsi Uzorzewo, gmina Swarzędz– pow. zmiany ca 3,71 ha.	XXX/367/2001 28 lutego 2001 r.
14	44	Rabowice	Uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działki położone w Rabowicach przy ul Świerkowej i oznaczone numerami geodezyjnymi 67/5 (pow. zmiany 1,3159 ha), 67/4 (pow. zmiany 0,9566 ha) oraz działkę 67/6 (pow. zmiany 1,6754 ha).	XXX/368/2001 28 lutego 2001 r.
15	49	Gruszczyn	Uchwalenia zmiany miejscowego planu	XXXIV/401/2001 30

			zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, w części dotyczącej wsi Gruszczyń działka nr 313/15 zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (pow. zmiany 0,40 ha).	maja 2001 r.
16	50	Jasin	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Jasin dla działek położonych przy ul. Rabowickiej, znaczone numerami geodezyjnymi 299/1, 299/2, 298, 301/3, 303/18, 303/19, 304/1, 304/2 (pow. zmiany 31,49 ha).	XXXIV/402/2001 30 maja 2001 r.
17	54	Gruszczyń	Uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, w części dotyczącej wsi Gruszczyń – działki oznaczone numerami geodezyjnymi 313/4, 313/5 i 315 o łącznej pow. zmiany 6,98 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny eksploatacji złóż kruszywa naturalnego).	XXXVII/434/2001 25 września 2001 r.
18	56	Jasin	Uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Swarzędz dla działek położonych w Jasiniu przy ul. Cmentarnej i oznaczonych numerami geodezyjnymi 18/1 i 18/2 – zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – pow. zmiany 0,43 ha.	XXXVII/436/2001 25 września 2001 r.
19	57	Łowęcin	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działkę położoną w Łowęcinie przy ul. Rolniczej i oznaczoną numerem geodezyjnym 191 – teren objęty zmianą o pow. 0,55 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej	XXXVII/437/2001 25 września 2001 r.

			jednorodzinnej).	
20	58	Zalasewo	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego w Zalasewie, rejon ulicy J. Rivoli dla działki oznaczonej numerem geodezyjnym 55/9 – pow. opracowania 2,65 ha.	XXXVII/438/2001 25 września 2001 r.
21	64	Łowęcin	Uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działkę położoną w Łowęcinie przy ul. Szkolnej i oznaczoną numerem geodezyjnym 26/2 – pow. zmiany 0,4500 ha zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.	XL/464/2001 28 listopada 2001 r.
22	66	Gortatowo	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej część działki położonej w Gortatowie przy ul. Fabrycznej i oznaczonej numerem geodezyjnym 38/2 – teren objęty zmianą ca 1,6 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – pas działki o głębokości 50 m).	XLII/479/2002 16 stycznia 2002 r.
23	69	Łowęcin	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz na obszarze działki położonej w Łowęcinie przy ul. Sarbinowskiej oznaczonej numerem geodezyjnym 153/9 – teren objęty zmianą 0,1003 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej).	XLII/482/2002 16 stycznia 2002 r.
24	70	Jasin	Zmiany uchwały nr XXXIV/402/2001 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 30 maja 2001 roku dotyczącej zmiany	XLIII/484/2002 11 lutego 2002 r.

			miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Jasin dla działek położonych przy ul. Rabowickiej, oznaczonych numerami geodezyjnymi 298, 299/1, 299/2, 301/3, 303/18, 303/19, 304/1, 304/2 – pow. zmiany 31,49 ha.	
25	72	Kruszewnia	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działki położone w Kruszewni i oznaczone numerami geodezyjnymi 6, 7/2, 8, 9/2, 10/2, 11, 12/2, 13, 14, 15, 16/2, 17/2, 18, 19/2, 20, 4/4 – teren objęty zmianą o powierzchni 8,6944 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – zgodnie z koncepcją zagospodarowania terenu).	XLIV/493/2002 27 lutego 2002 r.
26	73	Gortatowo	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działki położone w Gortatowie przy ul. Swarzędzkiej i oznaczone numerami geodezyjnymi 143/20, 143/21, 143/22 – teren objęty zmianą o pow. 1,40 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny aktywizacji gospodarczej).	XLIV/494/2002 27 lutego 2002 r.
27	74	Paczkowo	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz na obszarze części działki położonej w Paczkowie przy ul. Chłodnej oznaczonej numerem geodezyjnym 200 – teren objęty zmianą 1,50 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej).	XLIV/495/2002 27 lutego 2002 r.
28	77	Jasin	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Swarzędza obejmującej działkę położoną	XLIX/541/2002 29 maja 2002 r.

			w Jasiniu przy ul. Grudzińskiego i oznaczoną numerem geodezyjnym 29/3 – teren objęty zmianą o pow. 0,9500 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych stanowiących rezerwę dla działalności gospodarczej na tereny aktywizacji gospodarczej).	
29	81	Sokolniki Gw.	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działkę położoną w Sokolnikach Gwiazdowskich przy ul. Sokolnickiej i oznaczonej nr geodezyjnym 48/2 – zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z działalnością gospodarczą.	XLIX/545/2002 z dnia 29 maja 2002 r.
30	82	Swarzędz	Uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Swarzędza obejmującej działki położone w Swarzędzu w rejonie ulic: Gwiazdzistej, Promykowej, Księżycowej i oznaczone numerami geodezyjnymi: 2857/11, 2857/13, 2857/14, 2857/32, 2857/33, 2857/34, 2857/35, 2857/36, 2857/47, 2857/55, 2857/63, 2857/71, 2857/23, 2857/5, 2857/44, 2857/48, 2857/49, 2857/50, 2857/51, 2857/52, 2857/53, 2857/54, 2857/56, 2857/64, 2857/72, 2857/24, 2857/6, 2857/45, 2857/57, 2857/58, 2857/58, 2857/59, 2857/60, 2857/61, 2857/62, 2857/65, 2857/66, 2857/67, 2857/68, 2857/69, 2857/70, 2857/73, 2857/74, 2857/19, 2857/20, 2857/21, 2857/22, 2857/25, 2857/28, 2857/29, 2857/30, 2857/31, 2857/37, 2857/7, 2857/8, 2857/39, 2857/40, 2857/41, 2857/42, 2857/43, 2857/46, 2846/1, 2846/2, 3638, 3639, 3640, 3641,	

			3642 – teren objęty zmianą ca 4 ha (zmiana przeznaczenia z zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej).	
31	88	Łowęcin	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz na obszarze działki położonej w Łowęcinie przy ul. Sarbinowskiej oznaczonej numerem geodezyjnym 153/8 – teren objęty zmianą 0,1003 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej).	LIII/579/2002 28 sierpnia 2002 r.
32	91	Gruszczyn	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w gminie Swarzędz obejmującego działki położone w Gruszczynie w rejonie ulic Mechowskiej i oznaczone nr geod. 12, 13/1, 13/3, 13/4, 13/5, 13/7, 14/1, 15, 16, 17/1, 17/2, 17/3, 18/1, 18/2, 18/3, 19/1, 19/2, 0/1, 20/2, 21/1, 21/23, 22/1, 22/2, 22/3, 23, 24/1, 24/2, 25/1, 25/2, 26/1, 26/2, 26/3, 27/1, 27/2, 27/3 (teren objęty zmianą 20,00 ha) – zmiana przeznaczenia z upraw polowych, terenów komunikacji, zalesienia, zieleni na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.	V/24/2003 22 stycznia 2003 r.
33	93	Jasin	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym działkę położoną w Jasiniu przy ul. Cmentarnej dz. Nr 1/11 – teren objęty zmianą o pow. 0,4959 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny aktywizacji gospodarczej).	XIV/86/2003 10 września 2003 r.
34	94	Gortatowo	Zmiana miejscowego planu ogólnego	XIV/87/2003

			zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym działkę położoną w Gortatowie przy ul. Cichej dz. nr 106/8 (teren objęty zmianą o pow. ca 0,0850 ha) – zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.	10 września 2003 r.
35	98	Paczkowo	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym działki położone w Paczkowie w rejonie ul. Średzkiej dz. nr 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 369 i część działek 368 i 398 (pow. zmiany ca 5,40 ha) – zmiana przeznaczenia z upraw ogrodniczych z prawem zabudowy i upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.	XIV/92/2003 01 października 2003 r.
36	99	Swarzędz	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Swarzędz obejmującego działki położone w rejonie ulic: Grudzińskiego, Nowy Świat, Zamkowa, Gruszczyńska dz. nr 933/1, 932/2, 971, 934, 929, 932.1, 933/2, 946, 947, 948, 949, 950, 978/2, 978/1 977, 976, 975, 974 – teren objęty zmianą pow. 2.8883 ha zgodnie z koncepcją zagospodarowania przestrzennego /zmiana przeznaczenia z usług z zakresu kultury, handlu, gastronomii i rzemiosła usługowego na tereny zabudowy mieszkaniowej z dopuszczeniem nieuciążliwej działalności gospodarczej, usługowej i handlowej/.	XV/100/2003 01 października 2003 r.
37	102	Gruszczyń	Zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym część działki położonej w Gruszczyńcu przy ul. Katarzyńskiej i oznaczonej nr geod.	XVI/109/2003 29 października 2003 r.

			348/15 (teren objęty zmianą 2,00 ha) – zmiana przeznaczenia z upraw ogrodniczych z prawem zabudowy na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – zgodnie z koncepcją zagospodarowania przestrzennego.	
38	105	Gruszczyn	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym działki położone w Gruszczynie, przy ul. Katarzyńskiej i oznaczone nr geod. 296/10, 296/12, 296/2 (pow. opracowania ca 0,5250 ha) – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.	XIX/137/2004 4 lutego 2004 r.
39	109	Sarbinowo	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym część działek położonych w Sarbinowie przy ul. Długiej i oznaczonych nr geod. 80/1 – po podziale 80/2 i 80/3 / tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej częściowo z usługami rzemieślniczymi/.	XXIII/172/2004 31 marca 2004 r.
40	112	Sarbinowo	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym część działek położonych w Sarbinowie przy ul. Długiej i oznaczonych nr geod. 82, 81/1, 81/2 – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej częściowo z usługami rzemieślniczymi.	XXV/205/2004 26 maja 2004 r.
41	114	Gruszczyn	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, w zakresie obejmującym działki w Gruszczynie w rejonie ulicy Katarzyńskiej i oznaczone nr geod. 306/6, 306/7, 306/8, 306/9, 306/10, 306/11, 306/12, 306/13, 306/14, 306/15, 306/16, 306/17, 306/18, 306/19, 306/20, 306/21 (powierzchnia opracowania ca 2,00 ha) –	XXVIII/214/2004 30 czerwca 2004 r.

			tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z zakazem budowy prydomowych oczyszczalni ścieków.	
42	121	Gruszczyn	Uchwalenia zmiany Uchwały nr XXIII/234/2000 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 20.06.2000r., w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Swarzędz oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego działki nr ewid. 273/1, 273/8, 274/2, 275/4, 277/19, 278/21, 279/16, 280/14, 281/20 położone w Gruszczynie w rejonie ul. Krańcowej i Katarzyńskiej.	LV/408/2006 18 kwietnia 2006 r.
43	122	Gruszczyn	Uchwalenia zmiany uchwały nr XXIX/207/96 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 25 listopada 1996r., w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego w Gruszczynie.	LV/409/2006 18 kwietnia 2006 r.
44	126	Gruszczyn	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej, obejmującej działki 250, 251, 252, 253, 254 i 255/1 położone w Gruszczynie w rejonie ulic Krańcowej i Katarzyńskiej.	LXIII/467/2006 25 października 2006 r.
45	127	Zalasewo	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej w rejonie ulicy Mokrej w Zalasewie.	LXIII/468/2006 25 października 2006 r.
46	130	Zalasewo	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Swarzędz, w zakresie obejmującym teren w rejonie ul. Siewnej dz. nr geod. 55/44 położona w Zalasewie (pow. ca. 2,97 ha).	XXXV/214/2009 27 stycznia 2009 r.
47	131	Swarzędz	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego	XLV/274/2009 25 sierpnia

			obejmującego tereny położone w Swarzędzu w rejonie ulic Augusta Cieszkowskiego, Zygmunta Grudzińskiego, Zamkowej, Św. Marcina oraz Strzeleckiej w tym osiedli Kościuszkowców, Czwartaków, Dąbrowszczaków i Zygmunta III Wazy..	2009 r.
48	133	Swarzędz	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie obejmującym działki położone w Swarzędzu przy ul. Armii Poznań (pow. ca 1,72 ha).	X/50/2011 29 marca 2011 r.
49	136	Swarzędz Zalasewo	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego tereny w rejonie ul. Staniewskiego w Swarzędzu i Zalasewie (pow. ca.6,15 ha).	XIV/114/2011 19 lipca 2011 r.
50	137	Gruszczyn	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie obejmującym działkę położoną w Gruszczynie oznaczoną nr geod. 234/1 (teren objęty zmianą pow. ca. 4,07 ha).	XXV/230/2012 15 maja 2012 r.
51	138	Garby	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „DOLINA MICHAŁOWKI” w Garbach.	XXX/270/2012 11 września 2012 r.
52	139	Jasin	W sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działek położonych w Jasieniu przy ul. Rabowickiej oznaczonych numerami geodezyjnymi 299/1, 299/2, 298, 301/3, 303/18, 303/19, 304/1, 304/2 – powierzchnia zmiany 31,49 ha.	XXV/231/2012 15 maja 2012 r.
53	140	Rabowice	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obręb Rabowice (pow. ca. 380,8 ha).	XLI/367/2013 25 kwietnia 2013r.
54	141	Swarzędz	W sprawie uchwalenia zmiany części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny	XLIII/379/2013 28 maja 2013 r.

			położone w Swarzędzu w rejonie ulic Augusta Cieszkowskiego, Zygmunta Grudzińskiego, Zamkowej, Św. Marcina oraz Strzeleckiej w tym osiedli : Kościuszkowców, Czwartaków, Dąbrowszczaków i Zygmunta III Wazy (łączna pow. zmiany ca. 10,84 ha) - część I (pow. ca. zm. 0,57 ha).	
55	142	Garby Zalasewo	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego centralną część obrębu Garby i część obrębu Zalasewo (pow. ca. 292ha) - Część I.	XLIII/380/2013 28 maja 2013 r.
56	143	Swarzędz	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Swarzędz Nowa Wieś i Osiedla Północne (pow. ca. 123 ha).	XLIX/450/2013 26 listopada 2013 r.
57	144	Garby Zalasewo	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego centralną część obrębu Garby i część obrębu Zalasewo (pow. ca. 292 ha)- część II.	XLIX/451/2013 26 listopada 2013 r.
58	147	Karłowice	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obrębu Karłowice (pow. ca. 482 ha).	LXIII/572/2014 30 września 2014 r.
59	148	Swarzędz	W sprawie uchwalenia zmiany części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny położone w Swarzędzu w rejonie ulic Augusta Cieszkowskiego, Zygmunta Grudzińskiego, Zamkowej, Św. Marcina oraz Strzeleckiej w tym osiedli : Kościuszkowców, Czwartaków, Dąbrowszczaków i Zygmunta III Wazy (łączna pow. zmiany ca. 10,84 ha) - część II (pow. ca. zm. 10,27 ha).	LXIII/571/2014 28 maja 2014 r.
60	150	Swarzędz	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego	XIX/208/2016 23 lutego

			obejmującego tereny położone w rejonie ulic Morelowej, Stawnej i Poznańskiej w Swarzędzu.	2016 r.
61	151	Swarzędz	W sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny położone w rejonie ulic Armii Poznań, Józefa Rivoliego w Swarzędzu oraz Siewnej w Zalasewie (pow. ca. 7,5 ha).	XXIV/247/2016 21 czerwca 2016 r.
62	155	Łowęcín	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego wieś Łowęcín, część północną obrębu Jasin i część wschodnią obrębu Gortatowo oraz część Paczkowa - CZĘŚĆ POŁUDNIOWA C.	XXX/294/2016 29 listopada 2016 r.
63	157	Garby	W sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „DOLINA MICHAŁÓWKI” w Garbach.	XXXII/311/2017 24 stycznia 2017 r.
64	158	Garby	W sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego centralną część obrębu Garby i część obrębu Zalasewo (pow. ca 292 ha) – część III.	XXXV/342/2017 28 marca 2017 r.
65	160	Zalasewo	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Rzepakowej i tzw. osiedla Europejskiego w Zalasewie.	XXXV/344/2017 28 marca 2017 r.
66	161	Jasin	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w rejonie ul. Małwowej, pomiędzy ulicami Zygmunta Grudzińskiego i Szafirową w Jasinie (pow. ca 13 ha).	XXXVI/356/2017 25 kwietnia 2017 r.
67	162	Swarzędz	W sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Swarzędzu w rejonie ulic Słowackiego- Cybińska.	XLIII/416/2017 24 październik 2017 r.
68	163	Łowęcín/Jasin/	w sprawie miejscowego planu	XLIII/416/2017

		Gortatowo/ Paczkowo	zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego wieś Łowęcin, część obrębu Jasin i część wschodnią obrębu Gortatowo oraz część Paczkowa - część północna - część D.	24 października 2017 r.
69	164	Łowęcin/Jasin/ Gortatowo/ Paczkowo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego wieś Łowęcin, część obrębu Jasin i część wschodnią obrębu Gortatowo oraz część Paczkowa - część północna - część C Rozstrzygnięcie Nadzorcze.	XLIII/417/2017 24 października 2017 r.
70	165	Swarzędz	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Swarzędzu w rejonie ulic Słowackiego – Cybińska – część B.	XLIX/517/2018 27 marca 2018 r.
71	166	Uzarszewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulicy Kasztanowej w Uzarszewie”.	LI/540/2018 22 maja 2018 r.
72	167	Łowęcin/Jasin/ Gortatowo/ Paczkowo	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego wieś Łowęcin, część północną obrębu Jasin i część wschodnią obrębu Gortatowo oraz część Paczkowa - CZĘŚĆ POŁUDNIOWA B.	LII/561/2018 26 czerwca 2018 r.
73	168	Zalasewo	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego tereny położone w miejscowości Zalasewo po wschodniej i zachodniej stronie ulicy Kórnickiej – część II (powierzchnia opracowania ca. 105 ha).	LII/562/2018 26 czerwca 2018 r.
74	170	Swarzędz	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Tereny rekreacyjne – plaża miejsca i okolice ulicy Kosynierów W Swarzędzu”.	LIV/582/2018 28 sierpnia 2018 r.
75	171	Wierzenica	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Wierzenica- teren cmentarza	LVI/606/2018 2 października 2018 r.

			i okolice”.	
76	172	Kruszewnia/ Garby/ Zalasewo	w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obręb Kruszewnia i część obrębów Garby i Zalasewo – część I.	LVI/605/2018 2 października 2018 r.
77	173	Sarbinowo	w sprawie miejscowego planu Zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Bocianie, Borówkowej i Dzikiej w Sarbinowie”.	II/21/2018 27 listopada 2018 r.
78	174	Zalasewo	w sprawie miejscowego planu Zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Mokra, Planetarna, Transportowa, Józefa Rivoliiego w Zalasewo - część A”.	II/22/2018 27 listopada 2018 r.
79	175	Jasin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Tereny pomiędzy ul. Poznańska a torami kolejowymi w Jasinie”.	IV/94/2019 5 lutego 2019 r.
80	176	Kobylnica	w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zieleni i lasów w Kobylnicy	IV/95/2019 5 lutego 2019 r.
81	177	Zalasewo	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego tereny położone w miejscowości Zalasewo po wschodniej i zachodniej stronie ulicy Kórnickiej – część I (powierzchnia opracowania ca. 98 ha).	VI/109/2019 26 marca. 2019 r.
82	178	Bogucin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „W rejonie ulicy Gnieźnieńskiej, na wschód od ulicy Zielonej w Bogucinie”.	IX/146/2019 25 czerwca 2019 r.
83	179	Bogucin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego południowej części Bogucina i Janikowa.	XII/161/2019 27 sierpnia 2019 r.
84	180	Rabowice	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Bliskiej i Leśnej Polanki w Rabowicach”.	XII/162/2019 27 sierpnia 2019 r.
85	181	Łowęcín	w sprawie miejscowego planu	XII/163/2019

			zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulicy Sarbinowskiej w Łowęcinie”.	27 sierpnia 2019 r.
86	182	Zalasewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulicy Pszczelnej w Zalasewie”.	XII/164/2019 27 sierpnia 2019 r.
87	183	Swarzędz	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulicy Krawieckiej w Swarzędzu”.	XV/202/2019 29 października 2019 r.
88	184	Swarzędz	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulicy Szumana w Swarzędzu”.	XV/203/2019 29 październik 2019 r.
89	185	Wierzenica	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Wierzenickiej, Lisiej, Śliwkowej i Dębowej w Wierzenicy”.	XV/204/2019 29 październik 2019 r.
90	186	Paczkowo	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Paczkowa - część B1.	XVIII/241/2020 28 stycznia 2020 r.
91	187	Swarzędz	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie skrzyżowania ulic. Św. Marcina i Strzeleckiej w Swarzędzu.	XXV/308/2020 25 sierpnia 2020 r.
92	188	Gruszczyn	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Katarzyńskiej, Makowej i Łąkowej w Gruszczynie”.	XXV/310/2020 25 sierpnia 2020 r.
93	189	Gortatowo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic Ziołowej i Tymiankowej w Jasinie oraz ulicy Dożynkowej w Gortatowie”.	XXV/309/2020 25 sierpnia 2020 r.
94	190	Swarzędz	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon Jeziora Swarzędzkiego oraz ulic: Strzeleckiej i Działkowej w Swarzędzu”.	XXVIII/326/2020 29 września 2020 r.
95	191	Paczkowo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Paczkowa - część A1.	XXVIII/327/2020 29 września 2020 r.

96	192	Zalasewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części działki o numerze ewid. 31/4 przy ul. Planetarnej w Zalasewie.	XXXII/371/2021 23 lutego 2021 r.
97	193	Paczkowo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Paczkowa - część C.	XXXII/372/2021 26 stycznia 2021 r.
98	194	Gruszczyń	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic Leśnej i Swarzędzkiej w Gruszczyń”.	XXXIV/391/2021 23 lutego 2021 r.
99	195	Swarzędz	w sprawie uchwalenia zmiany części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny położone w Swarzędzu w rejonie ulic Augusta Cieszkowskiego, Zygmunta Grudzińskiego, Zamkowej, Św. Marcina oraz Strzeleckiej w tym osiedli: Kościuszkowców, Czwartaków, Dąbrowszczaków I Zygmunta III Wazy.	XXXIV/390/2021 23 lutego 2021 r.
99	196	Jasin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Łowieckiej i Myśliwskiej w Jasinie”.	XXXVII/420/2021 25 maja 2021 r.
100	197	Zalasewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejon ulic: Mokra, Planetarna, Transportowa, Józefa Rivoliego w Zalasewie - część B.	XXXIX/454/2021 z dnia 6 lipca 2021 r.
101	198	Gm. Swarzędz	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego "Dolina Rzeki Głównej", gmina Swarzędz.	XXXIX/455/2021 6 lipca 2021 r.
102	199	Jasin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic Łowęcińskiej i Owocowej, na północ od ulicy Poznańskiej w Jasinie.	XLII/468/2021 31 sierpnia 2021 r.
103	200	Bogucin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zieleni i lasów w Bogucinie.	XLV/500/2021 30 listopada 2021 r.
104	201	Gruszczyń	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego	XLV/501/2021 30 listopada 2021 r.

			terenów zieleni i lasów w Gruszczynie.	
105	202	Garby/Zalasewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obręb Kruszewnia i część obrębów Garby i Zalasewo - część III.A.	XLVII/523/2022 31 stycznia 2022 r.
106	203	Zalasewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wschodniej części obrębu Zalasewo.	L/557/2022 22 marca 2022 r.
107	204	Paczkowo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Paczkowa – część A3.	L/556/2022 22 marca 2022 r.
108	205	Sokolniki Gwiazdowskie	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Tereny rolnicze w Sokolnikach Gwiazdowskich”.	LIII/568/2022 26 kwietnia 2022 r.
109	206	Kobylnica	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic Dolnej i Na Skarpie w Kobylnicy”.	LII/567/2022 26 kwietnia 2022 r.
110	207	Zalasewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru u zbiegu ulic Transportowej i Kórnickiej w Zalasewie.	LVII/610/2022 30 sierpnia 2022 r.
111	208	Janikowo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Leśnej, Swarzędzkiej i Ogrodniczej w Janikowie” - część C.	LX/637/2022 25 października 2022 r.
112	209	Zalasewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Transportowej, Rivolięgo i Poziomkowej w Zalasewie”.	LXII/653/2022 29 listopada 2022 r.
113	210	Zalasewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów sportowych w Zalasewie.	LXII/652/2022 29 listopada 2022 r.
114	211	Zalasewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ul. Keplera w Zalasewie	LXVI/694/2023 31 stycznia 2023 r.
115	212	Garby	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic Michałówki i Łozinowej w Garbach”.	LXVI/693/2023 31 stycznia 2023 r.

116	214	Gortatowo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic Chlebowej, Dożynkowej i Dalekiej w Gortatowie” - CZĘŚĆ B.	LXIX/728/2023 28 marca 2023 r.
117	215	Łowęcin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic Sarbinowskiej, Jesiennej i Łowieckiej w Łowęcinie” - część A.	LXXI/739/2023 25 kwietnia 2023 r.
118	216	Swarzędz	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Poznańskiej, Kórnickiej, Wrzesińskiej i Polnej w Swarzędzu”.	LXXIV/767/2023 20 czerwca 2023 r.
119	217	Jezioro Swarzędzkie	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego ścieżki do przystani przy Jeziorze Swarzędzkim.	LXXIV/766/2023 20 czerwca 2023
120	218	Wierzonka	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obrębu Wierzonka - część 4a.	LXXVI/782/2023 29 sierpnia 2023 r.
121	219	Jasin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Bliskiej i Joannitów Poznańskich w Rabowicach, Pszczelnej w Zalasewie oraz Rabowickiej w Jasinie”.	LXXVI/781/2023 29 sierpnia 2023 r.
122	220	Gortatowo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic Chlebowej, Dożynkowej i Dalekiej w Gortatowie” - CZĘŚĆ A.	LXXVII/789/2023 26 września 2023 r.
123	221	Janikowo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Leśnej, Swarzędzkiej i Ogrodniczej w Janikowie” - część A.	LXXVII/790/2023 26 września 2023 r.
124	222		w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu ogródków.	LXXX/814/2023 28 listopada 2023 r.
125	223	Uzarszewo/ Kobylnica/Uzarszewo- Katarzynki	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Dolina Cybiny i okolice”, Gmina Swarzędz - obręb Uzarszewo, Kobylnica, Uzarszewo-Katarzynki.	LXXX/815/2023 28 listopada 2023 r.

126	224	Garby/Zalasewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obręb Kruszewnia i część obrębów Garby i Zalasewo - część II.B.	LXXX/816/2023 28 listopada 2023 r.
127	225	Swarzędz	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Tereny w rejonie ulic Paderewskiego i Poznańskiej oraz torów kolejowych w Swarzędzu”.	LXXXI/837/2023 19 grudnia 2023 r.
128	226	Swarzędz	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rynek w Swarzędzu i okolice” - kwartał zabudowy śródmiejskiej położony przy pl. Niezłomnych w Swarzędzu.	LXXXI/838/2023 19 grudnia 2023 r.
129	227	Rabowice	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru świetlicy i boiska w Rabowicach.	LXXXI/839/2023 19 grudnia 2023 r.
130	228	Swarzędz	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic Cybińskiej i A. Cieszkowskiego w Swarzędzu.	LXXXII/863/2024 30 stycznia 2024 r.
131	229	Jasin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu pomiędzy torami kolejowymi a drogą krajową, na wysokości ulicy Myśliwskiej w Jasinie.	LXXXII/864/2024 30 stycznia 2024 r.
132	230	Wierzonka	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obrębu Wierzonka-część 4d.	LXXXII/865/2024 30 stycznia 2024 r.
133	231	Gruszczyn/ Kobylnica/ Uzorzewo/ Uzorzewo-Katarzynki	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego część obrębu Gruszczyn, Kobylnica, Uzorzewo i Uzorzewo Katarzynki - część I.A1.	LXXXIII/874/2024 27 lutego 2024 r.
134	232	Zalasewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu pomiędzy ulicami Czeską i Niemiecką w Zalasewie.	LXXXIII/875/2024 27 lutego 2024 r.
135	233	Wierzonka	w sprawie miejscowego planu	III/18/2024

			zagospodarowania przestrzennego obrębu Wierzonka - część 1	15 maja 2024 r.
136	234	Gruszczyn/ Kobylnica/ Uzorzewo/ Uzorzewo-Katarzynki	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego część obrębu Gruszczyn, Kobylnica, Uzorzewo i Uzorzewo Katarzynki - część II.B.	IV/40/2024 20 czerwca 2024 r.
137	235	Łowęcin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic Cmentarnej i Grudzińskiego w Jasinie oraz Pszennej i Szkolnej w Łowęcinie” - część B.	IV/41/2024 20 czerwca 2024 r.
138	236	Kruszewnia	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic Spółdzielczej i Przyrodniczej w Kruszewni”	VI/69/2024 27 sierpnia 2024 r.
139	237	Sarbinowo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego część Sarbinowa, w rejonie ulicy Borówkowej	VII/86/2024 24 września 2024 r.
140	238	Gruszczyn, Kobylnica, Uzorzewo i Uzorzewo Katarzynki	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego część obrębu Gruszczyn, Kobylnica, Uzorzewo i Uzorzewo Katarzynki - część II.A	VIII/97/2024 29 października 2024 r.
141	239	Łowęcin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic Poprzecznej i Łowieckiej w Łowęcinie”	VIII/98/2024 29 października 2024 r.
142	240	Janikowo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Leśnej, Swarzędzkiej i Ogrodniczej w Janikowie” - część B	IX/108/2024 26 listopada 2024 r.

W większości uchwał, przyjętych przez Radę Miejską Swarzędza po 2003 roku, w przepisach ogólnych lub szczegółowych znajdują się paragrafy dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Nakazują one:

- uzgadnianie z właściwym organem służby ochrony zabytków prac ziemnych związanych z zabudowaniem lub zagospodarowaniem terenu zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, oznaczonych na rysunkach planów, w celu ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych, zgodnie z odrębnymi przepisami,
- w razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne, zabezpieczenie terenu i niezwłoczne powiadomienie odpowiednich organów ochrony zabytków, a następnie przystąpienie do archeologicznych badań ratowniczych.

W niektórych uchwałach przyjętych przez Radę Miejskiej Swarzędzu znalazły się szczegółowe zapisy dotyczące kształtowania ładu przestrzennego z uwzględnieniem dotychczasowego charakteru miejsca. Dotyczy to przede wszystkim strefy historycznego układu urbanistycznego miasta, znajdującego się pod ścisłą ochroną konserwatorską. Przykładem mogą być:

Uchwała Rady Miejskiej w Swarzędzu Nr XV/100/2003 z dnia 1 października 2003 roku w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Swarzędza obejmującego działki położone w rejonie ulic Grudzińskiego, Nowy Świat, Zamkowa, Gruszczyńska.

W rozdziale II *Przepisy Szczegółowe*, ustalono że:

§ 5.4- *Forma budynków powinna zawierać rozwiązania i detale architektoniczne służące dostosowaniu do zabudowy śródmiejskiej Swarzędza.*

§ 5.9- *Teren objęty zakresem opracowania znajduje się w strefie występowania nawarstwień i stanowisk archeologicznych. Inwestor w przypadku podjęcia prac ziemnych zobowiązany jest zlecić stały nadzór archeologiczno-konserwatorski nad całością prac ziemnych wraz z ratowniczymi badaniami wykopaliskowymi w miejscu odkrycia reliktyw archeologicznych. Inwestor zobowiązany jest uzyskać pozwolenie na prace przy zabytku archeologicznym oraz powiadomić Dział Ochrony Zabytków Archeologicznych, Muzeum Archeologiczne w Poznaniu o terminie*

rozpoczęcia realizacji inwestycji i podać nazwę (nazwisko) wykonawcy w.w nadzoru archeologicznego.

Uchwała Rady Miejskiej w Swarzędzu Nr XLV/274/2009 z dnia 25 sierpnia 2009 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny położone w Swarzędzu w rejonie ulic Cieszkowskiego, Grudzińskiego, Zamkowej, Św. Marcina oraz Strzeleckiej, w tym osiedli: Kościuszkowców, Czwartaków, Dąbrowszczaków i Zygmunta III Wazy.

W rozdziale 4 dotyczącym zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej stwierdzono: § 15, ustalono szczegółowe przepisy traktowania wymienionych w planie budynków zabytkowych w tym (wpisanych do rejestru zabytków). Ponadto dla założenia parkowego przy ulicy Zamkowej wyznaczono w planie strefę ochrony konserwatorskiej z zakazem powiększania powierzchni zabudowy i bezwzględnej ochrony istniejącego drzewostanu.

Uchwała Rady Miejskiej w Swarzędzu NR VI/109/2019 z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego tereny położone w miejscowości Zalasewo po wschodniej i zachodniej stronie ulicy Kórnickiej - część I (powierzchnia opracowania ca. 98 ha).

W rozdziale 2 paragraf 6, stwierdzono:

1. W obszarze objętym planem dla zapewnienia ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, wyznacza się archeologiczne strefy ochrony konserwatorskiej - oznaczone na rysunku planu - w których przedmiotem ochrony, zgodnie z przepisami odrębnymi i na warunkach tam określonych, są stanowiska archeologiczne ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

2. W granicach archeologicznych stref ochrony konserwatorskiej, o których mowa w ust. 1, ustala się: 1) nakaz prowadzenia badań archeologicznych, podczas budowlanych prac ziemnych; 2) nakaz uzyskania pozwolenia konserwatora zabytków na prowadzenie badań archeologicznych, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

3. W obszarze objętym planem ustala się obowiązek zachowania i ochrony kapliczek oraz krzyży przydrożnych, stanowiących elementy krajobrazu kulturowego. W przypadku przebudowy lub rozbudowy dróg i obiektów infrastruktury technicznej dopuszcza się przeniesienie tych obiektów.

4.6. Uwarunkowania wynikające z uchwały rady gminy dotyczących zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie przy zabytkach wpisanych do rejestru.

Uchwała Rady Miejskiej w Swarzędzu Nr XLVIII/289/2009 z dnia 27 października 2009 roku (z późniejszymi zmianami przyjętymi w uchwale nr VI/64/2015 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 24 lutego 2015 r.) w sprawie *przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków*. Uchwała reguluje szczegółowe kryteria i zasady przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie i budowlane przy obiekcie zabytkowym wpisanym do rejestru zabytków, które mogą sięgać w uzasadnionych przypadkach do 100% poniesionych nakładów.

4.7. Uwarunkowania wynikające z Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Plan został opracowany przez Burmistrza Miasta i Gminy Swarzędz w uzgodnieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz Szefem Obrony Cywilnej Powiatu Poznańskiego w 2014 roku, na podstawie rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25.08.2004 roku w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. nr 212, poz. 2153)

W rozdziale 1 planu przedstawiono charakterystykę zasobów i rozmieszczenia zabytków oraz stopień ich spodziewanego zagrożenia.

W rozdziale 2 planu przedstawiono wnioski z analizy rozmieszczenia i zagrożenia zabytków oraz sposobów ich ochrony w zależności od zagrożeń.

W rozdziale 3 planu zaprezentowano organizację i sposoby ochrony zabytków nieruchomych.

W rozdziale 4 planu zaprezentowano tabelaryczne ujęcie zabytków nieruchomych na terenie gminy Swarzędz podlegających zabezpieczeniu w razie sytuacji kryzysowych na wypadek konfliktu zbrojnego. Wśród wymienionych obiektów są:

- *Kościół par. p.w. św. Marcina w Swarzędzu*
- *Kościół par. p.w. św. Michała Archanioła w Uzarzewie*
- *Kościół par. p.w. św. Mikołaja w Wierzenicy*

W rozdziale 5 planu przedstawiono organizację i sposób ochrony zabytków ruchomych.

W rozdziale 6 wymieniono zabytki ruchome z ww. kościołów podlegających ochronie na miejscu.

W rozdziałach 7 i 8 zaprezentowano schematy obiegu informacji oraz organizacji łączności i alarmowania w zakresie ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

W rozdziale 9 omówiono oznakowanie obiektów zabytkowych znakiem rozpoznawczym Konwencji Haskiej.

W rozdziale 10 zaprezentowano wykaz wraz z adresami jednostek organizacyjnych, instytucji, organizacji i rzeczoznawców przewidzianych do udzielenia pomocy zabytkom w razie zagrożenia.

W rozdziałach 11-13 przedstawiono zestawienie prac dokumentacyjnych i zabezpieczających w razie strat i szkód w zabytkach gminy, zbiór podstawowych aktów prawnych oraz arkusz aktualizacji planu.

Do planu załączono m.in. wzory oznakowania obiektów zabytkowych, napisów oraz dokumentacji zgłoszenia strat w zabytkach i dobrach kultury.

4.8. Uwarunkowania wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji Swarzędza na lata 2024-2030.

Uchwałą nr LXXXV/880/2024 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 26 marca 2024 roku przystąpiono do sporządzenia *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Swarzędz na lata 2024-2030, co wynikało z wcześniejszej uchwały podjętej przez Radę Miejską w Swarzędzu (Nr LXXXII/860/2024 z dnia 30 stycznia 2024 r.) w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Swarzędz. Projekt Programu został zaopiniowany przez Powiatowego Konserwatora Zabytków w dniu 19 listopada 2024 roku.*

Celem działań rewitalizacyjnych (w rozumieniu rewitalizacji jako przywrócenie do życia, ożywienie) są korzystne przekształcenia wyodrębnionego (pod względem społecznym, architektonicznym, planistycznym i ekonomicznym) obszaru gminy, które zmierza do wyprowadzenia go ze stanu kryzysowego. Osiąga się to poprzez podjęcie kompleksowych działań, gwarantujących powiązanie ze sobą przedsięwzięć obejmujących zarówno kwestie społeczne jak i gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne,

techniczne i środowiskowe. Działania te powinny być skoncentrowane terytorialnie i być prowadzone w sposób zaplanowany i zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.

W rozdziale 4 Programu przeprowadzono szczegółową diagnozę obszarów rewitalizacji. Miasto Swarzędz podzielono na 7 obszarów, a przeprowadzona analiza obszaru wiejskiego na terenie gminy objęła 20 sołectw. Efektem było wyróżnienie na terenie miasta 2 obszarów najbardziej zdegradowanych oraz 9 na terenach wiejskich. Ich granice zostały wyznaczone w oparciu o strefy funkcjonalne zabudowy jak i wzdłuż granic przestrzennych. Na terenie miasta takim jest obszar 4, położony w centralnej, śródmiejskiej części, obejmujący także tereny położone wzdłuż wschodniej granicy Swarzędza. Na obszarze tym zabudowa w znacznej mierze zdominowana jest obiektami mieszkaniowo-usługowymi – 2-3 kondygnacyjne kamienice w centrum miasta, obiekty handlowo-usługowe oraz zabudowę mieszkaniową jednorodzinną i fragmentarycznie niską zabudowę blokową. Za najważniejsze miejsca w przestrzeni miejskiej, położone w granicach tego obszaru uznano Rynek z usytuowanym po środku ratuszem, otoczony okazałymi kamieniczkami wzniesionymi w XIX/XX wieku w stylu secesyjnym i eklektycznym oraz Plac Niezłomnych. Większość prywatnych kamienic, zwłaszcza wokół Placu Niezłomnych, znajduje się w złym stanie technicznym. Odnawiane są tylko niektóre elewacje zewnętrzne kamienic, a pojedyncze budynki zagrożone są też zawaleniem (np. na pograniczu ul. Kilińskiego i okolic Rynku). Na obszarze tym działa także muzeum historyczne i artystyczne, znane jako Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki, powstałe w dawnym budynku remizy strażackiej zaadaptowanym do celów muzealnych.

Drugi obszar (6) na terenie Swarzędza, zajmuje zachodnią część miasta pomiędzy Jeziorem Swarzędzkim, ulicą Poznańską, granicą z Poznaniem a centrum miasta. Jest to obszar o dominującej zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej uzupełniony zabudową usługowo-przemysłową, a część obszaru zajmują także stawy i nieużytki. Jednostkę cechuje bardzo wysokie nagromadzenie negatywnych czynników rozwojowych, szczególnie koncentracji problemów natury społecznej

Na terenie gminy za obszary najbardziej zdegradowane uznano wsie: Wierzenica, Wierzonka, Karłowice, Sarbinowo i Puszczykowo-Zaborze, Jasin, Kobylnicę i Katarzynki, Uzarzewo, Janikowo oraz Łowęcín. Istotny potencjał krajobrazu wiejskiego na tych obszarach stanowią zabytkowe obiekty- zabudowa pałacowa i dworska zachowana w wielu mniejszych wsiach, która jest często niedoinwestowana i wymaga prac

remontowych. Zwrócono uwagę, że niektóre obiekty zabytkowe znajdują się w bardzo złym technicznym i nie ma możliwości prawnych i technicznych ich odnowy.

W rozdziale 5 Programu dotyczącym potencjału, problemów i potrzeb rozwojowych obszarów rewitalizacji, w podpunkcie dotyczącym miejskiej części obszaru rewitalizacji, wśród problemów w obszarze 4 wymieniono m.in. wysoką skalę potrzeb remontowych istniejących obiektów, wynikającą ze złego stanu technicznego większości prywatnych kamienic. Za potencjał uznano natomiast dziedzictwo kulturowe i bardzo dobry stan techniczny niektórych kamienic stanowiących zasób komunalny gminy Swarzędz.

W oparciu o zdiagnozowane potencjały i problemy rozwojowe określono potrzeby rozwojowe obszaru rewitalizacji. W dokumencie stwierdzono, że specyficzne dla obszaru rewitalizacji potencjały i problemy następnie przełożą się na cele i kierunki działań m.in. z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego w rozwijaniu oferty edukacyjnej, czy poprawę estetyki przestrzeni międzykwaterowej na obszarze zwartej zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej kamienicznej.

W rozdziale 6 dotyczącym wizji obszaru po przeprowadzonej rewitalizacji stwierdzono, m in., że:

Odnowione obiekty użyteczności publicznej oraz przestrzenie skwerów, podwórek i placów, stanowią atrakcyjne miejsca integracji, zachęcając mieszkańców i interesariuszy rewitalizacji do podejmowania różnych form aktywności i kreowania nowych inicjatyw społecznych, gospodarczych i i kulturalnych...

Obszary wiejskie objęte rewitalizacją stopniowo przełamują istniejące bariery rozwojowe, czerpiąc z unikatowych walorów środowiska naturalnego oraz bogatego dziedzictwa kulturowo-historycznego. Inwestycje w modernizację i budowę nowej infrastruktury społecznej stanowią bazę dla szerokiego programu działań społecznych i kulturalnych, które pozytywnie przyczyniają się do zmiany mentalnej zachodzącej wśród ludności wiejskiej...

W kolejnym, 7 rozdziale Programu podano cele rewitalizacji oraz kierunki działań. Pierwszym celem była aktywizacja społeczna, edukacyjna i kulturalna mieszkańców obszaru rewitalizacji, a drugim modernizacja przestrzeni, budynków i infrastruktury dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. W przypadku celu drugiego wśród wymienionych kierunków działań wspomniano m in. poprawę stanu

technicznego, efektywności energetycznej i estetyki zabudowy mieszkaniowej oraz obiektów użyteczności publicznej.

W rozdziale 8 podano listę kilkunastu przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Wśród przedsięwzięć podstawowych wymieniono m.in. rozbudowę Szkoły Podstawowej w Wierzonce (przedsięwzięcie nr P5) oraz adaptację pomieszczeń w byłej Szkole Podstawowej w Zalasewie na filię Biblioteki Publicznej Gmina Swarzędz (przedsięwzięcie nr P14). Wśród pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć wymieniono m.in. adaptację budynku dworku po Szkole Podstawowej w Paczkowie wraz z odnową otaczającej go przestrzeni publicznej i parku. W ramach przedsięwzięcia planuje się adaptację dworku na Dzienny Dom Seniora dla Gminy oraz na potrzeby mieszkańców gminy Swarzędz, np. ośrodek zdrowia, poradnie lekarskie. Ponadto proponuje się odnowę terenu przyległego do dworku polegającą na zaprojektowaniu alejki, ławki, altanki oraz nasadzeniu dodatkowych drzew i krzewów (przedsięwzięcie nr U4).

W ostatnim, 9 rozdziale Programu określono szacunkowe ramy finansowe. Na realizację przedsięwzięcia P 5 w latach 2024-2026 przewidziano kwotę 17 500 000 złotych, a przedsięwzięcia P14 w latach 2024-2025 kwotę 4 592 854 złotych.

4.9. Uwarunkowania wynikające ze sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Swarzędz na lata 2021-2024

Sprawozdanie jest wewnętrznym dokumentem Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu sporządzonym w lutym 2024 roku na podstawie danych przekazanych przez poszczególne Wydziały UMiG w Swarzędz oraz jednostki pomocnicze (Bibliotekę Publiczną w Swarzędzu oraz Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki). W sprawozdaniu szczegółowo przeanalizowano działania Miasta i Gminy Swarzędz z realizacji założonych w Programie na lata 2021-2024- kierunków:

1. *Gminna ewidencja zabytków (GEZ)* została zaktualizowana w 2017 roku i przyjęta Zarządzeniem Nr WOM.0050.1.16.2018 Burmistrza Miasta i Gminy Swarzędz z dnia 16 stycznia 2018 roku. Zgodnie z postanowieniem Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Burmistrz w porozumieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków aktualizował ewidencję poprzez zarządzenia Burmistrza Miasta i Gminy Swarzędz: Nr WOM.0050.1.73.2021 z dnia 28.05.2021 r. w sprawie włączenia kart adresowych zabytków

nieruchomych do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Swarzędz; Nr WOM.0050.1.147.2021 z dnia 19.10.2021 r. w sprawie wykreślenia obiektu z Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Swarzędz; Nr WOM.0050.1.40.2023 z dnia 22.02.2023 r. w sprawie włączenia karty adresowej zabytku nieruchomego do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Swarzędz; Nr WOM.0050.1.41.2023 z dnia 22.02.2023 r. w sprawie wykreślenia obiektu z Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Swarzędz; Nr WOM.0050.1.279.2023 z dnia 14.12.2023 r. w sprawie wyłączenia obiektów z Gminnej Ewidencji Zabytków. W dniu 10.11.2022 r. Burmistrz Miasta i Gminy Swarzędz wystąpił do Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu o wpisanie do gminnej ewidencji zabytków przygotowanych kart grobów (m. in. Grób Ofiar Holokaustu Cmentarz, Grób Nieznanego Żołnierza Wojska Polskiego z 1939 r.). Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków zaopiniował negatywnie włączenie ww. obiektów [obiekty te nie spełniają kryteriów dot. zabytków nieruchomych- przypis red.].

2. *Gminna ewidencja zabytków archeologicznych (GEZA)* została zaktualizowana w 2017 roku i przyjęta Zarządzeniem Nr WOM.0050.1.19. 2018 Burmistrza Miasta i Gminy Swarzędz z dnia 16 stycznia 2018 roku. Zarządzenie nie było aktualizowane od momentu przyjęcia. Aktualizacja ewidencji została zaplanowana na 2024 rok.

3. *Inwentaryzacja obiektów tzw. „małej architektury”* została przeprowadzona w listopadzie/grudniu 2019 roku. Łącznie zarejestrowano 78 obiektów (m.in. kapliczek, krzyży, pomników. Wykonano dokumentację fotograficzną wraz z krótkim opisem historycznym oraz ustalono szczegóły dotyczące lokalizacji i własności obiektów. Wybrane obiekty „małej architektury” zostały włączone do gminnej ewidencji zabytków poprzez Zarządzenie Nr WOM.0050.1.73.2021 Burmistrza Miasta i Gminy Swarzędz z dnia 28.05.2021 r. w sprawie włączenia kart adresowych zabytków nieruchomych do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Swarzędz.

4. *Rewitalizacja obiektów zabytkowych.* W trakcie trwania Programu udało się zrealizować:

- zaplanowaną rewitalizację budynków przy ul. Wielka Rybacka 11 oraz Piaski 4a, 6 oraz 6a;

- zaplanowany na 2024 rok (ramach corocznych przeglądów i niezbędnych prac budowlanych przy obiektach zabytkowych będących własnością Gminy) remont dachu budynku Ośrodka Kultury oraz remont dachu dawnego budynku dworskiego w Swarzędzu (ob. Przedszkole nr 1, przy ulicy Zamkowej w Swarzędzu).

Nie udało się natomiast zrealizować:

- działań związanych z przebudową i adaptacją na dom dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych dawnego dworu przy ulicy Dworskiej w Paczkowie. Natomiast na terenie parku dworskiego w Paczkowie przy ul. Dworskiej w ramach systematycznych prac porządkowych zlecane są dwa razy w sezonie pokosy traw oraz w zależności od potrzeb cięcia pielęgnacyjne drzewostanów,

- rewitalizacji kamienicy w Rynku nr 21 z przeznaczeniem na Centrum działań edukacyjno-kulturalnych „STOLARNIA”.

Na lata 2024-2026 planowana jest rozbudowa Szkoły Podstawowej w Wierzonce (wszystkie ww. budynki wpisane są do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Swarzędz).

5. Ścieżki i szlaki edukacyjno-turystyczne. Nie została dotychczas opracowana koncepcja szlaku- ścieżki turystyczno-edukacyjnej na terenie Swarzędza i Gminy. Natomiast w ramach działań turystycznych, związanych z członkostwem w Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”, gmina Swarzędz prowadzi szereg działań informacyjnych i edukacyjnych na Szlaku Kościołów Drewnianych wokół Puszczy Zielonki. Na szlaku znajdują się dwa drewniane, zabytkowe obiekty - kościół w Wierzenicy i kościół w Uzarzewie. W obiektach tych cyklicznie odbywają się koncerty muzyki w ramach cyklu imprez „Muzyczna Jesień w Puszczy Zielonce”. Związek Międzygminny systematycznie wydaje ulotki informacyjne dotyczące całego szlaku, jak i poszczególnych świątyń. Informacje historyczne zawierają również na bieżąco aktualizowane przewodniki turystyczne, wydawane przez ZMPZ. Wokół obiektów montowana i odnawiana jest także infrastruktura towarzysząca m.in. tablice informacyjne, mapy turystyczne oraz elementy małej architektury, będące udogodnieniem dla

turystów na szlaku (kosze na śmieci, stojaki na rowery, ławeczki, wiaty samoobsługowe, stacje naprawy rowerów). W 2019 r. zostały odnowione tablice informacyjne o Szlaku Kościołów Drewnianych wraz z tablicami prezentującymi mapy Puszczy Zielonki. Od 2022 r. Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka” organizuje także wycieczki pn. „Spacery z przewodnikiem”. W 2022 r. taki spacer odbył się po Swarzędzkim Szlaku Meblowym z uwzględnieniem okolic swarzędzkiego rynku, a w 2023 r. miał miejsce w Muzeum Przyrodniczo – Łowieckim w Uzarzewie.

6. Edukacja i promocja zabytków miasta i gminy Swarzędz. W 2021 roku powstał quest – czyli samoobsługowa gra terenowa po Swarzędzkim Szlaku Meblowym pt. „O swarzędzkich meblach”. Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki razem z Cechem Stolarzy Swarzędzkich, Poznańską Lokalną Organizacją Turystyczną oraz Urzędem Miasta i Gminy Swarzędz brało udział w tworzeniu Swarzędzkiego, promującego rzemiosło stolarskie w Swarzędzu i opowiadającego o jego historii. Trasa szlaku, przygotowanego w dwóch wersjach – z przewodnikiem lub samodzielna w postaci questu, prowadzi przez miasto i ukazuje jego uczestnikom zabytki Swarzędza (elementami szlaku są: budynek siedziby Cechu Stolarzy, kamiennica Antoniego Tabaki, Ratusz, Rynek, Plac Niezłomnych, Plac Powstańców Wielkopolskich oraz budynek Swarzędzkiego Centrum Historii i Sztuki).

W tym samym roku przy Cechu Stolarzy Swarzędzkich została ustawiona pierwsza z cyklu rzeźb miejskich poświęconych promocji swarzędzkiego stolarstwa. Do listopada 2023 r. ustawione zostały 3 kolejne rzeźby (rynek - przy budynku ratusza, deptak na os. Czwartaków - przy przedszkolu „Miś Uszatek”, na Placu Niezłomnych) a w planach na przyszłość są następne. W 2021 r. został także wznowiony folder o Swarzędzkim Szlaku Meblowym.

W 2023 r. we współpracy LGD „Trakt Piastów” został opracowany quest „Nad Jezioro Swarzędzkie po przygodę” promujący przyrodę, zabytki, obiekty sportowe i rekreacyjne leżące w okolicy jeziora.

W 2023 r. na Placu Powstańców Wielkopolskich ustawiona została tablica poświęcona gminie żydowskiej wraz z opisem obiektów należących do gminy usytuowanych dawniej na w/w placu.

Podczas ferii letnich i zimowych organizowane są wycieczki do Swarzędzkiego Centrum Historii i Sztuki (SCHiS) oraz nad Jezioro Swarzędzkie, a także lekcje biblioteczne, w trakcie których dzieci zapoznają się z lokalnymi legendami. SCHiS organizuje zajęcia muzealne dla różnych grup wiekowych, mające za zadanie poznawanie tematyki ochrony dóbr kultury oraz historii regionu. W ramach ekspozycji zapoznają się z historią miasta i gminy Swarzędz. Ważnym elementem zwiedzania jest także projekcja filmu „Swarzędz na szlaku dziejów”. Tematyka części wystaw czasowych dotyczy również historii Swarzędza. Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki systematycznie gromadzi materiały archiwalne (zdjęcia, dokumenty, pocztówki, przedmioty, artefakty i mapy) dotyczące historii miasta i gminy Swarzędz. Szczególnie cenne są fotografie i ilustracje ukazujące dawną zabudowę miasta oraz jego mieszkańców. Urząd na bieżąco informuje o obiektach zabytkowych zlokalizowanych na terenie Miasta i Gminy, wykorzystując do tego celu takie nośniki jak: oficjalna strona internetowa Urzędu, media społecznościowe, foldery, ulotki. Ich dystrybucja odbywa się zarówno na terenie Gminy, jak i poza jej granicami, głównie we współpracy z organizacjami zajmującymi się turystyką tj. PLOT, WOT. Z inicjatywy Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu w 2023 r. z okazji jubileuszu 385-lecia lokacji Swarzędza utworzono stronę internetową www.385.swarzedz.pl, na której można odnaleźć zarówno historię, kalendarium czy galerię zdjęć jak i liczne publikacje takie jak np. Swarzędz na starych pocztówkach czy Album „Swarzędz wczoraj i dziś” – reedycja albumu z 2018 r. oraz kontynuowano prowadzenie strony <https://380.swarzedz.pl/>, na której to publikowane są galerie Swarzędzkich Zabytków. Na łamach wydawnictwa miejskiego „Prosto z Ratusza” prezentowane są artykuły związane z historią Miasta i Gminy Swarzędz. Do tej pory ukazały się cykle autorstwa A. Kobzy: „Dzieje wsi okolic Swarzędza. Szkice do historii powiatu poznańskiego” oraz "Siedziby właścicieli ziemskich na ziemi swarzędzkiej oraz właściciele dworów i folwarków w okolicy Swarzędza". Artykuły te dostępne są także na miejskiej stronie internetowej <https://swarzedz.pl/index.php?id=31>.

Od 2020 r. SCHiS wraz z Biblioteką Publiczną w Swarzędzu redaguje i wydaje „Swarzędzkie Zapiski” - czasopismo gromadzące materiały pisane przez mieszkańców Swarzędza, dotyczące historii miasta, ciekawych wydarzeń, miejsc

oraz jego zabytków, jak również prywatne archiwa mieszkańców dotyczące historii Swarzędza i okolicznych wsi.

W ramach promocji zabytków wymieniono tablice poświęcone H. Błachnio i H. Szumanowi związanymi ze Swarzędzem. W 2021 r. wymieniona została tablica poświęcona kościołowi ewangelickiemu, którego fragmenty podziemi usytuowane są na Placu Niezłomnych w Swarzędzu. W 2021 r. odnowiono następujące tablice: poświęcone Antoniemu Tabace – ul. Wrzesińska 24, Aleksandrowi Dobie – Kilińskiego 8; na pomniku na rynku (od strony ul. Zamkowej); pod pomnikiem A. Cieszkowskiego na rynku; na kamieniu poświęconym strajkowi dzieci przed kościołem św. Marcina; poświęconej harcerzom przy placu zabaw ul. Piaski Swarzędz; poświęconej więźniom hitlerowskim- dworzec PKP Swarzędz; na budynku urzędu, ul. Poznańska (PTTK i Swarzędzkie Fabryki Mebli).

7. Opieka nad nieczynnymi cmentarzami i miejscami pamięci narodowej.

Nie przeprowadzono prac związanych z opieką nieczynnych cmentarzy i miejsc pamięci narodowej.

8. Kontakty z właścicielami obiektów zabytkowych.

Współpraca dotyczyła przede wszystkim wsparcia działań właścicieli obiektów zabytkowych w zakresie dotacji celowej na prace przy zabytkach wpisanych do rejestru.

W 2023 roku dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Mikołaja w Wierzenicy, ul. Wierzenicka 12 otrzymała 100 000 zł dotacji na prace konserwatorskie związane z remontem głównej połaci dachu zabytku wpisanym do rejestru zabytków niestanowiącym własności gminy.

W trakcie obowiązywania Programu nie wypracowano zasad dotyczących udostępniania tych obiektów do celów publicznych oraz zasad udzielania ulg podatkowych dla właścicieli podejmujących się renowacji czy remontów obiektów wpisanych do GEZ.

9. Nadzór (ciągły w latach 2021-2024) nad potencjalnymi inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę.

W trakcie obowiązywania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2021-2024 zrealizowano następujące inwestycje, znajdujące się w strefie ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych:

- w latach 2021-2023 przebudowano ulicę Katarzyńską na odcinku od ulicy Swarzędzkiej do ulicy Promyk,
- w 2023 roku zrealizowano budowę oświetlenia w ul. Daglezjowej, Kawalerów Maltańskich, Kuźniczej i Żelaznej w Rabowicach,- w roku 2023 rozpoczęto budowę oświetlenia w ul. Kórnickiej (Rynek do ul. Kilińskiego).

Podczas prac ziemnych/realizacji powyższych przedsięwzięć nie odnaleziono elementów historycznych.

W latach 2021-2023 zrealizowano również budowę ulicy Zamkowej, Placu Powstańców Wielkopolskich, Adama Mickiewicza, Nowy Świat, Mylnej, Bramkowej, Gołębiej i Krótkiej wraz z siecią wodociągową, kanalizacją sanitarną i siecią gazową. Podczas prac ziemnych stwierdzono szereg elementów historycznych.

10. Coroczna aktualizacja Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych,

W trakcie trwania Programu w latach 2021-2024 nie została przeprowadzona.

5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami.

5.1. Wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- a / uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- b/ zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- c/ wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- d/ podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- e/ określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
- f/ podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

5.2. Wynikające ze Strategii rozwoju gminy Swarzędz na lata 2021-2030

Patrz pkt. 4.2.

5.3. Wynikające z Planu rozwoju gminy Swarzędz z Planu Rozwoju gminy Swarzędz na lata 2023-2030.

Patrz pkt. 4.3.

5.4. Wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji Swarzędza na lata 2024-2030.

Patrz pkt. 4.8.

6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

Wyznaczenie podstawowych kierunków działań w realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2025-2028 poprzedzone zostało analizą stopnia realizacji poprzedniego programu, obowiązującego w latach 2021-2024.

Gmina Swarzędz będzie nadal dążyła do stosowania szczegółowych zasad ochrony poszczególnych grup zabytków podlegających ochronie konserwatorskiej, występujących na jej terenie.

Dla obiektów i zespołów wpisanych do rejestru zabytków ustala się:

1. wszelkie prace budowlane, konserwatorskie, renowacyjne i rewaloryzacyjne przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymagają postępowania zgodnie z przepisami odrębnymi;
2. zakaz lokalizacji, wszelkich inwestycji mogących przyczynić się do pogorszenia wyglądu obiektów i zespołów budowlanych, a także osi widokowych na te obiekty i zespoły, które również mogą silnie ingerować w krajobraz kulturowy oraz których funkcja nie jest dostosowana do charakteru otoczenia zabytkowego ze szczególnym uwzględnieniem inwestycji typu: wiatraki, stacje bazowe telefonii komórkowej, reklamy wielkoformatowe;
3. wszelkie prace sanacyjno-porządkowe i wycinki drzew na terenach zabytkowych parków, a także wydzielenie działek i lokalizacja nowych obiektów wymagają postępowania zgodnie z przepisami odrębnymi.

Dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków ustala się:

- 1) nakaz zachowania bryły budynku i kształtu dachu;
- 2) w przypadku budynków z elewacjami ceglanymi lub dekoracją architektoniczną zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian;
- 3) odnośnie wyglądu elewacji zewnętrznych (szczególnie elewacji frontowej) nakaz zachowania lub odtworzenia na podstawie zachowanych elementów bądź ikonografii detalu architektonicznego, także układu i kształtu okien;
- 4) zakaz zastosowania blachy dachówko podobnej lub gontu papowego jako pokrycia dachu;
- 5) odnośnie kolorystyki elewacji nakaz nawiązywania do historycznych tendencji kolorystycznych występujących na danym terenie;

- 6) zakaz instalowania reklam wielkoformatowych w sposób zakłócający wygląd budynku oraz osie widokowe na obiekty zabytkowe;
- 7) wszelkie prace budowlane, konserwatorsko-restauratorskie mające wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków należy uzgodnić z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków.

Dla wszystkich budynków zlokalizowanych na terenie strefy historycznego układu urbanistycznego miasta Swarzędz wpisanego do rejestru zabytków pod numerem rej. 2255/A decyzją z dnia 24 listopada 1992 roku:

Wszelkie prace rozbiórkowe, budowlane, konserwatorsko-restauratorskie, mające wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego wymagają uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, wydanego przez właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

Odnosnie inwestycji związanych z nową zabudową pośród obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków zaleca się:

- 1/ konieczność dostosowania nowej zabudowy do kompozycji przestrzennej w zakresie usytuowania skali i bryły, kompozycji stylistycznej fasad, geometrii dachów, wysokości gzymsów i kalenic oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej;
- 2/ utrzymanie istniejących podziałów nieruchomości;
- 3/ zachowanie historycznego układu przestrzennego w zakresie rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wnętrz urbanistycznych i kompozycji zieleni;
- 4/ zachowanie proporcji wysokościowych, dotyczących szczególnie lokalizacji dominant wysokościowych mających wpływ na wygląd całego zespołu budowlanego oraz jego fragmentów, ze szczególnym uwzględnieniem osi widokowych na obiekty podlegające ścisłej ochronie konserwatorskiej, wyróżniające się charakterystycznymi cechami godnymi wyeksponowania.

6.1. Podstawowe kierunki działań

6.1.1. Gmina ewidencja zabytków:

a/ Gminna ewidencja zabytków (GEZ) powstała w 2010 roku i została zaktualizowana w 2017 roku. Ma ona postać zbioru kart adresowych obiektów zabytkowych wskazanych wcześniej przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i ujętych w ewidencji wojewódzkiej zabytków. Wykaz tych obiektów znalazł się we wcześniej uchwalonych przez Radę Gminy i opiniowanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dokumentach, weź. Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020 oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Swarzędz. Gminna ewidencja zabytków została przyjęta Zarządzeniem Nr WOM.0050.1.16.2018 Burmistrza Miasta Swarzędza z dnia 16 stycznia 2018 roku. Pismem nr WAU.410.1.2018-1 Burmistrz Miasta i Gminy Swarzędz przekazał sołtysom kopię powyższego zarządzenia oraz kopie kart adresowych zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie każdego sołectwa. W latach 2021-2023 Gminna Ewidencja Zabytków była aktualizowana zarówno w zakresie wyłączenia niektórych obiektów jaki włączenia do niej obiektów nowych (zarządzenia Burmistrza Miasta i Gminy Swarzędz Nr: WOM.0050.1.73.2021 z dnia 28.05.2021 r., WOM.0050.1.147.2021 z dnia 19.10.2021 r., WOM.0050.1.40.2023 z dnia 22.02.2023 r., WOM.0050.1.41.2023 z dnia 22.02.2023 r., WOM.0050.1.279.2023 z dnia 14.12.2023 r. w sprawie wyłączenia obiektów z Gminnej Ewidencji Zabytków). Planowane jest przyjęcie zarządzeniem Burmistrza kolejnej aktualizacji GEZ w związku z włączeniem do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków (zarządzenie Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr 16/WEŻ/2024 z 14.10.2024 r.) schodów w zespole dworsko-parkowym w Swarzędzu.

b/ Systematyczna weryfikacja i przygotowanie listy obiektów do wykreślenia lub ujęcia w gminnej ewidencji zabytków w porozumieniu Burmistrza z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz właścicielami obiektów. Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną i przekazywanie ich kopii sołtysom w celu systematycznego monitorowania obiektów zabytkowych.

6.1.2 Gminna ewidencja stanowisk archeologicznych:

a/ Gminna ewidencja zabytków archeologicznych (GEZA) została zaktualizowana w 2017 roku i przyjęta Zarządzeniem Nr WOM.0050.1.19. 2018 Burmistrza Miasta Swarzędza z dnia 16 stycznia 2018 roku. W 2024 roku, przeprowadzono aktualizację GEZA (na podstawie informacji uzyskanych od Poznańskiego Powiatowego Konserwatora Zabytków oraz Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków). Efektem było wytypowanie kolejnych 31 stanowisk archeologicznych znajdujących się Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków Archeologicznych, nie uwzględnionych wcześniej w GEZA w 2018 roku. Po zakończeniu ostatecznych uzgodnień z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, aktualizacja zostanie przyjęta zarządzeniem Burmistrza.

b/ Systematyczne uzupełnianie gminnej ewidencji stanowisk archeologicznych przygotowanej w formie zbioru kart i elektronicznej (wg. stanu z czerwca 2017 roku, zweryfikowanego w grudniu 2020 roku).

6.1.3 Inwentaryzacja obiektów tzw. „małej architektury”:

a/ Inwentaryzacja obiektów tzw. „małej architektury” została przeprowadzona w listopadzie/grudniu 2019 roku. Wykonano dokumentację fotograficzną wraz z krótkim opisem historycznym oraz ustalono szczegóły dotyczące lokalizacji i własności obiektów. W 2 poł. 2020 przygotowano wnioski do Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpisanie najcenniejszych do GEZ.

b/ Przygotowanie kolejnych wniosków o wpisanie najciekawszych obiektów do ewidencji GEZ lub/i rejestru zabytków.

6.1.4. Rewitalizacja obiektów zabytkowych

Gmina planuje kontynuację działań, których nie udało się zrealizować w trakcie trwania Programu na lata 2021-2024, w tym min.:

a/ Kontynuacje rozbudowy i rewitalizacji szkoły w Wierzoncu.

b/ Podjęcie działań związanych z przebudową i adaptacją na dom dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych dawnego dworu przy ulicy Dworskiej w Paczkowie

b/ Gmina planuje, przy najmniej raz do roku, prowadzenie systematycznych prac porządkowych oraz wykonanie cięć pielęgnacyjnych drzewostanu w parku dworskim w Paczkowie.

c/ Gmina planuje przeprowadzenie rewitalizacji kamienicy w Rynku nr 21 z przeznaczeniem na Centrum działań edukacyjno-kulturalnych „STOLARNIA” (ze środków własnych oraz pozyskanych z Ministerstwa Kultury oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego).

d/ Gmina przewiduje systematyczne (coroczne) przeglądy i niezbędne prace budowlane przy tych obiektach będących jej własnością, prowadzone ze środków własnych.

e/ Wspieranie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych nie będących własnością gminy. Od 2010 roku realizowane jest dofinansowanie remontów zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej w Swarzędzu Nr XLVIII/289/2009 z dnia 31.12.2009 roku dotyczącej udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków (realizacje przez cały okres obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami).

6.1.5 Ścieżki i szlaki edukacyjno- turystyczne:

a/ Aktualne pozostaje opracowanie jednolitej koncepcji szlaku (ścieżki) turystyczno-edukacyjnego na terenie Swarzędza i Gminy, informującego o przeszłości miasta i jego zabytkach wraz z oznakowaniem najważniejszych obiektów (obiektów sakralnych, zespołów rezydencjalnych, budynków użyteczności publicznej, obiektów przemysłowych, kamienic i domów mieszkalnych).

b/ Nawiązanie współpracy z właścicielami budynków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków w celu ustalenia możliwości i zasad ich udostępnienia.

c/ Podjęcie współpracy z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania obiektów zabytkowych na drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów. W tym celu przewiduje się zacieśnienie współpracy ze Związkiem Międzygminnym Puszcza Zielonka.

6.1.6 Edukacja i promocja zabytków miasta i gminy Swarzędz:

- a/ Systematyczna konserwacja tablic informacyjnych (tablice *koło ratunkowe*) w miejscowościach na terenie gminy, zawierających plany orientacyjne oraz najważniejsze informacje dotyczące historii miejscowości i zabytków.
- b/ Systematyczne zbieranie materiałów archiwalnych (zdjęcia, mapy, pocztówki i inne teksty o znaczeniu historycznym) dotyczących zabytków miasta i gminy Swarzędz. Zadanie te prowadzone są powierzone Bibliotece Publicznej w Swarzędzu oraz Swarzędzkiemu Centrum Historii i Sztuki.
- c/ Prezentacja historii miasta i gminy, najważniejszych obiektów zabytkowych oraz problematyki opieki nad zabytkami na łamach lokalnej prasy.
- d/ Współpraca w zakresie edukacji i promocji zabytków z podmiotami zajmującymi się turystyką: Związek Międzygminny Puszcza Zielonka, Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna, Metropolia Poznańska, Starostwo Powiatowe w Poznaniu.
- f/ Kontynuacja prowadzenia tematyki ochrony dóbr kultury, historii regionu i opieki nad zabytkami w ramach zajęć szkolnych na lekcjach historii i wychowawczych, we współpracy szkół z Biblioteką Publiczną w Swarzędzu oraz Swarzędzkim Centrum Kultury i Sztuki¹.

6.1.7 Opieka nad nieczynnymi cmentarzami i miejscami pamięci narodowej.

Z inicjatywy sołectwa i mieszkańców został uporządkowany i upamiętniony cmentarz poewangelicki w Rabowicach. Przewiduje się przeprowadzenie inwentaryzacji kolejnych nieczynnych cmentarzy

¹ **Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki** powstało w dawnym budynku remizy strażackiej, przystosowanym do celów muzealnych w ramach projektu Budżetu Obywatelskiego Swarzędza na 2017 rok. Inwestycja – w dużej mierze sfinansowana z pozyskanych przez Gminę Swarzędz środków z Unii Europejskiej – jest odpowiedzią na potrzebę stworzenia w gminie miejsca prezentującego historię i różnorodność kulturalną Swarzędza. **Misją Centrum** jest gromadzenie, ochrona oraz promowanie duchowego i materialnego dziedzictwa kulturowego regionu. Do podstawowych zadań należy także upowszechnianie wiedzy o tradycjach i zabytkach gminy, bogatej historii rzemiosła stolarskiego, a ponadto przybliżanie mieszkańcom twórczości lokalnych artystów. Wizyta w SCHiS zachęca do dialogu z kulturą, jest przyczynkiem do dalszego jej poznawania. Bogaty **program edukacyjny** (lekcje muzealne skierowane do uczniów w różnych grupach wiekowych, warsztaty, regularne prelekcje), działalność wystawiennicza (wystawy stałe i czasowe) oraz różnorodność form przekazu (tradycyjne gabloty i multimedialne prezentacje) tworzą sprzyjające warunki do uczestnictwa w kulturze odbiorcom w różnym wieku. Centrum zaprasza do zapoznania się ze zbiorami, wirtualnego spaceru po dawnym Swarzędzu, odszukania znajomych miejsc na makiecie, budowy wirtualnego mebla i wcielenia się w rolę strażaka.

poewangelickich, żydowskiego oraz miejsc pamięci narodowej. Sporządzenie aktualnej dokumentacji fotograficznej i opisowej, a na dalszym etapie podjęcie działań zmierzających do oczyszczenia ze śmieci i samosiewów oraz ogrodzenia (w miarę możliwości) ich terenu i oznakowania przez umieszczenie tablic informacyjnych. Zadanie to planuje się we współpracy z placówkami oświatowymi gminy, sołectwami, mieszkańcami oraz zarządcami obszarów leśnych znajdujących się w gminie.

6.1.8 Kontakty z właścicielami obiektów zabytkowych:

a/ Wspieranie poczynań właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym utrzymaniem i użytkowaniem obiektów w tym w oparciu o uchwałę Rady Miejskiej o możliwości udzielenia dotacji celowej na prace przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Gmina podejmie prace nad nowelizacją uchwały rozszerzającej możliwość udzielenia dotacji również na obiekty znajdujące się w Gminnej ewidencji zabytków.

b/ Ustalenie z właścicielami niektórych obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania dla celów publicznych.

c/ Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków.

d/ Merytoryczna pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na odnowę zabytków.

e/ Wypracowanie zasad wprowadzenie ulg podatkowych- np. czasowe zwolnienie z podatku od nieruchomości osób podejmujących remonty, renowacje obiektów znajdujących się w ewidencji zabytków (nie wpisanych do rejestru zabytków).

6.1.9. Nadzór (ciągły w latach 2025- 2028) nad potencjalnymi inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych.

W przypadku takich inwestycji Gmina będzie ponosić koszty nadzorów i prac archeologicznych (ze środków własnych) wynikające z obowiązków inwestorskich. W trakcie obowiązywania Programu i w kolejnych latach Gmina planuje następujące inwestycje:

- W Swarzędzu- budowa ulic: Żurawinowej (łącznik od ul. Poznańskiej do ul. Działkowej), Cybińskiej (etap I), ul. Armii Poznań (od ul. Planetarnej do ul. Kórnickiej wraz z budową ronda); budowa ronda na skrzyżowaniu ulic Cieszkowskiego – Kwaśniewskiego – Cmentarna oraz ronda na skrzyżowaniu ul. Strzelecka – ul. św. Marcina oraz ul. Strzeleckiej do ul. Piaski. 20; przebudowa ulic Polnej i ul. Cieszkowskiego (wraz z dwoma rondami), Warszawskiej, Piaski, Strzeleckiej (od skrzyżowania z ul. Piaski do skrzyżowania z ul. św. Marcina), Wielkiej Rybackiej i oraz Podgórnej; rewitalizacja Rynku wraz z rozdzieleniem kanalizacji ogólnospławnej; wymiana sieci wodociągowej: Plac Niezłomnych oraz ulicach Platynowej, Przybylskiego, Kilińskiego, Wiankowej, Kasprowicza, Napoleńskiej.
- W Bogucinie- budowa ulic Kolejowej, Gruszowej i Jabłoniowej oraz budowa sieci wodociągowej z Bogucina do Janikowa (połączenie z siecią Aquanet).
- W Gortatowie- budowa sieci wodociągowej w ulicach Darniowej, Fabrycznej, Swarzędzkiej i Cichej.
- W Gruszczynie- budowa ulic Moniuszki, Chopina, Klonowej i ul. Jałowcowej; budowa nawierzchni ul. Katarzyńskiej; budowa sieci wodociągowej w ulicach: Waclawa z Szamotuł i Wierzbowej.
- W Janikowie Dolnym i Górnym- budowa sieci wodociągowej w ul. Odrzutowej.
- W Jasinie- budowa sieci wodociągowej w ulicach Bolesława, Rutkowskiego, Leszka, Piasta; budowa kanalizacji sanitarnej w ulicach Leszka, Sołeckiej, Gromadzkiej, Kmiecej, Włodarskiej, Bolesława, Rutkowskiego, Wójtowskiej i Poznańskiej.
- W Karłowicach- budowa sieci wodociągowej z Wierzonki do Karłowic.
- W Kruszewni- budowa ul. Spółdzielczej – II etap, ul. Złotopolskiej i ul. Słowiańskiej.
- W Paczkowie- budowa studni głębinowej oraz stacji uzdatniania wody po południowej stronie sołectwa; adaptacja budynku przy ul. Dworskiej 1 na cele Domu Dziennego Pobytu Seniora wraz z ogólnodostępnym parkiem.
- W Rabowicach- budowa sieci wodociągowej w ulicach Bliskiej, Leśna Polanka, Azaliowej, Limbowej i Magnoliowej.

- W Sokolnikach Gwiazdowskich- budowa sieci wodociągowej w ulicy Skałowskiej
- W Uzarzewie- rewitalizacja popeegerowskiego terenu w Uzarzewie dla potrzeb społecznych, kulturalnych i sportowych mieszkańców poprzez budowę Centrum Integracji Wiejskiej.
- W Wierzenica- budowa boiska wraz z zagospodarowaniem działki przy ulicy Dębowej; budowa świetlicy wiejskiej; budowa ścieżki pieszo- rowerowej do Kobylnicy.
- W Wierzonka- budowa nowej ścieżki pieszo- rowerowa do szkoły i do Kobylnicy; rozbudowa Szkoły Podstawowej w Wierzonce wraz z budową sali gimnastycznej.
- W Zalasewie - budowa kanalizacji sanitarnej w ulicy Planetarnej; zmiana sposobu użytkowania wraz z przebudową budynku mieszkalnego po dawnej Szkole Podstawowej na filię biblioteki miejskiej z czytelnią.

Wśród zadań strategicznych dla miasta na lata 2023-2030 zakłada się także

- budowę obwodnicy Swarzędza (etap I od ul. Średzkiej w Rabowicach do ul. Rabowickiej w Jasinie – gotowa dokumentacja z pozwoleniem na budowę, – etap II od ul. Średzkiej w Rabowicach do ul. Spółdzielczej w Kruszewni wraz z łącznikiem do ronda w ulicach Kórnicka-Transportowa – dokumentacja w trakcie opracowania, – etap III od drogi krajowej nr 92 do ul. Grudzińskiego w Jasinie, – etap IV od ul. Grudzińskiego w Jasinie do ul. Cmentarnej w Gortatowie) oraz rewitalizację starówki – rozdział kanalizacji w centrum Swarzędza wraz z przebudową płyty rynku i ulic dojazdowych.

6.1.10. Zaktualizowanie Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych i coroczną aktualizację danych adresowych oraz dotyczących go przepisów.

6.2. Terminarz realizacji zadań i potencjalne źródła finansowania

Rok	Zadanie	Planowane finansowanie
2025	Rozbudowa i rewitalizacja Szkoły Podstawowej w Wierzonce	Środki własne Gminy + fundusze zewnętrzne
	Opracowanie programu lekcji podejmujących tematykę historii regionu, ochrony dóbr kultury i opieki nad zabytkami.	Środki własne Gminy
	Przygotowanie nowelizacji uchwały w sprawie: zasad i trybu postępowania o udzielenie oraz sposobu rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub <u>znajdującym się w Gminnej Ewidencji Zabytków</u> .	Środki własne Gminy
2026	Rewitalizacja kamienicy w Rynku nr 21 z przeznaczeniem na Centrum działań edukacyjno-kulturalnych „STOLARNIA”	Środki własne Gminy + do pozyskania fundusze zewnętrzne
	Wdrożenie tematyki historii regionu, ochrony i opieki nad zabytkami do programu zajęć szkolnych (począwszy od roku szkolnego 2018/2019).	Środki własne Gminy
	Opracowanie koncepcji szlaku turystyczno-edukacyjnego na terenie Swarzędza i gminy.	Środki własne Gminy
2027	Rewitalizacja starówki – rozdział kanalizacji w centrum Swarzędza wraz z przebudową płyty rynku i ulic	Środki własne Gminy

	dojazdowych	
	Realizacja szlaku turystyczno-edukacyjnego (ścieżki) po terenie Miasta, informującego o jego przeszłości i zabytkach.	Środki własne Gminy+ do pozyskania fundusze zewnętrzne
2028	Rewitalizacja związana z przebudową i adaptacją na dom dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych dawnego dworu przy ulicy Dworskiej w Paczkowie	Środki własne Gminy
	Realizacja szlaku turystyczno-edukacyjnego (ścieżki) po terenie Gminy, informującego o jej przeszłości i zabytkach.	Środki własne Gminy+ do pozyskania fundusze zewnętrzne
2025-2028	<p><u>Zadania realizowane cyklicznie (w latach 2025-2028):</u></p> <p>1/Systematyczny monitoring Gminnej Ewidencji Zabytków i Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych. Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną i przekazywanie ich kopi sołectwom.</p> <p>2/Systematyczne wspieranie poczynań właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym utrzymaniem i użytkowaniem obiektów – corocznie przyznanie dotacji celowej zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej;</p> <p>3/Doraźne prace remontowo-zabezpieczające budynków znajdujących się w zasobach Gminy Swarzędz, ujętych gminnej ewidencji zabytków;</p> <p>4/Systematyczna konserwacja tablic informacyjnych</p>	Budżet Gminy

	<p>(tablice <i>koło ratunkowe</i>) w miejscowościach na terenie gminy, zawierających plany orientacyjne oraz najważniejsze informacje dotyczące historii miejscowości i zabytków.</p> <p>5/Systematyczne zbieranie materiałów archiwalnych (zdjęcia, mapy, pocztówki i inne teksty o znaczeniu historycznym) dotyczących zabytków miasta i gminy Swarzędz.</p> <p>6/Ciągły nadzór nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych.</p> <p>7/Aktualizacja danych do Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.</p> <p>8/Przy najmniej raz do roku prace porządkowe i pielęgnacyjne w parku dworskim w Paczkowie</p> <p>9/Działania porządkowo inwentaryzacyjne na zabytkowych cmentarzach z terenu Gminy.</p>	
--	---	--

7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

1/ Gmina w odniesieniu do niektórych obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków planuje wprowadzenie ulg podatkowych dla ich właścicieli, warunkowane podjęciem działań zmierzających do zabezpieczenia lub rewitalizacji tych obiektów.

2/ Nawiązanie współpracy z zarządcami obszarów leśnych znajdujących się na obszarze gminy Swarzędz, właścicielami obiektów zabytkowych i Związkiem Międzygminnym Puszcza Zielonka, oraz z instytucjami wprowadzającymi oznakowania obiektów na drogach w celu realizacji założeń gminnego programu opieki nad zabytkami.

3/ Utworzenie zarządzeniem Burmistrza, w ramach organizacyjnych Urzędu Miasta i Gminy Swarzędz oraz podległych jednostek samorządowych stanowiska do realizacji obowiązków wynikających z Gminnego Programu opieki nad Zabytkami oraz Zespołu Koordynującego pracami realizującymi poszczególne zadania wynikające z ustaleń tegoż Programu. W skład zespołu wejdą przedstawiciele następujących wydziałów Urzędu Miasta i Gminy oraz jednostek pomocniczych:

- Wydziału Architektury i Urbanistyki,
- Wydziału Inwestycji,
- Wydziału Pozyskiwania Funduszy
- Wydziału Infrastruktury Drogowej
- Wydziału Nadzoru Właścicielskiego i Transportu,
- Wydziału Promocji

oraz

- Biblioteki Publicznej w Swarzędzu
- Swarzędzkiego Centrum Kultury i Edukacji

Głównym koordynatorem Zespołu będzie Sekretarz Miasta i Gminy Swarzędz.

8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Proces osiągnięcia celów Programu opieki nad zabytkami będzie monitorowany przez Zespół Koordynujący, poprzez analizę stopnia ich realizacji. Będzie ona obejmowała:

- bieżący monitoring (przynajmniej raz do roku) gminnej ewidencji zabytków, gminnej ewidencji zabytków archeologicznych, uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych,
- ocenę zawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych
- ocenę realizacji programu wdrażania trasy turystyczno-edukacyjnej na terenie miasta i gminy,
- ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków,
- ocenę kontaktów z właścicielami obiektów, w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych.

Analiza ta będzie dokonywana każdorazowo przez Burmistrza Miasta i Gminy w Swarzędza po upływie 2 lat funkcjonowania Programu i zakończona sprawozdaniem Burmistrza przedkładanym Radzie Miejskiej. W miarę rozwoju systemu monitorowania przewiduje się weryfikację sposobu tejże oceny.

9. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, główny obowiązek dbania o stan zabytków, a tym samym ponoszenia nakładów na prace konserwatorskie, spoczywa na właścicielach i posiadaczach zabytków.

Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są zewnętrzne źródła dofinansowania udzielane m.in. przez:

1. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (www.mkidn.gov.pl) w ramach swoich uprawnień tworzy programy wspierające między innymi prace służące ochronie zabytków.
2. Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (wosoz.bip-i.pl/public) – dotacje przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków.
3. Samorząd Województwa Wielkopolskiego (www.bip.umww.pl) – budżet województwa wielkopolskiego przewiduje środki na pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych m. in. jednostek sektora finansów publicznych.
4. Fundusz Kościelny (www.mswia.gov.pl) – dotacje udzielane wyłącznie na remonty i konserwacje zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających obiektów. Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących, wyposażenia obiektów sakralnych oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz.
5. Ponadto istnieją możliwości zdobywania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

Uzasadnienie

Obowiązek sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami wynika z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jednak nie tylko ustawowy obowiązek przyczynił się do podjęcia prac zmierzających do przyjęcia niniejszego dokumentu, ale także obawa przed degradacją zasobów dziedzictwa kulturowego gminy.

Dokument ten nie tylko wymienia i opisuje pokrótce zabytki zewidencjonowane na terenie gminy, opisuje analizy jakich dokonano w odniesieniu do innych opracowań, w tym również nadrzędnych, ale także wskazuje zadania jakie należałoby podjąć w celu właściwego zadbania o posiadane zabytki.

Działania takie, to m. in. inicjowanie i wspieranie działań edukacyjnych, informacyjnych, turystycznych i innych, których celem jest propagowanie znajomości zabytków wśród mieszkańców gminy oraz zaszczepianie w ich świadomości zasadności i potrzeby opieki nad zabytkami, czy wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Przyjęcie niniejszego programu nie tylko zdeterminuje działania ochronne i edukacyjne, ale także pozwoli właściwie zadbać o obiekty wymagające opieki m. in. podczas prac planistycznych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Swarzędz na lata 2025-2028 jest aktualizacją Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Swarzędz na lata 2021-2024. Aktualny Program został sporządzony w 2024 roku. Zgodnie z art. 87 ust. 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 1292), Gminny Program Opieki nad Zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. W dniu 04.03.2025 r. pismem Nr WWKZ.5120.12442.6.2024 Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków pozytywnie zaopiniował przedmiotowy dokument.